URBANISMUL

MONITOR AL UNIUNII ORAŞELOR DIN ROMÂNIA

APARE SUB INGRIJIREA

INSTITUTULUI URBANISTIC AL ROMÂNIEI

RECUNOSCUT PERSOANA JURIDICA PRIN LEGEA DIN 21 APRILIE 1932

ADMINISTRATORI:
IOAN ROBAN Secretarul General al Uniunii Oraşelor din România şi Primăriei Municipiului Bucureşti.
CINCINAT SFINŢESCU, Profesor de Urbanism şi Edilitate la Academia de Arhitectură, Inginer Inspector General.

OCT. — DECEMBRIE, 1938

ANUL XV (VII) — N-RELE 10—12

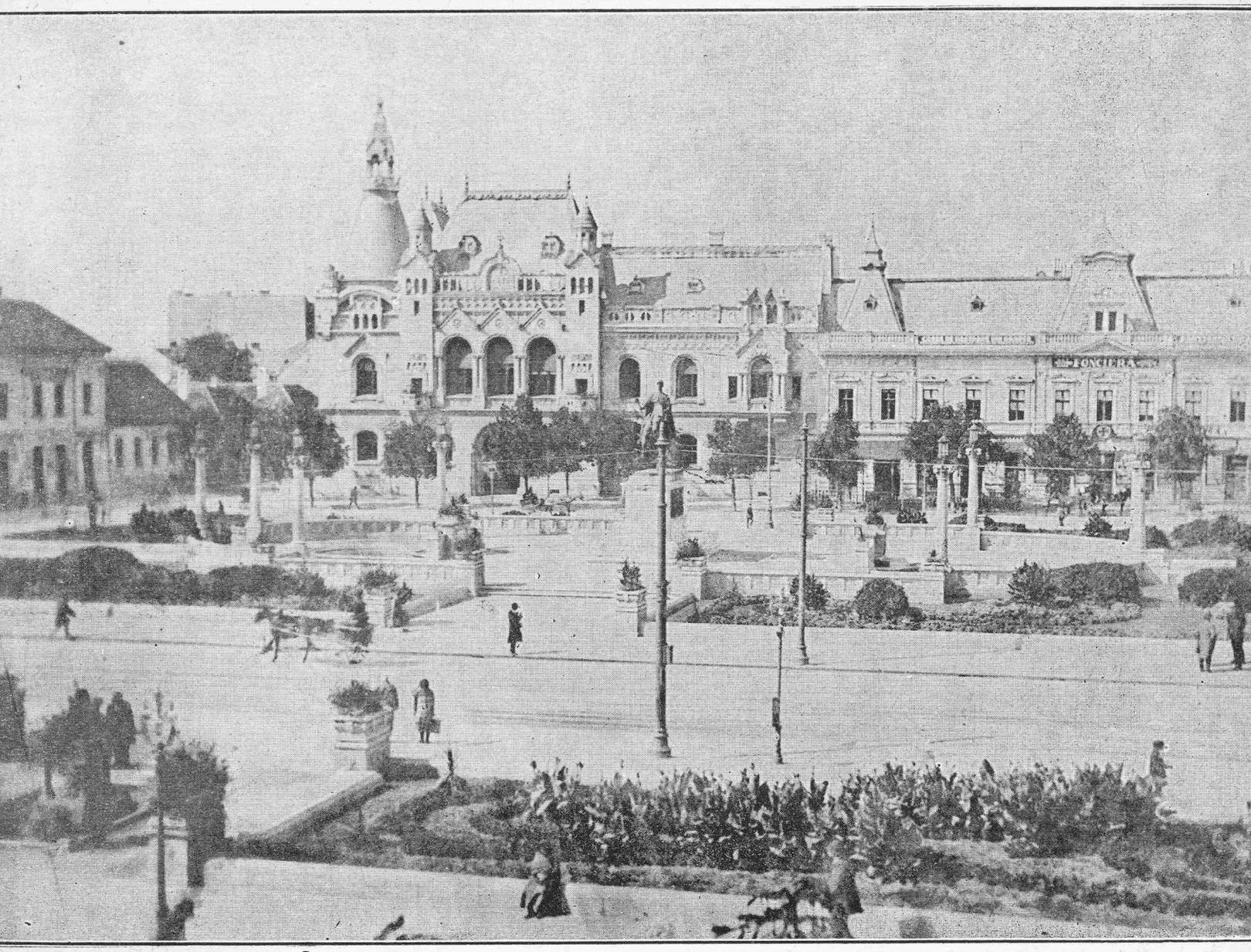

Oradea Mare. — **Piaţa Unirii cu statuia Regelui Ferdinand I.**

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA:

INSTITUTUL URBANISTIC AL ROMÂNIEI

BUCUREŞTI I. Str. N. Filipescu No. 21. — Telefon 277/70, Interior 33

www.dacoromanica.ro

[illegible]

U R B A N I S M U L

MONITOR AL UNIUNEI ORAŞELOR DIN ROMÂNIA
APARE SUB INGRIJIREA INSTITUTULUI URBANISTIC AL ROMÂNIEI

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: INSTITUTUL URBANISTIC AL ROMANIEI, STR. N. FILIPESCU 21, BUCUREŞTI I

Abonamentul 300 lei pe an; pentru autorităţi şi societăţi 500 lei pe an; un exemplar, număr s mplu 50 lei; un exemplar, număr dublu 100 lei.

SUMARUL — SOMMAIRE

La finele fiecărui studiu se află un rezumat în limba franceză.—A la fin de chaque étude on trouve un résume en français.

I. — STUDII

PROF. UNIV. C. SFINTESCU: Superurbanismul încadrat în stilul totalitar.

PROF. UNIV. C. SFINTESCU: Aşezările în România.

ING. O. BODASCHER: Oraş şi regiune.

II. — DISCUŢIUNI

PROF. UNIV. C. SFINTESCU: Studiu asupra organizărei lucrărilor edilitare ale ţărei.

Arhitectul, Geometrul şi Inginerul ca urbanişti, de C. S. — Şosea modernă înconjurătoare Bucureş'ilor? de C. S. — Construcţie înaltă sau joasă? de C. S.

III. — DIN VIAŢA ORAŞELOR

Învăţăminte din experienţa Parisului... şi de aiurea, de C. S.

IV. — TURISM ŞI URBANISM

Organizarea administrativă a Camping-ului în Franşa, de C. S. — Statistica turismului în oraşele mari.

V. — NOTE

1. Ipertrofia Bucureştilor. 2. Densitatea populaţiei rurale în România. 3. Cultivarea lotului de 5 Ha. 4. Urbanismul în Turcia. 5. Concepţia urbanistică în Elveţia. 6. Spaţiile libere în urbanismul antic Elen. 7. Urbanism sau amenajare? 8. Planuri teritoriale. 9. Nevoile planurilor regionale. 10. Geografie fizică şi geologie dinamică aplicate la Urbanism. 11. Risipa cu lucrări publice nestudiate. 12. Compoziţia gunoaielor menajere la Paris. 13. Ionii gazoşi şi aplicaţiile lor biologice. 14. Idei superurbanistice la Congresul din Paris 1937. 15. Noi decrete legi franceze pentru construcţii. 16. Şoselele naţionale vor ocoli satele. 17. Onorariile urbaniştilor în Anglia. 18. Legea urbanistică poloneză.

VI. — RECENZII

A. *Române.*

1. Introducere în studiul finanţelor locale (I. Mincu). 2. Codul civil şi servituţile cerute de urbanistica modernă (C. Sfinţescu). 3. Ce este o politecnică? (M. Manoilescu). 4. Voinţa omenească în ştiinţa economică. 5. Tecnica rutieră a şoseleor de pământ (Andreescu-Cale).

B. *Streine.*

1. Roadber, stabilisation by drainage (Cotton). 2. Infectarea aerului (Baldif). 3. Climatul Oraşelor (Kraetzer). 3 bis. Municipalism şi economie naţională (National Resources Comittée). 4. Organizarea circulaţiei pietonilor (Thommen). 5. Plasul Urbanistic trebue estins până la căile unei lotizări? (Danger). 6. Amenajare şi cosmobiologie (Daniel). 7. Reuniunea Urbaniştilor italieni în Sicilia (Rigotti). 8. Amenajarea urbană şi rurală în raporturile ei cu industria (Peppler). 9. Desfiinţarea blocurilor insalubre şi decretele legi (Sellier).

VII. — ORAŞELE NOASTRE

Bucureşti (D'strugerea gunoaielor — Autobuze dificitare. — Refacerea pavajelor. — Taxe noi de Salubritate).

VIII. — INVĂŢĂMÂNTUL URBANISTIC

Invăţământul Urbanistic de vară în Anglia.

IX. — LEGI ŞI JURISPRUDENŢE

Legea exploatărilor comerciale.

X. — INFORMAŢII

Reviste municipal y de interesses economicos,

XI. — CONGRESE

Congresul de urbanism din Mexico 1938. — Congresul de urbanism din Stockholm 1939.

XII. BIBLIOGRAFIE

ANUNŢURI:

Mărimea	1 număr	3 numere	6 numere	12 numere	Majorări de preţuri
1 pagină	1000 lei	reducere 10%	reducere 15%	reducere 20%	100% la anunţuri pe pagina ultimă a copertei
1/2 "	750 "	" "	" "	" "	
1/4 "	500 "	" "	" "	" "	
1/8 "	300 "	" "	" "	" "	50% la anunţuri pe pagina 3-a copertei
anunţuri mici	200 "	" "	" "	" "	

www.dacoromanica.ro

Superurbanismul încadrat în stilul totalitar

de Prof. Univ. C. Sfinţescu

Pe mulţi îi irită, şi încă îi nemulţumeşte, ideia de «*economie dirijată*», una din liniile de acţiune ale acelei «voinţe omeneşti», pe care o organizează ştiinţa economiei, cum a dovedit magistral Profesorul Inginer *M. Manoilescu*.

Când, în 1929, expuneam ocazional, în congresul inginerilor topometri, aplicaţiunile cadastrului în superurbanism [1]), îmi reamintesc, am făcut impresia unui vizionar, chiar adepţilor şcoalei economiei dirijate. Şi, mărturisesc, eu însu-mi vedeam aplicaţiunea ideilor mele superurbanistice ca posibilă, ţinând seamă de împrejurările dela noi, numai în «Utopia». Dece ? Fiindcă, deşi cu toţii suntem de acord, cei cari avem o cultură ştiinţifică şi mai ales una tecnică, cu toate că suntem pătrunşi de ideea că «*munca numai în măsura în care se integrează în tot devine productivă*», convingerea noastră slăbeşte, când trecem la aplicarea principiului productivităţei în economia naţională, deoarece trebuie să trecem la economia dirijată. Şi superurbanismul este o economie diriajtă, dar într'un anumit plan şi pentru asigurarea *viitorului* naţiunei.

Este un adevăr permanent : efortul izolat nu poate atinge plenitudinea rezultatelor la care ţinteşte, ci numai efortul integrat şi solidar cu altele. Numai atunci poate atinge maximum maximorum, aşa formulează d-l Manoilescu, cu precisiune acest adevăr. Dar condiţiile de solidarizare a eforturilor, mulţi nu vedem posibil a fi îndeplinite curînd, la noi în ţară, pe la 1929. De unde. scepticismul de atunci al auditorului şi chiar al vorbitorului, asupra aplicabilităţei principiilor superurbanistice la noi.

Dar deatunci ideile, şi mai ales faptele geopolitice, au schmbat multe, pretutindeni. Un nou stil de viaţă, *stitlul totalitar*, în afară de doctrină, şi-a făcut şi dovada practică, a confirmat teoriile. Stilul individualist al secolului trecut este înlocuit cu cel totalitar în viaţa naţională a statelor. Superurbanismul, pe care-l formulasem în 1928, ale cărui principii le publicasem în 1929, şi pentru care apelam la concursul cadastrului în acelaş an, în fine, a cărei metodă o arătasem grafic în Expoziţia Internaţională Urbanistică dela Berlin în 1931, acel superurbanism serveşte acum, sub denumirea de «urbanism naţional» expansiunei vieţei naţionale din alte state, prin mijloace *totalitare*, împreună cu economia, care organizează voinţa omenească pe teritoriul naţional, pe planul creaţiunilor materiale.

*

In esenţă urbanismul reprezintă, la o epocă determinată, raporturile de coexistenţă între teritoriul liber, terenul clădit şi repartizarea populaţiei din o aşezare omenească. Variaţia acestor raporturi a corespuns, în evoluţia istorică a omenirei, în mod flagrant, tocmai diferenţierilor sensibile în stilul vieţii popoarelor. Urbanismul este unul din tiparele în care a fost turnată viaţa unei epoci. Iar adevăratul urbanism este floarea pe care o poate desvolta într'o epocă un stil totalitar.

Superurbanismul va fi una din creaţiunile stilului totalitar al epocei noastre, dar o creaţiune rezultată pe cale teleologică, în care economia va fi fericit îmbinată cu estetica, prin pură tecnică de raţionalizare.

Căci, care este scopul şi care sunt mijloacele superurbanismului ? Este valorificarea optimă a teritoriului naţional prin repartizarea populaţiei în aşezări, care să conducă naţiunea la un echilibru social cât mai stabil. Dar nu poate exista echilibru social stabil şi naţional, dacă nu e bazat pe siguranţă şi productivitate ; şi deaceea superurbanismul recurge la mijloacele prin care economia organizează, prin unificare, voinţa omenească pentru productivitate.

In trecut, când cercetam liniile de acţiune ale superurbanismului în România, am examinat,

1) C. Sfinţescu: Cuvântarea despre „Cadastrul ca mijloc de organizare urbanistică a ţărei" (Revista Cadastrală, Martie 1929).

www.dacoromanica.ro

dela început, starea productivităţei şi posibilităţile de productibilitate, *prin centre de populaţie* şi de muncă, bine repartizate pe teritoriul naţional [2]). Care poate fi tecnica raţionalizărei unei astfel de repartiţii? Nu poate consta decât în determinarea *oraşului optim*, ca populaţie şi suprafaţă, corespunzând unui teritoriu dat, în ţara respectivă, şi pentru o epocă determinată. Aplicarea tipurilor de aglomeraţiuni optime pe întregul teritoriu naţional trebue să urmărească *asigurarea expansiunei naţionale* şi deci a *viitorului* naţiunei. Superurbanismul este o acţiune prezentă, dar care prepară cu insistenţă viitorul. Cu alte cuvinte, viitorul primează prezentului, după cum interesele generale naţionale primează celor locale, iar cele locale primează celor individuale.

Aşa dar, oraşul optim este punctul de plecare al unei acţiuni superurbanistice, punct pe care am căutat să-l lămuresc teoretic în 1929 şi practic pentru România, şi pe care l-am propus tuturor, ţărilor, spre studiere şi discuţiune publică, în Congresul Internaţional Urbanistic dela Roma, ţinut în acelaş an.

Imprejurările politico-sociale au impus, mai repede decât aşteptam, răspândirea ideii şi acţiunei superurbanistice în sensul vederilor noastre.

Doctorul Inginer *Rechenberg*, în 1935, a examinat şi determinat, cu multă sârguinţă, tipul oraşului optim pentru Germania; iar la Congresul Internaţional Urbanistic din 1937, ţinut cu ocazia Expoziţiei Internaţionale dela Paris, a figurat, pentru prima oară, chestiunea superurbanismului (urbanismul naţional) în programul congresului.

Raportorul acestei chestiuni, Sir *Raymond Unwin*, numai că nu pronunţă cuvintele de economie dirijată, de stil totalitar; dar în esenţă înţelege acelaş lucru: «un mijloc pentru sporirea «valorilor, graţie organizărei unei noi reţele de «legături, în interes social, economic sau estetic. «*prin un plan, care să imprime o ordine nouă,* «*o modificare de ambianţă, şi care să permită* o «realizare» [3]) ...«dar care, mai ales, să ţină seama de structura socială a naţiunei».

Aşa dar, superurbanismul cade în plin domeniu al economiei politice, care «stabileşte relaţii «între factorii sociali şi bogăţia naţională».

In Congresul dela Paris, fiecare ţară a arătat, prin raportorul ei, cam ce înţelege şi ce a realizat din ideia superurbanistică, în curs de închegare în toate ţările. De pildă, Cehoslovacia a început propaganda pentru superurbanism prin «Institutul de Urbanism al Academiei Masaryk», dar aplicaţiune şi-a găsit numai în transporturi, în producţia şi consumaţia agricolă — deci un plan economic — şi în conservarea frumuseţilor naturale.

Germania a înfiinţat, dela 26 Iunie 1935, «Reichsstelle für Raumordnung», iar la 15 Februarie 1936 a emis instrucţiile pentru planul superurbaniticei (Reichsplanung) în vederea asigurărei unor condiţii optime de viaţă pe întreg spaţiul german, planuri realizate în detaliu prin «Wirtschaftspläne» — la care colaborează toate instituţiile şi şcolile germane, într'o singură voinţă. — Dar mijlocul cel mai eficace de acţiune îl procură colonizările (Siedlungen) de tip optim.

In Franţa abia au fost formulate obiectivele planului superurbanistic, adică: apărarea naţională, comuncaţiile, desvoltarea industrială, zonele de protecţie, arătându-se în acelaş timp şi dorinţa înfiinţărei unui organism special cu aceste atribuţiuni.

Olanda, se pare, nu a rezolvat problema desvoltărei vieţei în viitor, dar a luat în serios studiul lucrărilor superurbanistice.

In Italia există întocmite planuri speciale pentru diferitele probleme ale statului, proecte cari au modificat profund viaţa naţiunei.
Şi în Italia acţiunea capitală urbanistică este tot colonizarea (deci oraşul cel mai favorabil) *D-l Mussolini* nu numai că a îngrijit ca vechile oraşe să se reînoiască, dar a creiat altele cu totul noi. Acţiunea urbanistică a divizat-o în două probleme de necesitate şi probleme de estetică urbană. In prima categorie a aşezat problema căilor de comunicaţii, aceea a asanărei şi a noilor colonizări, precum *Littoria, Aprilia, Sabaudia, etc.* In a doua categorie a pus lucrările de scoatere la lumină a tuturor operilor spirituale ale rasei italiene.

Pe scurt, în Congresul dela Paris s'a făcut mai mult o expunere de fapte, de stări existente în diferite ţări, fără a se stabili o doctrină. Dar interesul stârnit a contribuit la noi fapte. Astfel, nu de mult, în Belgia, a luat fiinţă, pe lângă Ministerul Lucrărilor Publice, o «Comisie Superioară Urbanistică» pentru întreaga ţară, cu misiunea să înceapă o documentare. Iar cu Congresul Internaţional Urbanistic, ce se va ţine în 1939 la Stockholm, se va începe sinteza doctrinei superurbanismului, prin studiul bazelor administrative ale amenajărei superurbanistice (naţionale).

Aşa dar, pretutindeni se lărgeşte cadrul spaţial urbanistic. In toate ţările se consideră întâi uti-

2) **C. Sfinţescu:** „Superurbanismul — Idei de organizare a Statelor" (Buletinul Societăţei Politechnice, Iunie 1929).

3) **„Aménagement national et régional"**, Paris 1937 (International Federation for Housing and Town Planning).

www.dacoromanica.ro

lizarea teritoriului național, și apoi aceea a orașului sau satului, dar prin o distribuire de centre optime de populație, centre în care acțiunea productivă individuală să colaboreze într un nou stil de viață, corespunzător stilului totalitar. Cu alte cuvinte, după cum în urbanismul local casa este subordonată cadrului general al orașului, stabilit prin un plan director cu o anumită concepție, tot așa în superurbanism toate activitățile constructive locale sunt subordonate unui nou drept urbanistic, și unui plan superurbanistic (național), care armonizează totul într'un efort unic, după un comandament unic, acela al planului.

România nu putea rămâne în afara acestei sfere de influență, astfel că, în ultimii ani, din ce în ce mai insistent, și în toate sectoarele de activitate se cer planuri naționale: plan național agricol, plan național industrial, plan național de lucrări publice, etc. Intr un cuvânt, plan economic național. Deaceea, fără a mărturisi, și poate fără să știe, legea administrativă din August 1938, calcă pe urmele superurbanismului, după cum, în aceeași direcție s'a năzuit și cu înființarea Consiliului Superior Economc, care ar putea lucra pe aceeași linie cu superurbanismul.

*
* *

Dar spre care finalitate să fie dirijată, cum vor fi coordonate toate aceste planuri de lucru: Finalitatea nu trebue să fie, nu poate fi, decât acel «*spirit idealist, care mărește puterea națională și posibilitățile de manifestare ale genului național*» [4]).

Coordonarea eforturilor spre această finalitate poate fi materializată prin superurbanism, după ce au fost stabilite pentru teritoriul nostru național și pentru societatea noastră națională, tipurile de așezări optime unei expansiuni naționale. D-l Manoilescu este foarte optimist în ce privește posibilitățile de a se urmări un plan economic în România, unde puterea statului este foarte mare.

Și acum justificarea.

Populația României este de circa 20.000.000 locuitori (la 31 Decembrie 1934 populația depășise 19.000.000, iar creșterea este aproape ¼ milion pe an), pe un teritoriu de circa 300.000 km. p. Cu toate că nașterile reprezintă 32—35 la mia de locuitori, mortalitatea este însă de 18—21 la mie (la orașe ceva mai scăzută, cam 18 la mie), astfel că, excedentul variază între 11,7 și 15,6 la mie, cu tendința de scădere. Mortalitatea infantilă este însă groaznică, față de alte țări, adică 18 la mie. Nu poate exista ideal național fără spor de populație și nici spor de populație cu mare mortalitate infantilă.

Standardul de viață al națiunei române este foarte coborât. Anchetele monografice recente au stabilit că venitul anual al majorității țăranilor români variază în jurul a 4000 lei. In Basarabia [5]) averea netă a unui țăran chiabur este de circa 225.000 lei, a unuia mijlociu este circa 52.000 lei, iar a unuia sărac e 18.000 lei și a proletarului 5000 lei; pe când veniturile lor anuale sunt respectiv 84.000 lei, 11.000 lei, 6.500 lei și 3.500 lei. Intr'o comuna din Banat, anume Beinu, standardul e mai ridicat, de 8.000 lei anual pe cap de familie, venit scos din producția unei proprietăți nete de ¾ ha. Domnul N. Carantil socotește mijlocia venitului agricol în țară, la 16.000 lei pe familie, în timp ce venitul unui țăran francez e de 60.000 lei, al unuia englez de 80.000 lei, iar al unuia din Statele Unite de 100.000 lei anual.

Și cu toate acestea, chiar în țările capitaliste se fac experiențe cu întoarcerea populației la ogor, prin o nouă organizare a muncei, care să atragă localizarea industriilor în regiunea pieților de muncă rurală. In Germania, prin lucrările superurbanistice, se urmărește autonomizarea regimului agrar de organizare capitalistă. Și la noi trebue urmărită, cum arătam în 1929, desvoltarea industriilor sătești, astfel ca ele să folosească în mod rentabil muncei țărănești pe anotimpuri, căci este prea știut că din 365 zile, în multe locuri nu se lucrează decât 130 până la 160 zile, adică se pierde, după unele socoteli, munca a patru până la 5 milioane de țărani. Acum câțiva ani se propunea un tarif vamal care să protejeze industria sătească, nu numai industria mare; în plus, să se organizeze și creditul și depozitele de desfacere prin cooperație, dlimitându-se regiunile industriale după condițiile locale. Caci, dacă dela 1929 până la 1935 întrase în țară peste 30 miliarde lei, efectele unui astfel de venit, recunoșteau propunătorii, au fost foarte mici, și deacum încolo pentru mult timp țara va fi redusă la propriile ei mijloace.

Dar cum să se facă organizarea industrială în agricultură? Pentru a se mecaniza agricultura, măcar operațiile ei principale, în vederea luptei, din în ce în ce mai acerbă, cu concurența țărilor mai înaintate, ar trebui ca loturile țărănești să fie mai mari, deoarece o mecanizare optimă, ex-

4) **M. Manoilescu:** „Corporatism autohton și naționalist" (Lumea nouă, Aprilie 1938).

5) Buletinul Demografic 1937, și planșele din studiul **C. Sfințescu:** „Superurbanismul", (Bulet. Soc. Politecnice, Iunie 1929).

www.dacoromanica.ro

perienţa a dovedit, este posibilă la loturile de cca. 27 ha. Deci o comasare a loturilor agricole este necesară, prin asociaţii agricole. Pe de altă parte, maşinile sunt scumpe; deci e necesar un plan de întrebuinţare a lor prin cooperaţie, şi cu personal instruit. In Germania, în 1935 au fost făcute multe experienţe, la Roda în Saxonia, pe o fermă de 40 ha. şi s'a ajuns la concluzia că sistemul e economic.

Dar numai o organizare generală, un stil totalitar de viaţă, de viaţă sufletească şi economică, ar putea schimba traectoria pe care noi mergem.

Superurbanismul e concepţia unei noi vieţi, caută să creeze noi posibilităţi pentru ca o populaţiune crescândă să poată trăi mai bine pe un teritoriu naţional.

Metoda superurbanistică porneşte dela o documentare serioasă (cunoaşterea mijloacelor), prin statistică, cadastru, planuri topografice, etc. spre a ajunge la program. (mod. de acţiune) în vederea atingerei unui scop compatibil cu mijloacele, care totuşi trebue să fie un ideeal. Am arătat mai de mult timp, că scopul activităţii noastre este să pregătim teritoriul naţional şi poporul nostru pentru o *densitate dublă decât cea actuală*. Am văzut că un astfel de scop ne este chiar impus de fenomenul natural demografic. Am arătat într'un studiu anterior şi un sistem de documentare viitoare, şi am dat alarma lipsei bazelor unei documentări serioase la noi în ţară [6]). Şi astăzi, după aproape 9 ani, ne găsim nu prea înaintaţi. Statistici serioase nu avem, cadastru nu avem, planuri topografice nu avem. D-l *Florin Zaharia* cere un recensământ agricol serios, anchete asupra cauzelor nedesvoltărei agriculturei în anumite regiuni, apoi date asupra micilor întreprinderi industriale şi casnice, arătând că şi datele Ministerului Economiei Naţionale referitoare la industria mare sunt cu totul relative; în fine, dânsul afirmă că nu avem măcar o statistică a bugetelor reale ale autorităţilor locale, ceeace putem confirma şi noi. Deci dela început se deschide un imens câmp de activitate numai în materia documentărei.

Programul, care reprezintă modul de acţiune superurbanistică este compus de fapt din o serie de planuri speciale, unele referitoare la producţie, dar suficient de elastice, precum: plan agricol, plan zootechnic, plan forestier, plan minier, planul energiei, plan industrial, plan de bonificare (câştigare) de terenuri, şi altele.

Altă serie de planuri, formând iarăşi programul, sunt cele referitoare la circulaţie şi consum: plan de comunicaţii şi transporturi, plan comercial (debuşeuri), plan turistic (de estetică şi recreaţie balneoclimatic, etc.), plan de construcţiuni şi în genere orice activitate publică.

In fine, altă serie de planuri ale programului este cea relativă la populaţie (demografie): plan de apărare, plan de igienă publică şi de asanări, plan de colonizări şi de extensiune (în raport cu noi centre de muncă şi de consum).

Se va cere desigur şi un plan financiar. Dar munca, munca tuturora şi a fiecăruia *la locul său*, va constitui cel mai bun plan financiar. Statele totalitare au isbutit mai mult prin muncă decât prin finanţe.

Desigur, nu toate aceste planuri vor avea o dezvoltare de aceeaşi importanţă în programul superurbanistic, însă toate la un loc vor trebui să fie întocmite şi puse în execuţie. Numai astfel acţiunea şi efectul vor avea un înţeles totalitar.

* * *

In documentare şi la alcătuirea programului, vom căuta să ne pătrundem de ideea dacă scopul final poate fi atins prin metode autarhice sau nu. In orice caz, în ce măsură am putea isbuti prin autarhie, deoarece mulţi încă pretind că ţara noastră are tot ce-i trebue.

In cele de mai jos, vom proecta numai o vedere generală şi nu trebue considerate de cât simple jalonări ale unui tablou sinoptic indicaţiile de organizare ce dăm.

In 1932, «Institutul German pentru Studiul Conjucturei» prin Dr. *Kühl*, a demonstrat că autarhia completă este o imposibilitate. Cu toată lupta Italiei şi Germaniei pentru autarhie, ultima, după 5 ani de sforţări nu a putut reduce importul cu mai mult de 40%, dar a reuşit a spori cu 50% producţia materialelor prime.

Exemplul mai detaliat este furnizat de Statele Unite, care, deşi au toate posibilităţile, totuşi nu ar putea reduce cu totul importul.

In un studiu din 1927 au fost împărţite în două clase mărfurile importate: clasa celor care trebue să complecteze producţia internă, cuprinzând 88,3% din mărfurile importate; şi clasa acelor mărfuri care se suprapun producţiei interne, cuprinzând restul de 11,7%.

Cauzele dificienţei producţiei interne erau: imposibilitatea producţiei proprii, lipsa producţiei deşi ar fi posibilă, lipsa unui anumit fel de produs, lipsa calităţei, cerinţele obiceiurilor imigranţilor, producţie decalată în timp faţă de cerere, o tehnică internă inferioară, producţie prea mică. Mărfurile străine, care se suprapun producţiei

6) C. Sfinţescu: „Urbanistica Generală" pag. 354—382, anul 1933.

www.dacoromanica.ro

interne, izbutesc din cauza costului mic de transport, sau din cauza preţului de cost prea mare din Statele Unite.

Studiind aceste cauze, Statele Unite au ajuns la concluzia că nu ar putea comprima de cât 36% din import, restul de 64% ar rămâne şi în viitor, chiar plătind consumatorul mai scump mărfurile.

Un studiu analog poate fi făcut şi la noi, în ideia că nu trebuie căutată autarhia ideală, ci cea relativă, mai pronunţată în industrializări şi mai puţin pronunţată în materii prime.

In cercetarea acestei relativităţi trebuie să observăm că scumpirea preţurilor provocate de autarhie poate duce uneori la micşorarea populaţiei, la micşorarea până la epuizare a unor resurse naturale (în deosebi lemnul, petrolul, adică tocmai produsele principale ale ţărei noastre); în fine, conduce la izolarea de alte ţări, ceeace iarăşi nu e de dorit. Geopolitica este o fatalitate de la care nici un popor nu se poate sustrage.

*
* *

Programul de productiune trebuie să cuprindă în prima linie planul agricol, dar nu *plan de cultură agricolă intensivă.*

In adevăr, productia agricolă depinde în primul rând, de suprafata terenului dar şi de climă şi de tecnica întrebuintată. Dacă tecnica poate prezenta posibilităţi nelimitate, suprafata şi clima însă nu. Suprafaţa nu poate fi totdeauna sporită rentabil.

Astfel în Germania, prin mecanizare, selecţionare si noi metode, s'a putut produce pâine pentru încă 4 milioane oameni, iar carne pentru încă 2.2 milioane (cu posibilităţi de a spori porcii cu încă 2 milioane capete); prin lucrări s'a putut câştiga încă 2.5 milioane ha. pământ productiv; iar prin irigaţii şi alte miiloace hidrologice s'a ajutat actiunea climei, astfel că acum se simte nevoia de un plus de brate în agricultură de 250 mii oameni, în afară de alti circa 300 mii oameni în alte ramuri de producţie.

In România (vechiul regat) suprafata cultivată agricol abia era 7% în 1830, si a sporit la 37% în 1916, rămânând stationară, la 47—40%, în ultimii 10 ani. Dar în acest timp populaţia rurală a devenit de 2 ori mai deasă ca în Germania, unde hectarul produce dublu, încât a început să apară «o presiune demografică din ce în ce mai mare», care va conduce la emigrare, la fel ca şi în Polonia.

Căci, după datele Institutului agricol din Roma, tara noastră are 81.59 agricultori la 100 ha., fiind întrecută ca densitate numai de Bulgaria; pe când Danemarca are de 3 ori mai puţini. Apoi 37% din gospodari nu au nici o vită trăgătoare, 32% nu au o vacă, 46% nu au nici măcar o oaie.

In Basarabia săracul nu consumă nici lapte, nici făină de grâu.

D-l *A. Coteanu* a socotit că sunt necesare 250 miliarde lei spre a se moderniza numai agricultura în România. Iar d-l *Caranfil* socoteşte la 2 miliarde lei anual pierderile producătorilor agricoli, provenite din cheltueli parazitare între producător şi consumator, şi propune recuperarea lor; dar trebue menţionat că nu toate aceste cheltueli sunt parazitare şi deci nu toate pot fi sau trebue să fie recuperate.

Prin urmare nu soluţii calculate în bani trebuesc căutate, ci soluţii de muncă şi de organizaţie, deoarece numai astfel putem acţiona repede şi eficace.

Cultura agricolă intensivă la care să colaboreze şi industriile de tot felul, cu staţiuni de experimentare, şi chiar industria electrică, ar putea aduce un remediu.

Dar pot fi utile astfel de acţiuni, fără o instrucţie tecnică pronunţată, fără colonizări agricole complete, fără o conducere totalitară în agricultură, conducere care să examineze atent fiecare detaliu?

In strânsă legătură cu planul agricol este *planul zootecnic.*

Nu se poate face agricultură, şi mai ales intensivă, fără braţe şi fără vite. Oamenii trebuie să se hrănească şi cu carne şi alte produse animale, iar pământul are nevoe de îngrăşăminte. Ingrăşămintele animale, în lipsa îngrăşămintelor chimice foarte eftine, şi chiar împreună cu acestea sunt cele mai potrivite. Dar în acest scop, trebue să existe măcar o vită mare la ¼ hectar.

Afară de aceasta, ca şi agricultura, zootechnia procură o mulţime de materii prime pentru o serie de industrii, care ridică standardul de viaţă al populaţiei, şi care, la rigoare, acele materii prime pot fi exportate în schimbul altora, pe care ţara nu le-ar poseda. Nu este vorba numai de viticultură, dar şi de piscicultură, apicultură, avicultură, etc., aceste ramuri de producţie nesecătuind nici odată pământul, ci din contră, ajută la fertilizarea lui.

Planul forestier a devenit la noi o urgentă necesitate, căci s'a mers prea departe cu tăerea pădurilor, pentru tot felul de motive (export, păşune, etc.). Şi lemnul este unul din materiile prime care se epuizează cel mai repede într'o ţară, căci are cele mai multe întrebuinţări industriale, în schimb se reface foarte greu.

www.dacoromanica.ro

Planul forestier nu trebuie să se ocupe numai de latura productiei, dar și de aceea în raport cu fertilizarea solului, cu clima, cu estetica peisagilor, cu igiena și repartitia populației, cu asanarea locurilor, și mai ales cu apărarea națională.

Există și în România o «Comisie Centrală a Monumentelor Naturei». Activitatea acestei comisiuni, avem dreptul să spunem, trebue să facă parte integrantă din activitatea urbanistică. Comisiunea a lucrat pe baza unei legi relativ recente, și a stabilit până la 8 Aprilie 1938, un tablou al monumentelor naturei din România,[7]) cu următoarea clasificatie: a) parcuri nationale (Retezatul în jud. Hunedoara, circa 100 km. p.); b) rezervatiuni (în circa 35 locuri, în suprafată totală de circa 14.000 ha. și răspândite pe toată suprafata tărei).

Această comisiune a pus sub protectie si *specii* de animale si plante, si chiar *exemplare* de plante, precum un stejar sau gorun (gorunul lui Horia); dar comisia nu s'a ocupat, când a alcătuit tabloul, cu toate punctele de vedere care cer stabilirea unei «protectii», dar care apar cu usurintă din simpla examinare atentă a programului superurbanistic, pe care noi l-am desfășurat mai sus.

In orice caz, începutul bun este făcut, iar perfectionările vor veni treptat, dacă există voință și sârguintă.

Planul minier are o importantă tot asa de mare în productia natională ca și planul forestier. In deosebi petrolul. Actualmente 80% din productia petroliferă se exportă, dar această productie e în scădere, si va atrage o serie de depresiuni în veniturile particulare si mai ales ale Statului. Nu stim nici măcar cu aproximatie pe ce izvoare de petrol mai putem conta. Prin urmare planul trebue să cuprindă o activitate de prospectiuni, si în caz de rezultate nesatisfăcătoare să se caute noi ramuri de activitate care să înlocuiască petrolul. Dar chestiunea petrolului trebue să fie examinată și în raport cu planul surselor de energie.

In afară de petrol, există o serie de alte bogății miniere, unele în exploatare, altele abia cunoscute; care au dat si pot încă da nastere la multe industrii foarte rentabile, care să înlesnească traiul unei însemnate populatii. Industriile miniere au făcut să nască si la noi, dar mai ales în alte țări, numeroase centre de populație, schimbând cu totul repartitia demografică. Urbanistica a căutat d'spozitii speciale pentru centrele miniere, iar lucrările publice, mai ales cele în legătură cu transporturile, suferă o deosebită atracțiune în raport cu planul minier.

Hărțile României aranjate în cartograme, și pe care le-am publicat în 1929 prezintă aceste caracteristice.

Planul energiei (căderi de apă, gazele de sonde care ne-ar economisi 1¼ milioane tone păcură anual, sau gazele naturale în general, căci în Transilvania ar fi cam 400 miliarde m. c. gaz, în afară de petrol și cărbuni); *planul industrial* (în care să se dea o deosebită atenție industriei mici, dezvoltate prin cooperative inustriale la sate, pentru industrii sezonale) și *planul câștigărei de terenuri agricole* (bonificări sau ameliorări funciare) nu trebue să lipsească din programul coordonat al producției naționale, într'un regim totalitar.

Dar toate aceste planuri de producțiune, pentru sporirea venitului national si deci a standardului de viață al locuitorilor, nu pot fi puse în realizare si nu pot rezolva, fără ca în acelaș timp să se pună în executie și *programul în raport cu circulația si consumul productiei*. Multi cred că ar trebui să se înceapă cu aceste planuri pentru a se stimula productia. De aceia persoane competente au cerut, cu insistentă, un *plan general de lucrări publice*[8]), dar în primul rând al lucrărilor publice productive, deși nu e lămurită o delimitare între lucrarea publică productivă și cea neproductivă. Asociatia Generală a Inginerilor din România a înscris în programul congresului din acest an problema «planului național de lucrări publice».

Dar stilul totalitar cere ca toate planurile să fie puse în lucrare deodată, așa cum arată și doctrina superurbanismului, și de aceea noi încadrăm planul lucrărilor publice ca un factor parțial al programului superurbanistic.

Asa dar aci e locul să reproducem, în anumită măsură, si cu completări, dezvoltarea planului de lucrări punblice propusă de Asociatia Generală a Inginerilor din România: *planul comunicatiilor și transporturilor* (căi ferate, navigatie interioară și maritimă, transporturile aeriene de pasageri și mărfuri si mai ales al drumurilor, pentru o nouă retea în raport cu productia și apărarea națională, și cu un plan al debuseurilor comerciale).

Planul valorificărei produselor agricole, inclusiv silozurile, cum si a celor forestiere, miniere, etc., prin lucrări publice.

Planul construcțiilor (clădiri publice, locuintele în colonizări, inclusiv lucrările edilitare în centrele existente și cele viitoare).

7) **Natura**, Iulie—August 1938.

8) **N. Caranfil**: „Cum renunțăm anual la miliarde", 1938.

www.dacoromanica.ro

In fine, *planul turistic*, cuprinzând măsurile de ordin estetic, adică stabilirea zonelor de protecţie, creaţiuni, pentru agrement şi recreaţii, amenajările balneo-climatice, sportive, etc., plan care la rigoare ar putea fi încadrat în acel al comercializărei.

Bineînţeles că, toate aceste planuri, care constau mai ales într'un program de *activitate publică* şi care provoacă *cheltueli publice*, trebuie să aşeze în primul rând lucrările publice *productive*.

De aceea trebue să fie bine stabilit mai dinainte care este diferenţa într'o lucrare publică productivă şi una neproductivă.

D-l N. Caranfil consideră ca lucrări publice productive, acele care înzestrează utilajul naţional (porturi, silozuri, şosele, căi ferate, docuri, flotă, şantiere) cum şi acelea de folos obştesc, care concură la o îmbogăţire generală, şi mai *recunoaşte că dela 1920 încolace nu s'a sporit cu nimic utilajul naţional, ci din contră, pe cel ce l-am avut l-am lăsat să se ruineze.*

Cu alte cuvinte, lucrarea publică productivă ar fi o utilitate care naşte o serie cât mai mare de alte utilităţi pentru populaţia unei ţări. Dacă este adevărat că într'o oarecare măsură statul recuperează o parte din cheltuelile făcute cu lucrările publice productive [9]), este tot atât de adevărat că această recuperare este mai completă la lucrările publice productive de cât la cele neproductive (de lux).

Programul demografic cuprinde, cum am văzut, şi acesta, o serie de planuri, şi în primul rând *planul apărărei:* apărare naţională prin colonizări; apărare militară prin fortificaţii, prin zone de protecţie, depozite, industrii, comunicaţii; apărare pasivă prin mijloace urbanistice şi lucrări, etc.

Alt plan este acela al *igienei publice şi al asanărilor*, cuprinzând o serie de acţiuni de ordin medical şi lucrări edilitare, etc. Legea concentrărei lucrărilor edilitare, a unora din aceste lucrări, intrată în vigoare în vara aceasta, este numai o parte din un astfel de plan.

Planul asanărilor trebue să cuprindă, atât terenurile insalubre, dar şi cartierele insalubre, locuinţele insalubre. Edilitatea şi urbanismul îşi are aci un câmp vast de acţiune.

Planul colonizărilor [10]) şi al extensiunilor trebue să urmărească, fie un plan de apărare naţională, fie unul agricol ori industrial sau minier, etc.

Dar în orice caz trebue să corespundă unuia de repartizare raţională a populaţiei. Fiecărui tip de colonizare îi corespund un tip de plan urbanistic, adaptat regiunei şi posibilităţilor locale şi generale economice, şi cerinţelor apărărei pasive moderne.

La redactarea acestui plan intervine cu toată amploarea superurbanismul, după principiile pe care le-am dezvoltat în general, şi pentru România în special, încă din 1929. Ne dispensăm să revenim aici, mai ales că o reluare ne-ar obliga la noi şi speciale dezvoltări.

Cum în vara 1938, legea Administrativă a încercat un pas înainte, înfiinţând o comisie superioară urbanistică, sperăm că acea comisiune chiar în formaţia ei actuală va duce înainte acţiunea superurbanistică deschisă de noi; îşi va înţelege rolul ei în noua viaţă totalitară.

Planul financiar ne preocupă puţin, şi încă şi mai puţin din punct de vedere doctrinar. Aproape nu ne preocupă de loc, căci stilul totalitar organizează voinţa omenească, şi ca voinţa omenească organizată să producă maximum de bunuri, materiale şi spirituale, are nevoe de muncă, muncă organizată, muncă pricepută, şi mai puţin de bani.

Şi pentru aceasta, un nou program de cultură şi un nou program juridic...

Resumé

Le superurbanisme encadre dans la forme totalitaire

par le Prof. C. *Sfinţesco*

Le superurbanisme, défini par C. Sfinţesco en 1929, est un genre d'économie dirigée, appliquée à l'urbanisme intégral sur toute la surface du pays en même temps (urbanisme national). Seul le travail formant un tout devient productif.

Le style individualiste du siècle dernier, observé aussi dans l'urbanisme, se transpose dans notre siècle en style totalitaire; l'urbanisme devient le superurbanisme (urbanisme national).

Le but du superurbanisme est la valorification optima du territoire national tandis que le moyen est la répartition de la population dans des cen-

9) **M. Manoilescu:** „Finanţarea şi efectul lucrărilor publice ca stimulent economic în ţările agricole".

10) **C. Sfinţescu:** „Siedlungswerk Rumäniens" Berlin, 1938.

www.dacoromanica.ro

Planul forestier nu trebuie să se ocupe numai de latura productiei, dar și de aceea în raport cu fertilizarea solului, cu clima, cu estetica peisagilor, cu igiena și repartitia populației, cu asanarea locurilor, și mai ales cu apărarea națională.

Există și în România o «Comisie Centrală a Monumentelor Naturei». Activitatea acestei comisiuni, avem dreptul să spunem, trebue să facă parte integrantă din activitatea urbanistică. Comisiunea a lucrat pe baza unei legi relativ recente, și a stabilit până la 8 Aprilie 1938, un tablou al monumentelor naturei din România,[7]) cu următoarea clasificatie: a) parcuri nationale (Retezatul în jud. Hunedoara, circa 100 km. p.); b) rezervatiuni (în circa 35 locuri, în suprafată totală de circa 14.000 ha. și răspândite pe toată suprafata tărei).

Această comisiune a pus sub protectie si *specii* de animale si plante, si chiar *exemplare* de plante, precum un stejar sau gorun (gorunul lui Horia); dar comisia nu s'a ocupat, când a alcătuit tabloul, cu toate punctele de vedere care cer stabilirea unei «protectii», dar care lapar cu usurintă din simpla examinare atentă a programului superurbanistic, pe care noi 'l-am desfășurat mai sus.

In orice caz, începutul bun este făcut, iar perfectionările vor veni treptat, dacă există voință și sârguintă.

Planul minier are o importantă tot asa de mare în productia natională ca și planul forestier. In deosebi petrolul. Actualmente 80% din productia petroliferă se exportă, dar această productie e în scădere, si va atrage o serie de depresiuni în veniturile particulare si mai ales ale Statului. Nu stim nici măcar cu aproximatie pe ce izvoare de petrol mai putem conta. Prin urmare planul trebue să cuprindă o activitate de prospectiuni, si în caz de rezultate nesatisfăcătoare să se caute noi ramuri de activitate care să înlocuiască petrolul. Dar chestiunea petrolului trebue să fie examinată și în raport cu planul surselor de energie.

In afară de petrol, există o serie de alte bogății miniere, unele în exploatare, altele abia cunoscute; care au dat si pot încă da nastere la multe industrii foarte rentabile, care să înlesnească traiul unei însemnate populatii. Industriile miniere au făcut să nască si la noi, dar mai ales în alte țări, numeroase centre de populație, schimbând cu totul repartitia demografică. Urbanistica a căutat d'spozitii speciale pentru centrele miniere, iar lucrările publice, mai ales cele în legătură cu transporturile, suferă o deosebită atracțiune în raport cu planul minier.

Hărțile României aranjate în cartograme, și pe care le-am publicat în 1929 prezintă aceste caracteristice.

Planul energiei (căderi de apă, gazele de sonde care ne-ar economisi 1¼ milioane tone păcură anual, sau gazele naturale în general, căci în Transilvania ar fi cam 400 miliarde m. c. gaz, în afară de petrol și cărbuni); *planul industrial* (în care să se dea o deosebită atenție industriei mici, dezvoltate prin cooperative inustriale la sate, pentru industrii sezonale) și *planul câștigărei de terenuri agricole* (bonificări sau ameliorări funciare) nu trebue să lipsească din programul coordonat al producției naționale, într'un regim totalitar.

Dar toate aceste planuri de producțiune, pentru sporirea venitului national si deci a standardului de viață al locuitorilor, nu pot fi puse în realizare si nu pot rezolva, fără ca în acelaș timp să se pună în executie și *programul în raport cu circulația si consumul productiei*. Multi cred că ar trebui să se înceapă cu aceste planuri pentru a se stimula productia. De aceia persoane competente au cerut, cu insistentă, un *plan general de lucrări publice*[8]), dar în primul rând al lucrărilor publice productive, deși nu e lămurită o delimitare între lucrarea publică productivă și cea neproductivă. Asociatia Generală a Inginerilor din România a înscris în programul congresului din acest an problema «planului național de lucrări publice».

Dar stilul totalitar cere ca toate planurile să fie puse în lucrare deodată, așa cum arată și doctrina superurbanismului, și de aceea noi încadrăm planul lucrărilor publice ca un factor parțial al programului superurbanistic.

Asa dar aci e locul să reproducem, în anumită măsură, si cu completări, dezvoltarea planului de lucrări publice propusă de Asociatia Generală a Inginerilor din România: *planul comunicatiilor și transporturilor* (căi ferate, navigatie interioară și maritimă, transporturile aeriene de pasageri și mărfuri si mai ales al drumurilor, pentru o nouă retea în raport cu productia și apărarea națională, și cu un plan al debuseurilor comerciale).

Planul valorificărei produselor agricole, inclusiv silozurile, cum si a celor forestiere, miniere, etc., prin lucrări publice.

Planul construcțiilor (clădiri publice, locuintele în colonizări, inclusiv lucrările edilitare în centrele existente și cele viitoare).

7) **Natura**, Iulie—August 1938.

8) **N. Caranfil**: „Cum renunțăm anual la miliarde", 1938.

www.dacoromanica.ro

In fine, *planul turistic*, cuprinzând măsurile de ordin estetic, adică stabilirea zonelor de protecţie, creaţiuni, pentru agrement şi recreaţii, amenajările balneo-climatice, sportive, etc., plan care la rigoare ar putea fi încadrat în acel al comercializărei.

Bineînţeles că, toate aceste planuri, care constau mai ales într'un program de *activitate publică* şi care provoacă *cheltueli publice*, trebuie să aşeze în primul rând lucrările publice *productive*.

De aceea trebue să fie bine stabilit mai dinainte care este diferenţa într'o lucrare publică productivă şi una neproductivă.

D-l N. Caranfil consideră ca lucrări publice productive, acele care înzestrează utilajul naţional (porturi, silozuri, şosele, căi ferate, docuri, flotă, şantiere) cum şi acelea de folos obştesc, care concură la o îmbogăţire generală, şi mai *recunoaşte că dela 1920 încoace nu s'a sporit cu nimic utilajul naţional, ci din contră, pe cel ce l-am avut l-am lăsat să se ruineze.*

Cu alte cuvinte, lucrarea publică productivă ar fi o utilitate care naşte o serie cât mai mare de alte utilităţi pentru populaţia unei ţări. Dacă este adevărat că într'o oarecare măsură statul recuperează o parte din cheltuelile făcute cu lucrările publice productive [9]), este tot atât de adevărat că această recuperare este mai completă la lucrările publice productive de cât la cele neproductive (de lux).

Programul demografic cuprinde, cum am văzut, şi acesta, o serie de planuri, şi în primul rând *planul apărărei:* apărare naţională prin colonizări; apărare militară prin fortificaţii, prin zone de protecţie, depozite, industrii, comunicaţii; apărare pasivă prin mijloace urbanistice şi lucrări, etc.

Alt plan este acela al *igienei publice şi al asanărilor*, cuprinzând o serie de acţiuni de ordin medical şi lucrări edilitare, etc. Legea concentrărei lucrărilor edilitare, a unora din aceste lucrări, intrată în vigoare în vara aceasta, este numai o parte din un astfel de plan.

Planul asanărilor trebue să cuprindă, atât terenurile insalubre, dar şi cartierele insalubre, locuinţele insalubre. Edilitatea şi urbanismul îşi are aci un câmp vast de acţiune.

Planul colonizărilor [10]) şi al extensiunilor trebue să urmărească, fie un plan de apărare naţională, fie unul agricol ori industrial sau minier, etc.

Dar în orice caz trebue să corespundă unuia de repartizare raţională a populaţiei. Fiecărui tip de colonizare îi corespund un tip de plan urbanistic, adaptat regiunei şi posibilităţilor locale şi generale economice, şi cerinţelor apărărei pasive moderne.

La redactarea acestui plan intervine cu toată amploarea superurbanismul, după principiile pe care le-am dezvoltat în general, şi pentru România în special, încă din 1929. Ne dispensăm să revenim aici, mai ales că o reluare ne-ar obliga la noi şi speciale dezvoltări.

Cum în vara 1938, legea Administrativă a încercat un pas înainte, înfiinţând o comisie superioară urbanistică, sperăm că acea comisiune chiar în formaţia ei actuală va duce înainte acţiunea superurbanistică deschisă de noi; îşi va înţelege rolul ei în noua viaţă totalitară.

Planul financiar ne preocupă puţin, şi încă şi mai puţin din punct de vedere doctrinar. Aproape nu ne preocupă de loc, căci stilul totalitar organizează voinţa omenească, şi ca voinţa omenească organizată să producă maximum de bunuri, materiale şi spirituale, are nevoe de muncă, muncă organizată, muncă pricepută, şi mai puţin de bani.

Şi pentru aceasta, un nou program de cultură şi un nou program juridic...

Resumé

Le superurbanisme encadre dans la forme totalitaire

par le Prof. C. *Sfinţesco*

Le superurbanisme, défini par C. Sfinţesco en 1929, est un genre d'économie dirigée, appliquée à l'urbanisme intégral sur toute la surface du pays en même temps (urbanisme national). Seul le travail formant un tout devient productif.

Le style individualiste du siècle dernier, observé aussi dans l'urbanisme, se transpose dans notre siècle en style totalitaire; l'urbanisme devient le superurbanisme (urbanisme national).

Le but du superurbanisme est la valorification optima du territoire national tandis que le moyen est la répartition de la population dans des cen-

9) **M. Manoilescu:** „Finanţarea şi efectul lucrărilor publice ca stimulent economic în ţările agricole".

10) **C. Sfinţescu:** „Siedlungswerk Rumäniens" Berlin, 1938.

www.dacoromanica.ro

tres nouveaux, typiques, qui assurent un équilibre prolongé le plus possible dans l'avenir.

Rechenberg a étudié en 1936 l'agglomération optima en Allemagne. Au Congrès international urbanistique de 1937 ont été déposés des rapports de différents pays, sur l'urbanisme national; à cette occasion a été soumise l'idée dans le sens des prévisions de l'auteur, c'est-à-dire que le superurbanisme conçoive un ordre nouveau dans lequel les valeurs seraient accrues.

Des rapports présentés au Congrès, il résulte que dans de nombreux pays de l'Europe s'est éveillée une activité dans le sens superurbanistique tandis que dans d'autres le superurbanisme est parfaitement encadré dans le régime totalitaire de direction.

Le prochain Congrès international de Stockholm (1939) reprendra la question du superurbanisme dans une étude plus approfondie.

En Roumanie, dans certaines lois récentes, bien que le superurbanisme ne soit pas mentionné, on y observe cependant son influence (loi administrative de 1938, loi pour la concentration des entreprises édilitaires (1938), loi du Conseil supérieur économique). D'autre part, certaines initiatives, privées ou officieuses, ont insisté sur la mise à l'étude du «plan économique national» ou „plan national des travaux publics" action utile au superurbanisme mais qui ne l'englobe pas intégralement.

Le standard d'existence de la population paysanne de Roumanie a beaucoup baissé et sa densité par hectare agricole est plus élevée que dans beaucoup de pays d'Europe. L'action superurbanistique est ainsi justifiée et pourra trouver un équilibre de durée de la nation sur son propre territoire car elle acquerra de nouvelles possibilités de production, donc d'existence, dans un milieu plus favorable.

La documentation nécessaire à une action superurbanistique en Roumanie nécessite une série de travaux préparatoires sérieux (statistique, cadastre, cartes, enquêtes); le programme sera formé d'une série de plans de travail: plans de production (plan agricole intensif, plan forestier, plan zootechnique, plan minier, plan d'énergie, plan industriel, plan de bonifcation des terrains) puis le plan de circulation et de consommation (plans de communications et de transports, plan de constructions, plan commercial pour les débouchés, plan touristique, plans des travaux publics en général) enfin les plans concernant la population (plan de défense, plan d'hygiène publique et d'assainissement, plan de colonisations et d'expansion pour de nouveaux centres de travail et de consommation). Ces différents plans seront coordonnés à la même réalisation finale.

La finalité doit être une autarchie relative et non pas absolue, comme on a pu le constater dans tous les pays qui ont étudié la question de plus près.

En Roumanie, le plan le plus important est celui des travaux d'agriculture intensive, conclusion à laquelle ont conduit toutes les études, même les plus sommaires.

L'auteur esquisse enfin ce que doit comprendre chacun des plans énumérés, dans des conditions spécifiques à la Roumanie et conclut que le plan financier est de moindre importance dans une organisation de forme totalitaire.

www.dacoromanica.ro

AŞEZĂRILE ÎN ROMÂNIA

DIN PUNCT DE VEDERE NAŢIONAL, POLITIC, SOCIAL ŞI ECONOMIC

de Prof. Univ. **Cincinat Sfinţescu**

Am fost solicitat de către «Deutsche Akademie für Bauforschung *a colabora, pentru România, la o lucrare cu caracter internaţional asupra colonizărilor, denumită* «Siedlungswerk Europas», *lucrare ce a apărut de curând la Berlin.*

Bineînţeles, pentru unitatea operei şi uşurinţa comparaţiei la studiul situaţiei de acum a aşezărilor omeneşti din diferitele ţări, a trebuit urmărit în această lucrare un program comun tuturor ţărilor, în care evoluţia istorică, cea de drept şi datele statistice să joace un rol important, dar mai puţin o descriere technico-urbanistică în sensul propriu zis al cuvântului.

Aşa dar prin această prismă urmează a fi privită şi această lucrare pe care o publicăm mai jos, şi în deosebi desvoltarea dată expunerei istorice a subiectului, cum şi aceleia a aşezărilor sătesti, care, din ce în ce mai mult, va constitui problema unei activităţi viitoare a poporului şi a statului românesc pentru punerea în valoare a solului şi energiei naţiunii.

Cu această ocazie menţionăm rolul pe care este chemată să-l îndeplinească, într'o astfel de acţiune, şi ştiinţa superurbanismului, *al cărei iniţiator şi propagator sunt de zece ani.*

* * *

România, ca Stat al Europei Centrale, a suferit, încă dela formarea sa istorică, influenţe politico-sociale dela popoarele din apus, dar şi altele destul de puternice şi dela cele din răsăritul Europei. Ca stat Dunărean şi de legătură, prin gurile acestui fluviu şi prin Marea Neagră, între Europa occidentală şi Asia occidentală, provinciile româneşti s'au resimţit mult, în starea lor economică şi socială, de înrâurirea vecinătăţei orientului european.

Ciocnirea de influenţe a unor stări sociale şi sufleteşti diametral opuse, a lăsat în România urme, contraste vizibile pe toate terenurile de activitate. Mai ales în complicata şi subtila operă de colonizare, de aşezare a poporului, pentru omenească lui locuire, contrastul este materializat în chip evident. Locuirea în colonii (grupări, cătune, sate, târguri, oraşe) constitue proba permanentă a activităţei colectivităţei spre folosul naţiunei, cum şi a continuităţei acelei activităţi.

In România, rezultatele unui astfel de efort colonizator, corespund situaţiei geografice sus arătate: influenţa apusană, manifestată prin «a dori» şi uneori «a voi», alături de influenţa orientală, care reprezintă realizările dualităţei «a putea». Mai mult a voit statul, dar mai puţin realizat slujitorii statului în opera care ne interesează.

I. Privire istorică

O scurtă expunere, de perspectivă istorică, va uşura înţelegerea şi orânduirea evoluţiei aşezărilor coloniale româneşti, în raport cu acele din statele înconjurătoare şi cu cele din restul Europei.

Poporul Român şi România s'au format pe teritoriul fostului regat al Dacilor, devenit la 106 d. C. provincie română, şi au realizat, din desmembrarea şi transformarea Imperiului Roman, prin intervenţia unor fenomene istorice foarte complexe. Considerăm începuturile acestei evoluţii spre naţiunea română pe la 270 d. Cr. când împăratul roman *Aurelian*, retrăgându-şi legiunile, a lăsat fără apărare militară contra barbarilor populaţia din provincia cucerită abia cu 160 de ani înainte. Prin urmare abia tocmai după 16 secole de evoluţie istorică a ajuns poporul român în situaţia de a-şi stabili singur modul de sălăşluire pe teritoriul său naţional.

In toate provinciile europene romane, transformarea vieţei de stat şi naşterea noilor naţiuni au început prin secolul V d. Cr. existând acolo o continuitate socială, care nu a fost schimbată radical, până la apariţia feudalităţei, în secolul

www.dacoromanica.ro

IX. Astfel că, acolo aşezările omeneşti vechi şi-au păstrat structura, iar cele nouă au folosit metodele anterioare. Numai în provincia transdanubiană, care formează astăzi România, viaţa organizată pe colegii, atunci ca si în restul imperiului, şi-a rupt firul ei, chiar dela 270 d. Cr.; iar tinerile aşezări înfloritoare romane, vicus, municipiu sau colonie, au fost repede şi complet ruinate de barbari.

Nu numai continuele miscări de barbari peste acest teritoriu au contribuit la distrugerea aşezărilor permanente [1]), dar si frica populaţiei rămasă fără organizatie de apărare.

Geto-dacii erau înclinaţi spre o viaţă nomadă de păstori, şi nu aveau practica unor prea multe secole de aplicare la agricultură si industrie, cu toată marea afluentă a colonistilor romani din toate ţinuturile imperiului, îndată după cucerirea provinciei. Astfel populatia daco-romană, fuzionată si încă crestinată, nu a opus prea mare rezestentă cotropitorilor, ci au părăsit uşor aşezările lor refugiindu-se în munti, unde a dus viaţa nomadă, fără sate şi oraşe, chiar fără case.

Poporul geto-dac a avut puţine aşezări cu caracter de permanentă, si anume, mai putine între Dunăre şi Muntii Carpati. Istoria ne artă că oraşele lor erau o aglomeratie de case de lemn, precum era acel aflat în delta Dunărei, cucerit şi ars la 335 î. Cr. de către *Alexandru cel Mare*, regele Macedonenilor, în o expeditie pentru pedepsirea getilor. Tot din lemn erau construite casele si în oraşul *Helios* (Chilia de astăzi, dela gurile Dunărei), unde a fost ţinut prizonier, pe la 290 î. Cr. *Lisimac*, regele macedonenilor, de către *Dromihete*, regele geţilor.

In epoca cucerirei Daciei de către Romani, Dacii deveniseră în bună parte agricultori. In timpul lui Boerebista, Dacia cuprindea cam 500.000 kmp. cu 3 miliane locuitori. Locuintele dacilor în sate şi oraşe erau construite cu pereţi de nuele si tencuite cu pământ; numai cele mai îngrijite aveau dubli pereti de scânduri, între care se bătea un strat de pământ, care apoi se ardea, spre a fi mai rezistent. Insă zidurile cetăţilor şi palatului regelui erau executate din piatră, iar la acestea întrebuinţau meşteri aduşi din imperiul roman. Scândurile şi peretii din nuele tencuite cu pământ sau din pământ bătut, au format, şi formează încă şi astăzi, materialul de construcţie pentru locuinţele săteşti din România, şi chiar dela periferia multor orăsele. Pământul a fost totdeauna elementul de continuitate în felul de viaţă al popoarelor. Abia în veacul acesta, al transporturilor, pare că oraşul îsi rupe legătura cu pământul în ce priveşte materialul şi modul de construcţie al locuinţei, însă ruperea şi altor legături cu pământul nu va aduce fericirea populatiei.

Noul popor daco-roman nu a dus, în munţii de refugiu, trai comun cu nici unul din numeroasele popoare cotropitoare care s'au succedat peste teritoriul daco-roman. Excepţie a făcut cu Slavii, deoarece contactul cu aceştia a fost pasnic. Iată de ce şi influenţa slavă s'a resimţit în decurs de câteva secole în toate manifestările vieţei noului popor, cel românesc: în noile aşezări agricole: în noua biserică creştină, supranusă crestinismului romanic; în organizarea socială: în limbă. Acest trai comun a sudat, probabil încă din sec. IX, unele grupări româneşti, formând sătulete (voevodate), dar în care elementul slav apare deja denationalizat. Astfel că, la finele sec. XIII, când au luat nastere cele două principate importante, unul între Dunăre şi Carpati (Valachi = Tara Românească = Muntenia) si celalt, în tara dela răsăritul Carpatilor (Moldova), poporul românesc apare deja format, iar cel slav ca şi dispărut, nationalizat, în aceste ţinuturi.

Influenta slavă însă a stăruit în organizarea vietei sociale. Proprietatea era cultivată pe familii, exista aşa zisul *mir*, deci nu era încă individualizată, ca la romani.

Satele (dela fossatum = loc înconjurat cu şant) conduse de căpetenii mai înstărite, numite *Knezi*, aveau o organizatie deosebită de felul, pe atunci existent, la popoarele din apus.

Mai multe knezate formau un *voevodat*, care dădea nastere uneori la un *banat*, ajungând în urmă până la o *ţară* (principat).

Organizarea feodală a germanilor a pătruns însă si în viata românească prin intermediul mai ales al ungurilor, care în secolul XI aveau deja o organizaţie de stat regal, la apus de voevodatele româneşti. Statul ungar a exercitat o suveranitate tocmai în sec. XIII, la început mai strânsă; dar curând (deja din sec XIV) a pierdut-o aproape cu totul faţă de principatele dintre Carpaţi şi Dunăre, deşi relatiunile politico-economice au fost continuate neîntrerupt.

Voevozii aveau în ţinuturile dela apus de Carpaţi rolul vasalilor, căci dădeau sprijin militar şi material de tot felul seniorului şi regelui ungar. Knezii erau nişte voevozi mai mici, având un rol mai ales militar, acela de a întreţine şi conduce la luptă, ori spre a apăra castelele si cetăţile, pe iobagii, care în timpul obişnuit erau locuitorii din satul Knezului. In schimb Knezii aveau anumite

1) Numai aşezarea romană **Abrudul**, şi-a mai păstrat vechiul nume.

www.dacoromanica.ro

avantagii materiale la unele exploatări. Uneori Knezii aveau datoria să împoporeze (colonizeze) cu *oricine* locurile pustii, date în acest scop de un voevod sau senior. Ţăranii primeau şi ei pământuri mai mici spre cultivare, iar când înfiinţau un sat nou erau scutiţi, pentru câtva timp, de îndatoririle obişnuite faţă de senior.

Erau locuitori de sate libere *(iobagii)*, care în acelaş timp erau plini proprietari, şi locuitori de sate supuse *(villici)*, care însă nu erau plini proprietari de pământ. Primii erau obligaţi numai la servicii militare faţă de seniorii lor, pe când secunzii făceau tot felul de servicii. Dar atât villicii şi chiar iobagii, mai târziu au ajuns să nu mai aibă drptul să părăsească localitatea unde se aflau aşezaţi (să nu se strămute de pe moşie).

In vecinătatea cetăţilor ridicate de Saşi ori de Unguri, găsim vechi aşezări orăşeneşti, încă din sec. XI şi XII, precum: *Turda* (1075), *Alba Iulia* (1097), *Cluj* (1173), *Braşov, Sibiu, Sighişoara*, ş. a.

In principatele române dela sud şi răsărit de Carpaţi (Muntenia şi Moldova) ţăranii erau şi ei grupaţi în două feluri de sate: sate libere (*formate din răzeşi* sau *moşneni*) şi sate supuse nobililor (boerilor = războinicii), mănăstirilor, sau Knezilor înobilaţi. Aceşti ultimi ţărani ajunseseră a avea pământul numai în folosinţă, iar nu în plină proprietate. Unele sate de răzeşi (sau moşneni) erau chiar mai vechi decât formarea principatelor, precum cele din ţinutul muntos al *Vrancei* sau al *Câmpulungului*. Un sat liber era adesea trecut în rândul unuia supus, totuşi locuitorii îşi păstrau proprietăţile, deci schimbau numai sarcinele (mai întâi supus domnesc şi apoi mănăstiresc) dacă se întâmpla o crimă pe teritoriul lui sau nu putea plăti birul fixat (cisla).

Dreptul de proprietate era într'o mai înaintată decât acela de comunitate, numit la slavi *mir*. Anume, proprietatea se moştenea şi chiar vindea în indiviziune între membrii aceleiaş familii, sau chiar ai aceleiaş comunităţi, fiecare coproprietar având cantitatea sa determinabilă. De aci a apărut un drept de preemţiune al vecinilor şi rudelor la vânzări *(de protimisis)*, aplicabil chiar la moşiile mari, şi chiar la proprietăţile orăşeneşti clădite, dar exercitabil numai timp de un an.

Existau încă în secolul XII şi oraşe mai vechi decât formarea principatelor, precum: *Galaţi, Tecuci, Bârlad*, născute din cauza unei vieţi comerciale avantajate de căile de comunicaţie de legătură între Marea Neagră, Ungaria, Polonia, Boemia. In Muntenia exista oraşele *Giurgiu, Calafat*,, întemeiate de negustorii Genovezi care veneau aci să se aprovizioneze cu grâne.

In secolele XIII şi XIV numărul oraşelor şi cetăţilor a crescut şi a apărut şi influenţa germană în organizarea lor (prin intermediul Ungariei şi Poloniei), odată cu influenţa catolicismului. Conducătorii oraşelor iau numele de *pârgari* (Bürger) sau de şoltuzi (Scholteisse). Se construesc chiar *Kloastere* (Kloster) ca aceia dela *Câmpulung* la călugărilor franciscani, în timpul domnitorului *Radu Negru*.

Numărul cetăţilor întărite a fost asemenea sporit, mai ales în timpul lui *Ştefan cel Mare* (sec. XV), care a înzestrat Moldova cu două lanţuri de cetăţi, unul periferic şi altul interior, precum cetăţile: *Hotin, Cetatea Albă, Suceava, Roman*, cetatea *Neamţului* (construită probabil de cavalerii teutoni în sec. XII), etc.

Locuitorii oraşelor se bucurau de anumite privilegii economice (scutiri de munci, de vămi, etc.) din care unul, foarte important, consta în faptul că, dacă averea unui orăşean devenea vacantă, prin lipsa de moştenitori ori testament, acea avere nu revenea domnitorului sau vreunui boer (senior) cum era în deobşte legea, ci oraşului.

Orăşenii aveau însă şi îndatorirea de a apăra cetatea, fiecare breaslă aducând un anumit număr de ostaşi înarmati.

Găsim la finele secolului XVI, în cele două principate, câteva oraşe cu populaţie mai importantă: *Suceava* (30.000 loc.), *Baia* (15.000 loc.); *Trotuşul* (17.000 loc.); *Târgovişte* (15.000 loc.); *Câmpulung* (4.500 loc.).

Caracteristica acestei epoci era că proprietatea se afla în puterea absolută la domnitorului, dar numai pe timpul cât îşi păstra domnia, aşa că drepturile trebuiau recunoscute la schimbarea fiecărui domnitor.

Cu timpul, în toate principatele locuite de Români, pe ambii versanţi ai Carpaţilor, locuitorii au pierdut cu totul drepturile lor, devenind ca şi sclavi (*şerbi*) şi au fost din ce în ce mai apăsaţi de nobili, însă ceva mai puţin de regi şi de mănăstiri, pentru îmbogăţirea lor personală.

In Transilvania fenomenul a fost dublat şi de o persecuţie pentru desnaţionalizare, la început numai pe cale religioasă. Aceste situaţii au provocat o serie de răscoale.

Sunt dovezi că înfiinţarea principatelor române între Carpaţi şi Marea Neagră (Muntenia şi Moldova) sunt şi ele datorite unor astfel de persecuţii, care au făcut ca, o importantă parte din nobilii români (voevozi) să treacă munţii pe la finele sec. XIII. Atacul contra populaţiei rurale a fost îndreptat mai târziu, dar în primele secole, independent de naţionalitatea populaţiei rurale.

Fel de fel de legi, toat tinzând la reducerea în

www.dacoromanica.ro

sclavie a populației rurale, au fost inventate. Astfel pe la 1514, una denumită «*jus tripartium*» împiedică pe țărani să posede ceva în ținutul dintre Carpați și Tisa. Țăranul nu avea dreptul decât la plata muncei lui, deci i se răpise dreptul de proprietate. Cu toate că pe la 1470 regele *Matei Corvin* al Ungariei obligase pe nobili să respecte dreptul anterior al locuitorilor de a putea să se mute din sate, plătind în schimb așa zisul *teragiu*, curând această măsură nu a fost respectată. Din contră alte legi și mai drastice de deposedare au fost suprapuse, până la 1653. De exemplu, dacă țăranul murea fără testament (ceeace era curent pe vremea aceia, când foarte puțini știau să scrie), averea lui revenea nobilului, care era totdeauna ungur, sau român desnationalizat.

De aceia încă pe la 1324 încep în acele ținuturi revoltele țărănești, repetate la 1473, 1512, 1599, și 1784, pentru recăpătarea drepturilor ce le-au fost uzurpate. Dar toate aceste revolte nu au făcut decât să îngreuneze și mai mult sarcina țăranului.

In pricipatele Muntenia și Moldova întâlnim aproape aceias evoluție a proprietății rurale, așa că la finele escolului XVI țăranii ajunseseră legati vesinc de pământul pe care se aflau, spre folosul boerilor (nobililor). Ei nu puteau scăpa de servituți decât prin fuga peste hotare, căci din țară erau aduși cu forta înapoi.

De unde deci la început țăranul era proprietar de pământ, liber și numai uneori supus unor servituți de muncă, personale, el a ajuns să fie *clăcaș*, un fel de chiriaș, cu servituți perpetui de muncă în favoarea boerului, situație legiferiată, sub denumirea de *embatic*, la finele sec. XVIII.

Este drept că pe la începutul sec. XVIII s'a încercat liberarea țăranilor de pe pământul boerului, sub diferite forme; însă nobilii au reușit ușor să-și impună interesele lor. Dar nici țăranii nu s'au reîntors pe moșii, deși li se acordase scutiri spre a înfiripa din nou gospodăriile. Măsura de îndreptare fusese luată prea târziu.

Pe la 1743 existau în Muntenia cam 147.000 contribuabili, dar care, pe la 1748, se reduseseră la 35.000, căci restul fugiseră peste graniță. Ambele principate, Muntenia și Moldova, aveau pe la 1750 cam 1.200.000 locuitori.

Tot în aceiaș epocă veniturile celor 2 principate se ridicau la aproximativ 30 milioane franci aur. Dar dela aceste sume populația nu avea absolut nici un folos, căci nu se construiau nici drumuri, nici poduri, nici clădiri publice, nici școli; nu se făceau colonii de case pentru reînpopulare, după vre-un plan. Sumele devenau averea domnitorului.

Oamenii trăiau mai mult în bordee subterane mizerabile. Nu aveau puțuri de apă pe lângă casă, nu aveau grădini. Marile drumuri de comunicație erau pustii de locuințe, căci pe acolo erau expuși locuitorii la calamitatea rechizițiilor forțate. Și în aceste principate Dunărene au fost revolte țărănești, culminând cu cea din 1821, care însă a fost ușor canalizată pe linia naționalistă, de oarece majoritatea proprietarilor sau exploatatorilor deveniseră greci fanarioți sau așa zișii grcizați.

Explicația acestei evoluții, care a condus la șerbirea din ce în ce mai adâncită a satelor, o găsim în nevoile crescânde de bani ale regilor și nobililor, pentru războaiele continui, dintre ei, sau contra dușmanilor exteriori, în deosebi contra turcilor, cum și în întrebuințarea de armate mercenare. Pe de altă parte, echiparea și înarmarea trupelor cereau iarăși mulți bani, așa că populațiile rurale au fost sărăcite, țările pustiite, acele populații neputând contribui decât cu munca brută și cu produsele solului. Altfel se petreceau faptele cu orașele. Acestea plăteau în bani, și produceau bani mulți, cum și produse industriale, direct ori prin comerțul lor. De aceia orașele au căpătat libertăți, iar orășenii nu erau impuși cu toții și la muncă în natură. In orașe erau boerii, orășeni (profesionești), vecinii (rumânii) și robii (țigani).

Prin urmare starea de înapoierea satelor și orașelor Românești până la finele secolului XVIII, ceeace se resimte și astăzi, este datorită în primul rând unor cauze geo-politice, cu efecte în deosebi de ordin economic, care au cauzat neterminabile și înfiorătoare abuzuri.

Abia după 1832, cu revenirea domniilor pământene, starea satelor și orașelor începe a se îmbunătăți. Veniturile țării cată a fi întrebuințate în parte și pentru lucrări de interes public. Tot în acelaș timp valoarea produselor agricole a suferit o bruscă creștere, pământul a devenit rentabil, deci din nou căutat de astă dată pe bani. Boerii au început să aducă lucrători agricoli de peste hotare, iar țăranii să ceară ei pământuri de cultură și să nu poată fi îndestulați. Mai mult, prin *Regulamentul Organic* (1832) li s'a lăsat țăranilor pentru cultivare pe jumătate pământ ca mai înainte, așa că lupta între țărani și proprietari a luat un alt caracter. Nu mai era lupat anterioră pentru ușurarea servituților și pentru libertate, ci *lupta pentru pământ*. Această luptă s'a continuat din ce în ce mai acută, până la războiul mondial din 1914.

www.dacoromanica.ro

Odată cu repopularea ţinuturilor şi refacerea economică, noui sate şi oraşe trebuiau a fi întemeiate. Găsim, în adevăr, că, începând cu această epocă, ia naştere în principate *colonizarea dirijată*. Această colonizare însă consta numai din întocmirea unor planuri parcelare pentru noui oraşe şi sate, construcţiile caselor rămânând să şi le facă fiecare locuitor cum putea. Aşa s'a întâmplat cu o serie de oraşe: *Turnu-Severin* (1832); *Turnu-Măgurele* (1836); sau cu *Oltenița* (1852), oraşe situate pe Dunăre. Aşa s'a întâmplat şi cu foarte multe sate, precum satul *Cuza* (1860) la care se observă regularitatea geometrică în dispoziţiunile adoptate.

E locul să menţionăm că sporirea populaţiei din oraşe este datorită şi unelor reforme aduse proprietăţii de Domnitorul *Ştirbey*. Acesta, la 1851, a uşurat şi mai mult strămutarea ţăranilor de pe proprietăţi, abrogând obligaţia de a mai plăti vre-o sarcină. In acelaş timp au fost înfiinţate primele ferme model spre a ridica agricultura. Dar pe la 1864, prin reforma primului Domnitor *Alexandru Ion Cuza*, al *Principatelor Române Unite*, ţăranii au devenit unii plini proprietari pe pământurile pe care le cultivau, după atâtea secole de robie, şi economică, şi de drept. Robia economică însă a continuat, cum am afirmat mai sus.

In Transilvania ţăranul a continuat să nu aibă de drept nimic în plină proprietate, soartă ce-i fusese hotărîtă de secole. In fapt, însă, din cauza existenţei pădurilor şi păşunilor proprietate comunală, unii din ei au putut să redevină plin proprietari. Revoluţia dela 1848 a adus acolo desfiinţarea, pe la 1854, a servituţilor agrare, şi distribuirea pământului în plină proprietate ţăranilor care îl cultivau (*legea urbarială*). Această lege a îmbunătăţit simţitor situaţia economică a poporului, care, afară de agricultură, a început să se ocupe şi cu comerţul şi transporturile. Ţăranii încă deatunci s'au îmbogăţit şi multe proprietăţi senoriale au trecut, prin cumpărare, în mici proprietăţi, în patrimoniul lor.

Incheiem: în preajma războiului mondial regimul proprietăţii rurale, ca şi al celei urbane, era în toate provinciile locuite de români, corespunzător *proprietăţii libere şi individuale*. Nouile aăezări erau în plină geneză.

II. Epoca nouă.

Aşa dar, la începutul epocei moderne, deşi găsim la oraşe şi la sate aproape acelaş regim de drept al propiretăţii, din punct de vedere economic situaţia locuitorilor rurali era complet diferită faţă de a celor urbani, fiindcă cele două situaţii corespundeau la două evoluţii cu totul distincte: regim de servituţi medievale, foarte prelungit în timp la sate; regim de libertate, însă puţin organizată la oraşe. Prin urmare vom examina deosebit situaţia aşezărilor la oraşe, de situaţia la sate.

Statul românesc abia în sec. XIX a început să-şi organizeze instrucţia publică şi învăţământul practic, să elaboreze un plan de desvoltare industrială şi comercială. Cele două principate unite, Muntenia şi Moldova, izbutiseră la 1869 să atingă un buget de 118 milioane franci aur. Veniturile ţărilor încetaseră de mult să fie ale domnitorului, aşa că acum erau întrebuinţate spre folosul obştesc. Intreagă această evoluţie a prilejuit o populare mai repede a unor oraşe, şi deci nevoia unei legiferări, care să ajute aşezările (colonizările) în oraşe, şi la uşurarea construcţiei locuinţelor.

In acest scop, dela început s'a căutat o *consolidare a drepturilor de proprietate*, prin abrogarea dreptului de *embatic*, din codul lui Caragea Vodă. Chiar cartiere întregi şi uneori şi oraşe întregi, au fost construite pe loturi embaticare.

Fiecare embaticar putea deveni de acum plin proprietar pe locul folosit, prin o răscumpărare. Noui embaticuri nu mai puteau lua fiinţă.

După aceia, în 1873, s'a legiferat constituirea «*Societăţilor civile de Credit Funciar Urban*». Potrivit acestei legi, proprietarii de imobile urbane, dacă sunt cel puţin 200, se pot asocia ca, direct, mutual şi solidari, să emita obligaţiuni. Cu astfel de obligaţiuni vor putea găsi pe piaţă credite pe termen de 10—40 ani, cu dobândă de maximum 8%, necesare desvoltării şi valorificării proprietăţilor lor, în general pentru construcţiuni, în schimbul unor ipoteci în *primul rang*. Pe această bază legală au azi temei societăţile de Credit Urban din Bucureşti şi Iaşi. Legea a fost modificată în 1926, din cauza noului situaţii financiare de după război.

In anul 1936 situaţia generală a activităţii Creditului Funciar Urban din Bucureşti era aşa cum se arată mai jos:

Societatea acordase în total până în 1936 circa 14.000 împrumuturi ipotecare, (din 46.150 înregistrate în toată ţara numai în 1936), din care majoritatea fiind stinse, rămăseseră în curs 3500 în Bucureţşi şi 968 în alte oraşe (în 40 oraşe din cele 175 de pe întreg cuprinsul ţării). Desigur că nu toate cele 14.000 împrumuturi au servit la construcţiuni de noui locuinţe şi clădiri în genere, ipoteca reprezentând numai garantarea împrumutului. Capitalul rămas neamortizat, cu dobândă

www.dacoromanica.ro

de 5% şi 2½% era de circa 1554 milioane lei faţă de 3144 milioane lei împrumutaţi numai în 1936 în România. Nu suntem în posesia unei cifre indicând totalul capitalului investit în împrumuturi de către această societate, deja înfiinţarea ei până astăzi. De altfel, continua fluctuaţie a valorii leului şi deci a valorilor reale ale obligaţiilor emise, face foarte dificilă acum stabilirea acestei sume în lei aur. Putem însă aprecia grosso-modo că acel total nu poate trece de 100 milioane franci aur.

Dacă ţinem seama că nu numai în Bucureşti în ultimii 18 ani au fost construite case de peste 1,5 miliarde franci aur, ne putem da seama pentru ce progresul construtiv în materie de locuinţe a fost aşa de lent în România, deoce aşezarile urbane au rămas aşa de înapoiate.

Această mică influenţă a organizării Creditului în producţia de locuinţe în România este explicată mai ales prin neexistenţa unei organizaţii de credit public pentru găsirea de împrumuturi ipotecare în rangul al II-lea. Prin urmare, rămânea ca proprietarul de teren care voia să construiască, să se adreseze în acest scop capitalului particular. Imprumutul devenea atunci foarte oneros şi a periclitat proprietatea. Acum, când creditul în genere e mort, este chiar imposibil un împrumut ipotecar de rangul al II-lea şi vom arăta de ce, la locul potrivit.

Aşa dar Creditul Funciar Urban a lăsat neatins câmpul de activitate pentru locuinţa eftină şi *populară*, care începuse să constitue îndată după războiul mondial o problemă arzătoare pentru periferiile oraşelor, în deosebi la cele mai importante. De unde, s'a născut o desvoltare constructivă dezordonată a oraşelor, care sporea şi mai mult o lipsă de igienă, de confort şi de estetică, suficient de simţite şi în părţile centrale ale oraşelor.

De aceia, după exemplul ţărilor occidentale, încă în 1910 s'a votat «*Legea relativă la Locuinţele eftine şi sănătoase*» şi «*legea pentru construirea de locuinţe în Bucureşti*».

Scopul era ca prin acestea să fie ajutaţi muncitorii şi funcţionarii cu salarii mici ca să devină *proprietarii* unei locuinţe. Legea acorda unele mici avantagii din partea statului pentru astfel de locuinţe, precum scutiri totale şi parţiale de impozite, participarea comunei la capitalul social, emiterea de obligaţiuni valabile şi ca garanţii la casieriile publice. Construcţiile însă nu trebuiau să întreacă valoarea de 15.000 lei aur în Bucureşti, şi de 6000 lei aur în celelalte oraşe ale ţării. Deşi legea nu prevedea, practica însă a dovedit, că rezultatele cele mai bune se obţin prin construirea de adevărate aşezări noui (*colonii de locuinţe*) spre marginea oraşului, locuinţele fiind pentru câte o familie, pe teren propriu, având curte şi grădiniţă.

Şi această lege a suferit modificări, după războiul mondial, spre a fi pusă în concordanţă cu situaţia financiară nouă din România.

In cei 27 de ani de activitate, adică până la 1937, Societatea Comunală de Locuinţe Eftine, care este de altfel singura în ţară care s'a întemeiat pe legea generală relativă la locuinţe eftine şi sănătoase din 1910, a executat în Bucureşti 3400 locuinţe, cuprinzând circa 14.200 încăperi, pentru un cost total de circa 750 milioane lei hârtie. Societatea a achizionat în tot acest timp cam 200 ha. teren în acest oraş. Capitalul social era în 1937 de 50 milioane lei hârtie.

In rezumat, înainte de războiul mondial, *pentru locuitorii oraşelor*, nu exista nici un credit organizat de stat pentru înlesnirea achiziţionării de terenuri individuale de construcţie. Exista credit numai pentru înlesnirea construcţiei unei locuinţe pe un teren deja proprietatea constructorului, şi am putea zice, cel mult pentru construirea de colonii de locuinţe eftine pe terenuri mai vaste, locuinţe care să fie vândute unei anumite categorii sociale din locuitorii oraşului Bucureşti.

Pentru săteni nu exista chiar nimic organizat înainte de războiul mondial în vederea înlesnirei producerii de locuinţe şi gospodării.

In timpul războiului mondial nu au fost aproape de loc construite locuinţe în România. Indată după trecerea armatei în stare de pace, criza de locuinţe a fost simţită, nu numai din cauza instabilităţei monetare, dar şi din cauza distrugerilor de război şi afluenţa populaţiei rurale la oraşe. Nevoile au fost mai puternic simţite:

a) In regiunile dăunate sau distruse de război, mai ales la sate, pe linia unde a fost stabilizat frontul de luptă, sau în câteva oraşe Dunărene bombardate (Giurgiu, Tulcea, etc.).

b) In Bucureşti, Capitala unei ţări sporită teritorial, oraş care dela început a atras o mare afluenţă de persoane şi întreprinderi ce căutau să se aşeze laici în mod definitiv.

Cauzele generale ale crizei de locuinţe după războiul mondial, semnalate în ţările din apus au existat şi în România. Nu ne mai oprim asupra lor.

Acţiunea întreprinsă de guvern în România a fost deci, de la început îndreptată spre refacerea zonelor dăunate de război, şi apoi a fost de ordin legislativ.

www.dacoromanica.ro

Acţiunea e ordin legislativ a trecut prin două faze...

a) *Legea chiriilor.* — Prima fază, începând dela 1919, e caracterizată prin preocuparea de a opri ca inflaţia chiriilor să meargă în acelaş tempo cu inflaţia monetară. Tot atunci guvernul a căutat să asigure locatarilor păstrarea locuinţelor în care se aflau, pe preţul vechilor chirii, sau cu unele sporuri acordate prin lege. Nu a ajuns legiuitorul până la o închiriere forţată a locuinţelor. Totuşi o locuinţă devenită întâmplător liberă, nu putea fi închiriată de cât pe preţul vechi de locaţiune. Această situaţie, dar cu revizuiri, a durat până la 1927.

In acelaş timp legea lăsa construcţiile noui liberei concurenţe, ajutând astfel în mod indirect iniţiativa particulară pentru creearea de noui locuinţe.

In a doua fază, legislaţia s'a ocupat în mod mai atent cu producţia de noui locuinţe la oraşe, fie din iniţiativa şi pe comptul particularilor, fie prin unele organizaţiuni de credit controlate de stat.

b) *Legea de încurajare a construcţiilor* din 1921 şi cu modificările ei, până la forma ce a luat-o în 1927, a contribuit în oarecare măsură la producţia de locuinţe cu deosebire în centrele mai populate.

Principiile călăuzitoare ale acestei legi au fost:

1) Scutirea de impozite asupra nouilor clădiri, totale şi parţiale, pe o durată totală de 20 ani;

2) Scoaterea de sub regimul chiriilor forţate ale caselor a căror capacitate locativă s'ar fi dublat prin noui construcţii.

3) Dreptul de a se ipoteca şi imobilele dotale la Societăţi de construcţie pentru locuinţe;

4) La locuinţele ieftine se acorda o înlesnire la obţinerea terenului de construcţie, prin vânzarea de către stat şi comună de loturi de terenuri pentru clădit (dispoziţie care aproape nu s'a aplicat).

5) Infiinţarea unui *fond pentru construirea de locuinţe* alimentat din bugetele statului, ale comunelor, din donaţii, împrumuturi, etc.

6) Impunerea întreprinderilor ca, în anumite condiţii, să construiască locuinţe pentru salariaţii lor.

7) Impunerea propritarilor de terenuri urbane, mai mari ca 2500 m. p. să construiască pe terenurile lor sau să le parceleze şi vândă pentru construcţii.

8) Infiinţarea unei Case a Construcţiilor, pentru procurarea de fonduri funcţionarilor statului, pensionarilor, văduvelor, invalizilor şi Societăţilor cooperative pentru construcţia de locuinţe, pe termen de 30 şi 20 ani, cu dobândă de 5%. S au distribuit astfel cu împrumut cam 100 milioane lei hartie pentru construirea de locuinţe.

In treacat menţionam ca punctele 4—8 au avut o aplicaţiune cu totul neînsemnată.

9) Stabilirea regimului juridic al coproprietăţii neindivize la locuinţele pe apartamente, este datorit asemenea «legei pentru încurajarea construcţiilor din 1927».

Dela 1921, până la 1931 se construiseră, numai în oraşele mai importante, sub regimul acestei legi de încurajare, aproape 90.000 apartamente de locuit de o valoare de circa 72 miliarde lei. Din acestea cam 40.000 apartamente de o valoare de circa 37 miliarde lei au revenit Bucureştilor.

De fapt însă această afluenţă a capitalului spre construcţii de locuinţe nu a fost datorită, cu deosebire în ultimii ani, nu mai legii de încurajare a construcţiilor. Ci mai vârstos unei conjuncturi economico-financiare speciale României, conjunctură care a transformat locuinţa într'un adevărat refugiu pentru siguranţa şi rentabilitatea capitalurilor. Punctul culminant al acestei conjucturi a trecut. Statisticele dovedesc această afirmaţiune.

Dacă am analiza efectele acestei conjuncturi am putea dovedi că, din punct de vedere naţional-social, locuinţa şi deci centrele de populaţie, nu au profitat de ea aşa cum ar fi trebuit şi putut. Punctul 9 de mai sus, introdus în legea pentru încurajarea construcţiilor şi-a găsit o largă întrebuinţare tocmai în această epocă, înlesnind din nefericire o speculaţie financiară antinaţional-socială, şi chiar antiurbanistică.

Legile de care ne-am ocupat până acum, nu au urmărit realizarea unor colonizări urbane prin locuinţe, ci numai să înlesnească iniţiativa privată, mai ales cea individuală.

Câteva legi au intenţionat să ajute şi creaţiunea de locuinţe în adevărate colonii, în grupări mai mari, dar fiecare locuinţă corespunzând unei proprietăţi distincte: teren propriu, individualizat, şi cosstrucţie proprie. Adevărata locuinţă familiară. Aşa dar legiuitorul ajunsese şi în România la convingerea că trebuie organizată o activitate penrtu locuinţe în massă, locuinţa populară.

In România există 172 oraşe şi târguri, din care unele cresc relativ repede, din cauza situaţiilor recente; altele, au încă nevoie de refacere; în fine, altele nu prezintă un interes deosebit de urgent din punctul de vedere al locuinţei. Primele două categorii de oraşe trebuiau pregătite şi ajutate financiar pentru a le organiza extensiunea.

Acest rezultat putea fi obţinut, mai eftin şi mai sigur, construind locuinţe în colonii masive, după

www.dacoromanica.ro

planuri urbanistice unitare, studiate de specialişti recunoscuţi şi lucrând în colaborare cu organele administrative. Nu s'a procedat aşa, de la 1921 la 1929, ci după directive variate, poate chiar după nici-o directivă.

In 1921 s'a votat de parlament «*Legea pentru împroprietărirea funcţionarilor, demobilizaţilor, invalizilor de război, etc.*»; apoi «*legea Casei Muncei Căilor Ferate Române*»; iar la 1930, «*legea pentru locuinţe populare prin Cassa Autonomă a Construcţiilor*».

c) *Legea împroprietăririlor.* — Prima din aceste trei legi, în esenţă, admitea comunelor urbane, prin derogare de la legea generală administrativă, să vândă prin bună învoială funcţionarilor, demobilizaţilor, etc. loturi de casă plătite în 20 ani, pe care, aceştia, într'un termen de maximum 8 ani, să-şi construiască locuinţe. Deci principiul era creiarea de locuinţe pentru o categorie socială, pe terenuri individualizate, şi vândute pe un preţ mai eftin. Dar legea nu a stabilit nici un mijloc de finanţare pentru construcţii, aşa că, dacă planurile de lotizare erau concepute uneori pentru aşezări (colonizări) mai importante, fiecare împroprietărit a făcut ceiace a vrut sau ce a putut, prin propriile-i mijloace. Este adevărat că la Bucureşti, funcţionarii au găsit un sprijin important în societăţile lor de credit şi ajutor; dar demobilizaţii, invalizii, etc. nu au avut nici acest ajutor. Cât priveşte împroprietăriţii din celelalte oraşe din provincii, situaţia financiară era şi mai greu de găsit, fiindcă terenurile, având o valoare redusă, nouii proprietari nu puteau găsi împrumuturi ipotecare nici măcar în rangul I-iu, terenurile fiind inalienabile. Este drept că la 1931 legea a fost modificată, în ce priveşte inalienabilitatea, dar finanţarea construcţiilor a rămas tot nerezolvată. De aceia majoritatea loturilor au fost înstrăinate, acolo unde terenul prezenta oarecare valoare.

In oraşele unde terenurile aveau o valoare redusă, nouile colonii întemeiate se prezintă rudimentare, şi ca aspect arhitectural, şi ca lucrări edilitare.

In Bucureşti, unde, între 1923 şi 1927, s'a urmărit cu oarecare stricteţă asigurarea atât a respectării planului general de colonizare, cât şi a execuţiei lucrărilor edilitare, au fost realizate câteva aşezări acceptabile, fiecare locuinţă având curte separată, străzile fiind prevăzute cu apă, canal pavaje, lumină electrică. Uneori construcţiile nu au respectat prescripţiile generale urbanistice, dar prin fatpul că scheletul general al coloniei fusese definitiv fixat pe teren, stricăciunile cauzate, prin o construire arbitrară, nu au fost prea mari. In colonia *Dămăroaia*, de pildă, o lotizare facută special pentru demobilizaţi, depinzand de comuna suburbană Griviţa, a Municipiului Bucureşti, nu au fost respectate din planul de amenajare decât traseele străzilor; locuinţele şi celelalte lucrări le-a făcut fiecare împroprietărit, cum a vrut şi cum a putut. Aici rezultatul a fost mai trist, dar nu dezastruos.

Nu putem da cifre totalizatoare în România pentru coloniile urbane de funcţionari, demobilizaţi, etc. puse în lucrare până în 1937 pe baza legii din 1921; nici cele privitoare la numărul loturilor şi suprafeţelor; nici la numărul locuinţelor executate pe acestea. O astfel de statistică nu există la ministerul de interne, care este organul tutelar pentru astfel de împroprietăriri.

La *Bucureşti*, până în 1937, au fost creiate 5 colonii mai importante, afară de cele prea mici la periferia oraşului; şi alte două în suburbane. Totalitatea loturilor se ridică la 2859 proprietăţi, suprafeţele lor variind între 250—700 m. p.; suprafaţa totală lotizată se ridică la circa 145 h. a.

In aceste cifre nu sunt cuprinse şi suprafeţele şi loturile repartizate de Comisia agrară, în jurul unor comune suburbane din cuprinsul Municipiului Bucureşti, dar din terenuri rurale expropriate din marile moşii.

La *Sibiu* s'a lotizat în anul 1925, din moşia limitrofă a oraşului, circa 250 h. a. în 2011 loturi de case c usuprafeţe cuprinse între 900—1000 m. p. şi situate în 9 colonii distincte. Lucrarea a fost proectată de Comisia Agricolă de Improprietărire a Minitserului de Domenii, fără a ţine seama de un plan urbanistic al întregului oraş Sibiu cu vecinătăţile sale. De aceia au fost creiate nişte sarcini mari oraşului (circa 140.000.000 lei), fără ca acestea să fie echivalate de beneficiul real al coloniştilor.

Legea cassei autonome a construcţiilor pentru locuinţe populare urmărea creiarea de locuinţe familiare pe terenuri proprii ale îndreptăţiţilor creditaţi de această «Cassă».

Legea de împroprietărire urbană a avut defectul de a procura beneficiarilor numai teren, nu însă şi credite pentru construcţie; legea de care ne ocupăm acum, a avut, la început (1930), defectul contrar, şi desigur, mai mare: procura numai capital de construcţie, dar nu şi terenul necesar.

Astfel, la un moment dat, Cassa Autonomă a Construcţiilor nu avea teren pe care să construiască şi nici nu putea cumpăra asemenea terenuri, căci legea îi interzicea.

In adevăr, legea respectivă din 1930 cu modificările din 1931 şi 1933 stabilea:

www.dacoromanica.ro

1) Casa Construcţiilor va fi autonomă şi va funcţiona pe lângă Ministerul Muncii, fiind alipită Cassei Centrale a Asigurărilor Sociale.

2) Va înlesni populaţiei cu mijloace restrânse dobândirea de căminuri proprii (individuale sau colective), *tip popular* sau *tip economic*, fie construind direct, fie acordând împrumuturi pe termen de 30 ani, de o valoare de maximum 300.000 lei.

3) A cupăra terenuri spre a le vinde, în întregime sau în loturi, la cei îndreptăţiţi la sprijinul Cassei Construcţiilor, cu plata pe termen de 50 ani şi a face lucrările edilitare necesare.

4) A construi edificii publice pentru comptul statului, judeţelor şi comunelor.

Locuinţele tip popular sunt definite de lege, adică acelea cari au cel mult 3 încăperi de locuit, plus o bucătărie, o cameră de alimente, o baie, o pivniţă, pod, magazie de combustibil, suprafaţa construită a unei locuinţe netrecând de 150 m. p. Locuinţele tip economic vor avea cel mult 5 încăperi de locuit şi o suprafaţă maximă de 250 m. p.

Construcţiile vor fi scutite de impozite, cele populare timp de 20 ani, cele economice timp de 15 ani.

Beneficiarii acestei Casse a Construcţiilor sunt funcţionarii publici, pensionarii publici, demobilizaţii şi invalizii de război, meseriaşii şi muncitoriii din stabilimentele publice, toţi repartizaţi după anumite cote.

Pentru ca această Cassă să poată funcţiona, statul a înzestrat-o cu un patrimoniu de 100 mireşti în valoare de 22,5 milioane lei, care a fost [illegible] lei, format din: 20.524 m. p. teren în Bucu[illegible] lotizat şi construit; plus 77,5 milioane lei în numerar, sumă repartizată deja la diverşi beneficiari, însă pentru unii au fost construite case pe locul sus arătat.

Afară de acestea, statul a mai transmis Cassei Construcţiilor şi alt teren, la Băneasa, lângă Bucureşti, cu o suprafaţă de 15 ha., plus subvenţie de 50 milioane lei din budgtul pe anul 1930, cum şi alte credite, după posibilităţi, din excedentele bugetare anuale ale statului.

Ce a realizat această Cassă Autonomă a Construcţiilor? Foarte puţin cantitativ, şi foarte puţin populr calitativ, deşi a epuizat cele 100 milioane încă din 1932, plus alte 50 milioane lei până la 1935. Conducerea a fost fără pregătire specială în materie.

Nu a construit decât 2 aşezări (colonii): prima cu 7 locuinţe individuale, destul de înghesuite şi scumpe, în o poziţie prea centrală a oraşului Bucureşti, şi alta la 1933, zisă «Vatra Luminoasă», tot în Bucureşti, pe un teren de circa 15 ha., cu case mai eftine, adică de 180.000 lei apartamentul. La costul de 180.000 lei apartamentul se mai adaogă 30.000 lei costul terenului de 150 m. p., plus încă 30.000 lei costul lucrărilor edilitare ce revin. Deci locuinţa costă 240.000 lei. Suprafaţa terenului este cu totul insuficientă pentru ca astfel de colonie să-şi îndeplinească menirea.

Au fost executate locuinţe tip popular, în colonia Vatra Luminoasă din Bucureşti.

Vom vedea îndată că şi această activitate, adăogată la celelalte deja descrise, formează în România un total neglijabil în raport cu nevoile.

e) *Cassa Muncei Căilor Ferate ale Statului Roman* nu a înlesnit locuinţe cel puţin până acum în sensul colonizării, adică al formărei de proprietari pe locuinţe cu teren propriu, ci a construit pe lângă diferite staţiuni de cale ferată clădiri, mai ales blocuri, pentru adăpostirea personalului său în activitate. Importante sume au fost întrebuinţate şi pentru construcţiuni şi instalaţiuni de interes colectiv al personalului, precum cămini, dispensare, săli de teatru, stadioane, etc. A acordat şi unele împrumuturi pentru construirea de locuinţe individuale unui foarte redus procent din personalul superior al acestei administraţiuni, din care o parte au realizat o aşezare (colonie) de vile pe un teren mai vast din apropierea Gărei de Nord din Bucureşti (circa 30 vile). Investiţiunile Cassei Muncei C. F. R. au atins până în 1937, suma de 1,5 miliarde lei.

Din toate cele arătate până aici, rezultă că la oraşe, locuinţa populară, a celor cu mijloace restrânse, a fost complet neglijată de organizaţia publică, de carece nu au fost înfiinţate nici institute de credit speciale pentru astfel de nevoi, nici nu au fost construite case efectiv pentru muncitorii manuali. In această direcţie era însă nevoe de o activitate imensă, şi altfel condusă.

Recensământul din 1912 arată că în vechiul regat al României erau atunci 1 milion 335.000 menaje, din care 340.000 locuiau aproape 4 persoane într'o cameră, şi din acestea în oraşe existau 116.000 menaje. Alte 53.000 locuinţe strângeau peste 6 suflete într'o cameră, iar 7000 persoane locuiau înghesuite, mai mult ca 10 persoane într'o cameră. Pentru atâta nevoie nu s'a făcut nimic, sau aproape nimic. Iată de ce periferiile oraşelor, suburbanele, care cresc zilnic prin afluenţa braţelor rurale, sunt îngrijorătoare. Bucureştii ţine şi aici recordul. In 1930 autorul acestor rânduri a întreprins o anchetă în cele 12 comune suburbane ale Bucureştilor, şi a constatat că numai în acel an au fost construite acolo de populaţie, prin mijloace proprii, 525 locuinţe de zid

www.dacoromanica.ro

şi 846 din paiantă cu un total de 3528 încăperi, numărând şi sala ca încăpere. Preţurile de cost au revenit între 60.000 şi 450.000 lei la casele de zid, şi 10.000—50.000 lei la cele de p i n ă . In acel an existau în aceste suburbane un total de 16.622 locuinţe cu 38.793 încăperi. Mai toate locuinţele sunt proprietatea locatarilor, căci au fost construite pentru uzul lor personal. Astăzi suburbanele continuă să se dezvolte în acelaş chip şi vor ocupa curând un total de circa 3600 hă., care vor necesita, în viitor, minimum trei miliarde lei cheltueli publice, numai pentru înzestrarea străzilor cu lucrările indispensabile unui trai în comun, fără a elimina mizeria locuinţei. De aceea arătam atunci că singura soluţie ar fi fost intervenţia municipală pentru realizarea unei adevărate colonizări şi reconstrucţiuni urbane. Apelul ce am făcut nu a servit la nimic. Şi astăzi populaţia continuă producţia de construcţii aproape nomade, făcute în câteva zile, din paiantă. Acestea în scurt timp îndrumuesc o stradă în toată primitivitatea, şi cu toate necazurile ei.

In esenţă deci, statul a organizat în o mică măsură şi nu în toate oraşele, *creditul ipotecar în rangul I*. Dar acesta, în cazul cel mai avantajos, nu atinge în numerar decât 10-20% din valoarea reală a locuinţei şi terenului, dobânzile ajungând în unele cazuri până la 18% din împrumut. Lăsăm deoparte cazurile când o instituţie protejată de stat execută chiar locuinţe, de oarece numărul beneficiarilor de acest gen este infinitesimal în raport cu nevoile. Dacă, totuşi, după războiul mondial s'au construit locuinţe urbane pentru sume totale cu mult mai mari decât aceste organizaţii de credit ar fi putut să realizeze, cauza este explicată prin nevoile mari ce au fost pentru construcţii, şi mai ales prin intervenţia pe scară întinsă a creditului privat. In aceste condiţii însă a al II-lea, găsit la capitalul privat au ridicat dobânzile uneori peste 30%. Desigur, la criza cea trebuit să fie plătite dobânzi până la 30% asupra capitalului împrumutat chiar garantat cu ipoteci în primul rang. Cât priveşte ipotecile de rangul mai slabă, debitorii nu au mai putut face faţă nici la plata dobânzilor, cu atât mai puţin la restituirea capitalului. S'a ajuns fatal la *legea conversiunei* din 1931, modificată la 1935.

Dar s'a încercat la 1930 şi o ameliorare, înfiinţându-se «*Institutul de Credit Hipotecar Tranzitoriu*» cu 100 milioane lei capital, care a fost transformat, în 1933, în simplu «*Institut de Credit Ipotecar*.

Rolul noului *Institut de Credit Ipotecar* este să acorde împrumuturi garantate cu privilegiu ori cu ipotecă în primul rang, asupra imobilelor urbane şi rurale. Creditele nu vor putea trece de 40% din valoarea imobilelor, pe termen de 5—20 ani cu dobândă de maximum 12%. Institutul va putea emite obligaţiuni până la 10 ori capitalul social. Este dela sine înţeles că acest institut a fost repede blocat, deşi rolul lui era să lucreze pe acelaş plan cu Creditul Funciar Urban, deja descris. Astăzi acest institut nu mai are capital de împrumutat.

g) De aceia la 1 Aprilie 1937 s'a votat o nouă lege, prin care s'a înfiinţat un alt «*Institut Naţional de Credit Agricol*» care să descarce Institutul de credit ipotecar, cel puţin de creditul sătesc. Asupra acestui ultim institut vom reveni.

Toate aceste tatonări nu au adus o ameliorare sensibilă. Creditul pentru locuinţe continuă a fi de fapt inexistent, chiar cel ipotecar de primul rang. Se construeşte azi numai cu capital propriu şi aproape numai locuinţe şi clădiri de raport, care nu sunt destinate masselor populare. Deci aşezările în colonii periferice urbane continuă a se naşte după vechiul sistem.

Suntem de părere că, dacă se vor păstra aceleaş puncte de vedere, pentru o acţiune viitoare similară celei de acum, adică o acţiune individualizată, ar trebui ca statul să-şi transforme instituţiile actuale în credite pentru *ipoteci de al doilea rang* cel puţin pentru cazurile când se construeşte o locuinţă nouă. Creditul particular va plasa uşor capitalul în locuinţe noui, prin ipoteci de rangul I, de oarece va fi sigur că lucrarea va fi dusă până la capăt şi pusă în exploatare, prin altă ipotecă la o instituţie de stat în rangul II, cu care se va obţine lesne un împrumut nou. Acum ipoteca I a instituţiei de stat, cum am arătat, în cazurile cele mai fericite nu poate realiza decât construcţia de roşu, iar particularul, ca ipotecar al II, ezită a acorda împrumuturi, nefiind sigur de restituirea capitalului său.

Propunerea ce facem nu implică noi eforturi financiare din partea statului, ci numai o adaptare, cu multe şanse de reuşită, spre folosul construcţiei populare.

Cifrele date arată o activitate constructivă de locuinţe de multe miliarde de lei, în ultimul deceniu. Dar am văzut că aceste clădiri nu sunt datorite organizaţiunilor de credit, ci capitalului particular, aflat în împrejurări financiare speciale, în România, la această epocă.

Iată unele din acele împrejurări:

1. Neîncrederea în stabilitatea monetară.

2. Nesiguranţa pentru plasarea capitalului în alte întreprinderi industriale şi comerciale, provenită mai ales din cauza restricţiilor valutare şi

www.dacoromanica.ro

a celor comerciale la import şi export, măsuri generalizate în ultimul timp în mai toate statele.

3. Ingrădirile de tot felul la circulaţia capitalurilor, şi în special ale celor streine, blocate în ţară.

4. In Bucureşti s'au adăogat la acestea speculaţiunea exercitată de unele întreprinderi de construcţie, care au canalizat micile capitaluri în clădiri cu apartamente în blocuri centrale de case, dar unde apartamentul este proprietate individuală, iar imobilul, ca ansamblu, în coproprietate neindiviză, regim legiferat în România abia în 1927.

Acest fel de speculaţiune a mai găsit un alt aliat şi în proprietarii de terenuri relativ centrale în acest oraş, care erau însă prea puţin exploatate şi prea puţin rentabile, aşa că asociaţii între proprietarii de terenuri şi întreprinderile de astfel de construcţii au putut uşor lua naştere.

Pentru orientare dăm mai jos câteva cifre generale.

Recensământul din 1930, care este ultimul de atunci, ne arată că în cele 172 oraşe ale României existau 862.974 gospodării în 560.558 clădiri.

Intre anii 1929—1934 statistica arată că, în 20 municipii (din păcate nu posedăm statistice pentru toate oraşele referitoare la noile construcţii), au fost edificate 39623 clădiri cu 65372 aparatamente.

Intr'un stat ca România, numai astfel de paliative, ca cele mai sus menţionate, nu înseamnă progres, ci moarte. Intr'un stat ca România, a cărei desvoltare naturală este aşa de recentă, după cum se vede în tabloul de mai jos, trebueşte urgent recurs la metode moderne pentru noi aşezări de populaţie.

Iată desvoltarea României:

ANUL	Populaţia	Veniturile statului (în fr. aur)	Suprafaţa teritorială (în k.m. p.)
1750	1.200.000	30.000.000 (?)	170.000
1860	3.917 500	85.000.000	123.000
1900	7.200.000	170.352.000	131.000
1918	7.425.000	543.263.000	137.903
1935	18.500.000	530.000.000	205.049
(România Mare)		21.164 milioane lei (hârtie)	

De aceia în lucrarea noastră din 1932 «*Locuinţa în România*», accentuam: «în adevărata lui valoare, *urbanismul* este *mijlocul* cel mai sigur pentru a realiza locuinţa proprie poporului; iar *nu un scop*, mai mult sau mai puţin mărturisit sau «cunoscut, adică de a face planuri frumoase tra«sate şi colorate, geneză de cheltueli, de cele mai «multe ori disproporţionate faţă de foloase, dar «care lasă neatinsă cantitatea şi mai ales calitatea «locuinţelor populare».

Aşa dar nu ne poate decât bucura, când cetim păreri similare foarte recente, a unor persoane autorizate din alte ţări: «Wir müssen und dürfel Städtebau nur treiben vom Standpunkt des «Menschen aus, vom Standpunkt der Familie aus «vom Standpunkt des ganzen Volkes aus, Keines«falls aber vom Standpunkt des Arhitekten «aus, Städtebau ist nicht Selbstzweck».. (*Dr. Hans Wagner*: «Das Baujahr läuft ab» Siedlung und Wirtschaft, Berlin, Decembrie 1937).

Şi cum nu se poate mai cu multă dreptate şi mai în perfect acord cu noi, *Dr. Krohn*, secretarul de stat al Ministerului Muncei Prusian, de curând s'a exprimat: 1) «Was wir heutebrau«chen, sind Städtebauer mit umfassender, den «vielgestaltigen Aufgaben gerechtwerdenden «Bildung, Männer mit weitem Blick, reichen Ken«ntnissen und praktischen Erfahrungen, die es «verstehen, die einzelnen Teile des Städtebauli«chen Organismus zu einem einheitlichen Gan«zen Züsammenzufügen. Für den aesthetisiern«den Architekten ist heute ebensowenig Raum «wie für einen nur sein Fachgebiet sehenden «Spezialisten». («*Siedlung und Wirtschaft*», Decembrie 1937, pag. 808).

In anul 1929, prin publicaţii şi conferinţe ţinute în România, noi am arătat noua direcţie a urbanismului şi am definit aceasta «*superurbanism*». Am anunţat aceste noi idei şi congresului internaţional de urbanism şi locuinţe dela Roma din 1929, arătând că la baza acestei noi concepţii stă problema determinărei aşezărei economice optime pentru un stat.

In 1931, la expoziţia internaţională urbanistică din Berlin *), am prezentat planşele cu aplicaţiunea principială şi cu explicaţiunea acestor vederi pentru statul românesc. Aplicaţiunea nu era altceva de cât acel «*Raumordnung*» denumit şi cercetat în urmă din ce în ce mai amănunţit în Germania, şi bazat pe colonizări interne; într'un plan general «Reichsplannung».

In 1929 mai arătam că, pentru România, spre a satisface *dinamica populaţiei*, în viitor aşezările cele mai potrivite. *primare*, ar fi de circa 25.000 locuitori cu centre agricole. In acele centre primare, populaţia să aibă ocupaţie permanentă pentru producţia de bunuri, şi agricole şi indus-

*) A se vedea „Deutsche Bauausstellung, Berlin, 1931, Amtlicher Katalog und Führer, pag 84—85.

www.dacoromanica.ro

striale, sezonale. Oraşe mai mari, tip *secundar*, ori tip *terţiar*, ar fi centrele excepţionale, cu zone de influenţă speciale. Pe aceste baze urmează să se treacă la studierea şi aplicarea pe teren a repartiţiei populaţiei pe teritoriul statului în raport cu posibilităţile de producţie şi cu valoarea comercală a acelor produse. Am cercetat repartiţia actuală, pe densităţi, a populaţiei în România; am cercetat repartiţia actuala, pe intervale de valori, a valorei producţiei pe cap de locuitor; am cercetat şi repartiţia actuală a centrelor primare, secundare şi terţiare pe teritoriul ţărei, cu zonele lor de influenţă, în raport cu hidrografia, orografia solului şi căile de comunicaţie.

Chiar de acum se resimte, şi se poate dovedi, că repartizarea populaţiei, a activităţei ei pe solul ţărei, sunt defectuoase. O scurtă privire pe tabloul numeric de mai sus, indicând evoluţia populaţiei şi teritoriului naţional, ne arată că de la 1913 la 1935, veniturile statului au rămas cam aceleaşi, socotite în valoare-aur. Aceste venituri repartizate pe cap de locuitor, indică un regres considerabil. Acest regres desigur că nu mulţumeşte nici statul, şi mai ales nici pe fiecare locuitor în parte, căci acesta se simte din ce în ce mai strâmtorat.

Aşa dar superurbanismul (Raumordnung-Reichsplannung) se impune pretutindeni în ritm accelerat.

Acest ritm în România va fi înviorat şi de împrejurări economice speciale. România curând nu va mai putea fi o ţară de mare export de materiale brute.

Petrolul, după cercetările şi propunerile publicate, ar mai exista pentru o durată foarte limitată de exploatare. Cerealele, curând nu vor mai prisosi pentru export, căci populaţia ţărei creşte anual cam cu un sfert de milion de suflete. Pădurile au fost exploatate fără cruţare, iar replantările au fost neglijate, aşa că şi articolul lemn va dispare dela export. Cultura *intensivă* trebue aplicată cât mai urgent solului şi anume «căutându-se alte produse rentabile. Locuitorului satelor, care din 365 zile anuale lucrează numai 150 zile, iar restul zilelor consumă fără să producă, va trebui să i se procure de lucru continuu şi raţional, în primul rând pentru sporirea propriului lui consum.

III. Acţiunea Statului în aşezările săteşti
(colonizări la sate)

A fost mai activă şi mai directă, deşi cu rezultate nu totdeauna satisfăcătoare cantitativ, şi mai ales calitativ. Acţiunea a fost fără continuitate şi fără program de ansamblu în sensul superurbanistic (Raumordnung) explicat rapid mai sus.

Improprietăririle agrare, rezultat al expropierei latifundiilor, îndată după 1919, au impus de la sine colonizările rurale. In legile de reformă agrară, dintre anii 1919—1928, au fost prevazute dispoziţii pentru colonizări, care să se execute prin «*Casa Centrală a Improprietăririlor*». Dar marea majoritate a improprietăririlor s'a făcut pe lângă vechile vetre de sate, şi numai o mică parte în colonii noi.

La început, adică dela 1921 la 1928, aceste colonizări s au îndeplinit prin un simplu birou înfiinţat pe lângă sus numita cassă. Au fost întemeiate şi noi vetre de sate, cu loturi de casă, la care s'au alăturat în exterior loturi agricole, cum şi rezerve de loturi pentru interesul obştesc. Colonizările nu se făceau decât în regiunile unde rămâneau teren disponibil, după aplicarea reformei agrare.

In 1922 au fost înfiinţate 13 colonii cu 458 colonişti pe o suprafaţă de 12.500 ha., revenind cam 25 hectare teren de fiecare colonist. Fiecare colonie era condusă de un şef de colonie, căruia i se mai da cu arendă încă 75 ha. teren. O casă-tip de colonist în această epocă, cuprindea 3 camere.

Coloniştilor li s'a împărţit gratuit material lemnos pentru a-şi construi casele, şi împrumuturi în bani, totul pentru circa un milion lei, prin *Centralele Băncilor Populare*.

In 1924 a început să fie înfiinţate colonii pentru românii imigraţi din alte state (ex. din Grecia). Acestor colonişti li se acordă loturi de 10—15 ha., plus ½ hectar pentru islaz şi 2000 m. p. loc de casă. In 1924 au fost astfel colonizate 1500 familii, iar în 1926 alte 600 familii.

In rezumat, până la 1930 au fost colonizati, în diferite părţi ale regatului, un total de 32.093 colonişti pe 246.042 ha., adică repartizaţi pe provincii.

In vechiul regat 9922 colonişti pe 58.277 ha.
In Dobrogea 9951 colonişti pe 110.215 ha.
In Transilvania 4022 colonişti pe 30.118 ha.
In Bucovina 572 colonişti pe 2.860 ha.
In Basarabia 7626 colonişti pe 44.622 ha.

Problema cea grea a fost însă înzestrarea acestor colonişti, pentru a putea să trăiască şi să cultive pământul pe care au fost aşezaţi. Statul le-a venit în ajutor cu diverse credite pentru împrumuturi, aşa că până la 1930 s'a repartizat 136 milioane lei, adică 59 milioane pentru circa 1000 case şi diverse lucrări (şoproane, grajduri, etc.) plus alte 64 milioane pentru 1257 locuinţe în Dobrogea sudică. Alte 11 milioane s'au repar-

www.dacoromanica.ro

tizat pentru însemânţări, şi 2 milioane pentru execuţie de fântâni.

Intre 1930—1933 au fost terminate loturile disponibile din exproprierile agrare, etc., astfel că s'a trecut la defrişarea pădurilor, cheltuindu-se 12 milioane lei pentru defrişarea a 1426 ha. S'a trecut chiar la colonizarea pe terenuri încă nedefrişate, repartizându-se încă 7853 ha. în Dobrogea sudică.

Era deci nevoie de o lege care să organizeze aceste colonizări în mod distinct.

La 17 Iulie 1930 s'a publicat «*Legea asupra colonizărei*» care a fost modificată, ultima modificare fiind cea din 7 April'e 1936.

Legea avea de scop înlesnirea înfiinţărei de centre noi în regiunile cu populaţie rară, în vederea intensificărei vietei economice.

Se punea la dispoziţ'a «*Oficiului Naţional al Colonizărei — O. N. A. C.*» organizată ca persoană juridică autonomă, două categorii de terenuri:

a) Cele disponibile după aplicarea legei reformei agrare şi a legei pentru organizarea Dobrogei de Sud, denumit fondul imobiliar pentru colonizare.

b) Terenurile obţinute prin defrişarea pădurilor, proprietate a statului, pentru agricultură şi izlazuri, terenuri care se vor determina.

La 1933 Oficiul National al Colonizărilor avea un fond funciar de 314.400 ha. repartizat astfel:

In Vechiul Regat	69.601 ha.
In Dobrogea	201.347 »
In Bucovina	2.322 »
In Basarabia	1.948 »
In Transilvania	39.174 »

Oficiul Naţional al Colonizărei urma să întocmească proectele cu p'anurile de colonizare, cu tipurile de case si cu acele ale construcţ'ilor de interes obştesc, cum şi pentru pieţe, drumuri, şoşele, etc.

Bugetul acestui oficiu de colonizare, la venituri este format d'n subscripţiile statului, din exploatările terenurilor şi din împrumuturi: iar cheltuelile sunt pentru construcţia gospodăriilor colonistilor, pentru cele de interes obştesc din colonii şi pentru procurare de inventar şi de seminţe.

Colonişti nu pot fi decât bărbati sănătosi, căsătoriţi, agricultori si având cel mult 45 ani, preferându-se demobilizatii de războiu, ştiutorii de carte, cei cari au copii şi cei cari au capital de instalare.

Un plan de colonizare trebuie să cuprindă vatra satului, islazul, planul parcelar al satului, cu loturile de casă şi grădinile lor, cu aşezarea clădirilor publice; apoi terenurile cu loturile de cultură, rezervelor şi al gospodăriilor model; planul împăduririlor, al terenului pentru extensiunea vetrei satului şi a islazului, care va fi de cel puţin 50% din cel iniţial.

Se pot face şi colonizări în satele existente sau sate noi, numai dacă sunt cel puţin 50 capi de familie colonişti.

Loturile tip vor varia cu regiunea, dar vor avea cel mult 5.000 mp. teren pentru casă şi 15 ha. teren de cultură pentru colon'ştii agricultori; iar pentru coloniştii meseriaşi sau funcţionari publici, vor avea 5.000 mp. teren pentru casă şi 5.000 mp. teren pentru grădină. Islazul revine cel mult 2,5 ha. de cap de familie.

Colon'ştii plătesc jumătate din costul terenului plus cheltuelile pentru ameliorări şi dobânzi, deoarece jumătate din ele sunt preluate de stat. Suma este achitată în 30 ani, adică în 60 rate semestriale. Primii zece ani coloniştii sunt scutiţi de impozite.

Loturile de colonişti nu pot fi divizate spre a fi înstreinate, decât cel mult în două părţi egale, iar dacă lotul este mai mare ca 10 ha. subdiviziunile nu vor putea avea mai puţin de 5 ha. Instrainările nu se pot face decât între colonişti.

Colon'ştii nu sunt proprietari definitivi decât după trecere de 5 ani, în care timp nu au dreptul să vândă, ci trebuie să locuiască în colonie şi să-s' muncească lotul.

Ajutoare s'au repartizat numai la coloniştii din Dobrogea de sud, şi anume: bani şi materiale pentru 148 milioane lei, cu care au fost construite 5.811 case familiale, cu costuri cuprinse între 27.000 lei şi 46.000 lei. Locuinţele aveau 2—4 camere, cu bucătărie şi grajd.

Pentru alimentări cu apă (fântâni, rezervoare) au fost cheltuite circa 4,7 milioane lei.

Intre anii 1933 până la 1936 fondul imobiliar al Oficiliului de Colonizare a ajuns la 330.685 ha. din care 3.515 ha provin din cumpărăturile de către stat a terenurilor imigranţilor turci din 1935 şi 1936. Pe aceste ultime terenuri, însă, colonizarea se face în 10 ani, iar preţul de cost se plăteşte de colonist integral, deşi în rate.

In 1937 s'a mai repartizat bani şi materiale la colonişti, pentru total de 25,5 milioane lei, cu care au fost executate 1.195 case, costând între 15.000 şi 24.000 lei una.

Până la 1936 se încheiaseră actele juridice cu circa 24.000 colonişti, din 36.542 aprobaţi.

Menţionăm că odată cu colonizarea s'a căutat

www.dacoromanica.ro

a se câştiga şi unele terenuri insuficient productive sau inundabile.

Astfel s'a procedat în cursul anului 1937 cu *Ostrovul Tătaru* din Delta Dunărei, care are 2.520 ha., în afară de 120 ha., pentru vatra satului. S'au repartizat aci 426 loturi de câte 5 ha., şi alte 100 loturi de 2,5 ha.

In colonia «*Regina Maria*» de lângă mare, din Dobrogea de sud, sunt trei tipuri de construcţii de case de colonişti, unele acoperite cu clane după obiceiul locului, altele cu ţiglă şi cu soclul de piatră brută sau din beton de ciment.

Incheiem arătând că, până în anul 1937 fuseseră colonizaţi 37.733 capi de familie, cheltuindu-se de stat 291 milioane lei pentru un total de 7.366 case şi 165 diferite acareturi.

Pentru execuţia întregului program de case pentru toţi colonistii, ar trebui destinaţi circa o jumătate miliard lei.

Dorim numai ca, pe viitor, lucrările de colonizare să fie făcute cu şi mai multă competenţă. căci a sosit momentul superubanismului.

Recensământul din 1930 arată că în întreaga Românie există numai la sate 3.280.361 gospodării, cu 323.434 clădiri în 15.201 sate, în care trăesc 79,9% din populaţia ţărei. Locuinţele săteşti sunt din ce în ce mai suprapopulate. Ce rezultate va putea aduce în cele peste 15.000 de sate, afară de aşezările noi (colonii), noul «*Institut Naţional de Credit Agricol*»? Acesta este destinat să acorde împrumuturi pe gaj pentru producţie, exploatări şi procurare de inventar, dar pe termen scurt (3—12 luni), şi pe termen maximum 5 ani pentru procurare de inventar la proprietăţile agricole de maximum 50 ha.

Institutul are un capital iniţial de un miliard lei, susceptibil a fi sporit, şi poate interveni şi în creditul pentru îmbunătăţiri funciare, prin împrumuturi pe termen până la 30 ani, în special la comassări şi cumpărări de pământ. Imprumuturile vor fi garantate prin ipotecă de rangul I-iu. Legea nu lămureşte dacă construcţiile de locuinţe rurale sunt considerate ca îmbunătăţiri funciare. Suntem înclinaţi a trage concluzia că locuinţa rurală este lăsată şi mai departe pe seama sforţărei individuale a săteanului. De aceia nădejdea noastră rămâne tot în opera superurbanismului creator, organizat prin munca colectivă naţională, iar nu prin specula capitalistă, a banului la pândă, care s'a dovedit că acum omoară munca, în loc să o încurajeze.

Resumé

Etablissements en Roumanie

par le Prof. C. *Sfinţesco*

Il a paru à Berlin un important ouvrage «Siedlungswerk Europas» auquel a collaboré le Prof. C. Sfinţesco pour ce qui concerne la situation de la Roumanie.

La question des établissements devrait être considérée du point de vue national, politique, social et économique, de façon que l'étude commence par un exposé historique des établissements en Roumanie et de leur développement, depuis l'époque antérieure à la conquête de la Gète-Dacie par les Romains, pour passer aux influences du temps de l'invasion des barbares et insister ensuite sur l'influence slave lors du commencement de la formation des premiers villages, cités et voïvodats roumains.

L'état politico-économico-social a contribué presque en permanence à ce que les villages et les villes des principautés roumaines soient médiocrement développés. Cet état peut se résumer dans la lutte pour le peuplement des propriétés féodales qui avaient besoin d'un travail quasi gratuit, ce auquel s'opposaient les paysans qui étaient privés presque de tout droit. Ce genre de lutte a duré jusqu'au commencement du XIX-ème siècle; la population augmentant alors et les conditions générales économico-politico-sociales subissant des changements, cette lutte modifia leur objectif: les paysans ne recherchaient plus la liberté mais la propriété individuelle de la terre de culture qui devenait insuffisante. Dans les parties roumaines occupées par les Hongrois, cette lutte continuelle entre le peuple et le propriétaire a eu aussi un caracère national très prononcé, car les Hongrois méconnaissaient les droits de propriété des Roumains et faisaient tout pour les prolétariser.

C'est en 1832 à peine que dans les anciennes principautés roumaines, la Mounténie et la Moldavie, l'état des villes et des villages commence à s'améliorer, les recettes du pays étant utilisées pour des travaux publics plutôt que d'être versées directement aux voïvodes, ou envoyées aux Turcs

www.dacoromanica.ro

comme tribut ou présents. C'est alors que commence une vraie politique de colonisation, par la fondation de villes et de villages d'après des plans établis préalablement.

Dans les provinces roumaines soumises aux Hongrois (Transylvanie), c'est à peine après 1848 qu'ont été supprimées les servitudes agraires et qu'a été admise la distribution des terres aux paysans qui les travaillaient. (loi Urbariale).

A la veille de la guerre mondiale (1914—1918), le régime de la propriété rurale et urbaine, dans toutes les provinces roumaines, était celui de la liberté et de l'individualité; et les établissements se trouvaient en plein développement.

La nouvelle époque des dernières décades est caractérisée par un appui législatif et économique donné par l'Etat à la consolidation des propriétés individuelles, surtout pour la construction de propriétés urbaines. En 1873 prirent naissance les «Sociétés civiles de Crédit foncier»; en 1910, les «Sociétés communales pour les Habitations à bon marché», mais elles n'eurent que peu de prise sur la majorité des villes et sont restées sans influence sur les villages.

La loi de 1921 pour l'encouragement des constructions et d'autres de moindre importance (comme la loi sur les ensaisinements urbains, la loi pour la fondation de la Caisse du Travail des Chemins de Fer roumains, la loi sur les constructions populaires, etc. n'ont influencé en rien les vraies colonisations urbaines. La crise économique d'après guerre et la nécessité de sauver les propriétés rurales et la propriété urbaine construite, ont imposé la création de nouvelles institutions de crédit telles que «l'hypothécaire transitoire», «le crédit national agricole»; ceux-là également sont restés sans influence sur la création de nouveaux établissements.

Les circonstances spéciales dans lesquelles se trouve la Roumanie, d'ordre démographique et de production économique, imposent de plus en plus une politique sérieuse de colonisation basée sur le superurbanisme.

Certaines colonisations agraires villageoises ont été établies entre 1919 et 1938, l'Etat promulguant en 1930 une «loi sur les colonisations» et fondant «l'office national de colonisation»...

Pour environ 38.000 familles colonisées, on a dépensé à peu près 300 millions de lei. Il reste encore beaucoup à faire car, des 3,2 millions de maisons paysannes réparties dans 15.000 villages, beaucoup doivent être reconstruites parce que détériorées ou insalubres, beaucoup d'autres sont surpeuplées, enfin presque toutes sont économiquement improductives.

Le superurbanisme (urbanisme national) apportera la solution, mais une solution par des colonisations dans le sens superurbanistique.

www.dacoromanica.ro

ORAŞ ŞI REGIUNE

de Ing. Otto Bodascher
din Primăria Municipiului Timişoara

Aşezările omeneşti, în toate timpurile şi în toate ţările, erau strânse în mod artificial, cu forţă, în marginile lor nefireşti, cari în timpurile cetăţilor au depins exclusiv de siguranţa strategică, militară, a aglomeraţiunei. Erau oraşe-cetăţi. Desvoltarea lor s'a oprit la ziduri, în interiorul cărora s'a scurs toată viata urbană, pe un spaţiu constant, la numărul schimbător, crescând al populaţiunei şi la nevoile pendinte de vremuri.

In fine, zidul cetăţii s'a prăbuşit cu desvoltarea artei militare, oraşul s'a eliberat, s'a întins repede în toate direcţiile.

Deşi n'au lipsit motive, în urma cărora oraşele s'au desvoltat după criteriile impuse de interese regionale şi naţionale, totuşi, creşterea lor era lipsită de un plan bine stabilit.

Primele influenţe asupra oraselor, cari erau pornite de din afară, erau de origină naţională, ele s'au exprimat în colonizări, efectuate în oraş sau în regiunea sa.

După cum prea bine se ştie, metodele moderne militare, cari în măsura nebănuită până în prezent, influenţează urbanismul nou, impunându-i unele necesităţi de ordin regional, nu sunt de loc de dată recentă. Ele au preconizat deja în epoca antebelică, în afară de momente expresive de o anumită organizare a regiunei, ca împăduriri, comunicaţii etc., o populare a regiunei cu elemente umane conştiente de rolul lor national, pe care ele au să-l îndeplinească în noua lor aşezare.

Influenţele şi efectele reciproce între oraş şi aceste colonii pot fi numerotate printre primele de ordin regional, ele au deservit iniţial scopuri superioare ale Statului şi s'au bazat pe o repartizare demografică după anumite reguli peste teritoriul naţional, urmărind înainte de toate siguranţa sa politică.

Sistemele acestea de colonizări erau diferite, după facultăţile geografice individuale şi după conceptia naţională. Aşa de exemplu în Germania, ambiţiunile expansive spre Est s'au efectuat prin înaintarea colonizărilor sistematice ale elementului naţional conştient, dealungul arterelor mari de circulaţie, în interiorul teritoriilor minoritare. Aceste artere erau şosele, căi ferate şi fluvii, iar colonii germane erau întemeiate între cele minoritare, nu numai dealungul arterelor, ci şi între ele, încât regiunile minoritare erau acoperite pe tot cuprinsul lor de o reţea a coloniilor ocupate de elementul majoritar.

Este cunoscut, că acest procedeu de reorganizare demografică regională, s'a extins în aproape toată Germania răsăriteană până la Berlin. Dealtfel, Berlinul este un nume slav, tocmai ca şi numele foarte numeroaselor oraşe: Chemnitz, Ratibor, Katowitz, Ruppin, Strelitz, Stettin, Rawitz etc.

La acest sistem al reperilor naţionale, cari aveau efectul regional imediat (deoarece un sătean polonez, pe unde s'a dus, ori în oraş, ori în alt sat, a dat totdeauna de germani, de cultura lor, de gospodăria lor, etc.), s'a adăugat încă un alt element al sistemului de colonizare, şi anume o dirijare a afluxului în oraşe şi creiarea rezervelor umane urbane. Acest lucru s'a înfăptuit prin înfiintarea unui brâu de colonii de tărani germani, înzestrat de un sistem de circulatie bună spre oraş, încât în mod automat s'a educat aci elementul sănătos urban de mâine.

In Rusia imperială putem observa începuturile similare ale organizării regionale. Numai că acolo sistemul de colonizări era sprijinit, în lipsa altor căi de comunicatie, pe fluvii navigabile din Siberia, dealungul cărora, Rusii au înfiintat coloniile lor între cele mahomedane şi păgâne.

Maghiarii au promovat aceste procedeuri ale organizării demografice regionale în mod «dirijat» prin contactul spatial intens al elementelor majoritare cu cele minoritare.

* * *

Importanţa regiunei în viaţa oraşului este evidentă. Este logic, că influenţele economice, sociale, culturale şi administrative, pe cari le radiează oraşul în regiunea sa naturală, precum şi influenţele regiunei, prin cari aceasta din urmă

www.dacoromanica.ro

acţionează asupra vieţii din oraş, nu pot decât să pretindă un anumit fel şi grad de desvoltare urbană.

Dacă un oraş este dirijat spre o desvoltare care nu ia în considerare aceste influenţe reciproce — acţiuni şi reacţiuni — el creşte anorganic, nu poate prospera.

Intenţionând de a întocmi un program urbanistic raţional, un plan economic al oraşului, trebue să porinm necondiţionat dela regiune, determinând influenţele multilaterale despre cari am vorbit mai sus şi fixând pe baza lor toate criteriile, cari sunt decisive pentru desvoltarea oraşului.

*
* *

Imi iau voe de a schiţa în cele ce urmează programul de lucrări de studii, pe care Municipiul Timişoara, le-a inaugurat spre a ajunge la concluziunile juste, dela cari trebue pornit spre un nou plan al oraşului, corespunzător realităţii.

Cercetările ştiinţifice ale tuturor fenomenelor urbanistice în cuprinsul Capitalei noului ţinut al Muresului, au început, prin Biroul de Studii Municipale.

Aşadar era cercetată şi se continuă examinarea întregii vieţi, din toate punctele de vedere, nu numai în oraşul propriu zis, ci şi în regiune: anchetele social-urbanistice, mai ales cele dela periferii, urmărind scopul de a determina o limită raţională a vetrei sistematizate, apoi statistici şi cercetări administrative, economice, igienice, technice etc.

*
* *

Planul Municipiului Timişoara era cercetat, deocamdată, din două puncte de vedere principiale:

1) Cercetarea economiei reţelei de comunicaţie în planul vechiu de sistematizare,

2) Cercetarea regiunei Timişoara-Banat din punct de vedere demografic.

1) Cercetarea economiei reţelei de comunicaţie în planul vechiu de sistematizare.

Studiile noastre erau destinate de a determina raportul cel mai raţional între suprafaţa reţelei de comunicaţie şi cea a vetrei orăşeneşti, spre a îngloba cheltuelile provenite din construirea iniţială, întreţinerea şi reînoirea reţelei în cadrul economiei reale a oraşului.

Date statistice:

ORAŞUL	% străzilor din vatră	No. locuitorilor	Suprafaţa străzilor	Suprafaţa străzilor pe cap de locuitor
Berlin	3.17	4.205 261	27 966.104	6,6 m.p.
Koeln	2.72	471.600	7.100 300	10,0
Frankfurt . . .	2.63	535 000	5.174.826	9,6
Essen	3.55	642 000	6.680.000	10,4
Düsseldorf . .	3 24	472.111	5.151.093	11,0
Timişoara . .	7.36	95.840	2.123.800	22,1

Pocentul suprafeţelor din intinderea integrală a vetrei se găseşte la aproape toate oraşele în apropierea cifrei 3 (vezi diagrama 1). Ne surprinde cu atât mai mult faptul, că la Timişoara această cifră este de 7.36%, iar pe cap de locuitor vin 22.1 m. p. suprafaţa de stradă, — pe când cifrele medii statistice pentru alte oraşe se mişcă între 7.00 şi 10.00 m. p.

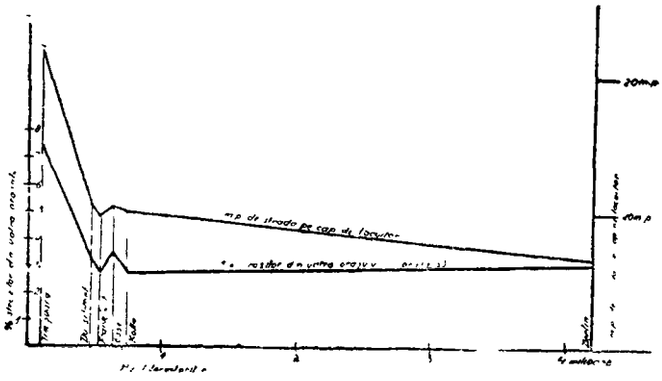

Fig. 1

Problema devine pentru toate oraşele de un interes covârşitor, deoarece tocmai reţeaua de străzi urbane face o parte deosebită din gospodăria comunală. Aşa din averea imobilă a Municipiului Timişoara, străzile şi pieţele cu pavaj făceau în anul 1932 36%.

Din faptul, că unui locuitor timişorean îi revine de a contribui pentru executarea, întreţinerea şi reînoirea străzilor, precum şi pentru curăţirea lor, pentru îndepărtarea rezidurilor publice depe ele, pentru instalarea conductelor electrice şi celor sanitare, pe o suprafaţă de 22.1 m. p., reese, că reţeaua de străzi este prea vastă şi nu este ratioanl exploatată.

Mijloacele de îmbunătăţire ar fi:

1) Restrângerea vetrei oraşului, spre a obţine o proporţie mai raţională între suprafaţa şoselelor şi suprafaţa vetrei.

www.dacoromanica.ro

2) Raționalizarea regulamentelor de construcții, spre a exploata mai intensiv căile de comunicație,

3) Scoborîrea prețurilor prea ridicate ale terenurilor de construcție în părți, unde urmează a fi mărită densitatea de locuit,

4) Scoborîrea taxelor edilitare din partea Municipiului în beneficiul celor cari intenționează de a construi în zona limitrofă a străzilor deja construite,

5) Acordarea tuturor favorurilor posibile acestor amatori de construcții,

6) Dreptul de expropriere pentru Municipiu în părți, în cari densitatea de locuit trebue ridicată din inițiativa publică,

7) Observarea *principiilor economice* la plasarea în planul de sistematizare, la dimensionarea și alegerea sistemului de executare a străzilor, pe lângă îndeplinirea tuturor condițiunilor tehnice și estetice.

Din punctul de vedere social se pune problema economiei străzilor astfel: Locuitorilor se pot cere sarcini numai pentru acele instalațiuni publice, dela cari ei beneficiază de un folos real, adică pentru toate prevederile și realizările urbane, cari se bazează pe o amenajare economică și organică a vetrei crășenești. Și fiindcă tocmai rețeaua de șosele și străzi urbane joacă un rol de căpetenie în ceeace privește investitii imense pentru ele, este rolul orașului de a micșora prin economia rațională *renta veșnică* a comunicațiilor la minimum, adică suma de bani pe cap de locuitor, necesară pentru executarea, întreținerea și reînoirea străzilor.

Faber, un urbanist cu renume german, scrie: «Șoseaua nu trebue numai construită, ci și în permanență întreținută și cel mai târziu în proximă generație reînoită. Capitalul astfel necesar, ne prezintă o rentă vecinică. Știind aceasta, putem afirma, că este cu mult mai bine de a arunca bani depe fereastră decât de a le investi în străzi inutile, deci în ambele cazuri, capitalul inclusiv uzul dobânzilor este în întregime pierdut».

Dobânzile acestei rente vecinice trebuesc prevăzute în toate exercitiile bugetare ale orașului. Ele vor putea fi micsorate, dacă vom elimina suprafețele de comunicație inutile și dacă vom alege sistemul de execuție cel mai potrivit împrejurărilor faptice.

Rețeaua de străzi este produsul planurilor de aliniere. Cea mai mare greșeală s'a făcut în aproape toate orasele, că s'au urmărit în perioada postbelică prevederile planurilor de sistematizare întocmite înainte de răsboiu și bazate pe cu totul alte prevestiri de desvoltare a orașului decât pe cele cauzate de urmările timpurilor recente.

Amenajările urbane urmărite în viitorul apropiat de Municipiul Timișoara trebuesc în primul rând acomodate desvoltării demografice a regiunei și orașului.

Luând în considerare, că desvoltarea demografică în cartiere s'a produs în mod foarte lent, dimpotrivă, procentul mișcări s'a micșorat în circumscripția II-a, urmărind mai departe constatările Oficiului Stării Civile, care ne prezintă în permanentă o stagnare demografică în oraș, vedem, că desvoltarea urbană se poate baza numai pe politica de penetrație și colonizare.

Primele lucrări de ameliorări se vor referi la:

1) Inlăturarea stăzilor actuale inutile,

2) Micșorarea lățimei străzilor dimensionate peste nevoi reale,

3) Cercetarea din punct de vedere al rentabilității planurilor de aliniere actuale, cari urmează a fi preschimbate.

4) Aplicarea intensă a principiilor economice la orice amenajare proectată.

Se vede, că sunt probleme foarte greu de realizat.

Comparația între planul vechiu și nou de amenajare.

In cele de mai jos vom lămuri, printr'un exemplu și un contraexemplu, importanța unui plan de amenajare economic, tratând problema în cadrul strict al cifrelor, deoarece o comparare sentimentală nu ar aduce, ca și în alte domenii, la rezultatul dorit.

Ce schimbări capitale sunt posibile la prelucrarea planurilor vechi de amenajare și ce economii se pot realiza pentru oraș, proprietarii terenurilor si pentru cei ce construesc, vom explica prin următorul caz:

Terenul respectiv, al cărui amenajare s'a executat în ultimii ani ai perioadei antibelice, este situat în Vestul orașului, în Nordul Bulevardului Tache Ionescu până la Str. Jupiter, în Vest fiind limitat de Str. Lenau, în Est de Str. Enric Baader.

Noi intenționăm de a compara aci planul vechiu de amenajare cu cel nou proectat, deși reamenajarea ar deveni dificilă din cauza construirii progresate a acestei părți. Totuși vom arăta economii considerabile posibile prin prelucrarea amenajării (Vezi planul vechiu fig. 2 și cel nou fig. 3.

Planul din fig. 2 ne înfățișează starea actuală a sectorului între cele patru artere de comunicație

www.dacoromanica.ro

de mai sus, în intinderea totală de 31.5 Ha. Prin numeroasele mici şi neregulate blocuri de construcţie, precum şi prin dimensionarea prea largă

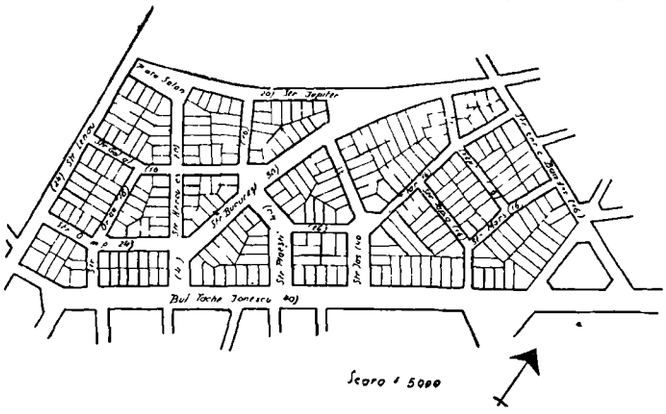

Fig 2

a căilor de comunicaţie (deoarece nu s'a luat în considerare o grupare a străzilor în cele de circulaţie, împărţitoare, şi de locuit), s'a ajuns la o risipă mare de suprafeţe destinate circulaţiei.

Aşadar observăm lăţimile străzilor de 16 m şi de 24 m în Str. Goliat respectiv în Str. Olimp, cu toate că ambele sunt străzi simple de locuit şi au cel mult scopul de a lega Str. Lenau cu Str. Bucureşti, (pe care am lăsat-o şi în planul nou de amenajare, fiindcă ne dă o legătură între Cetate

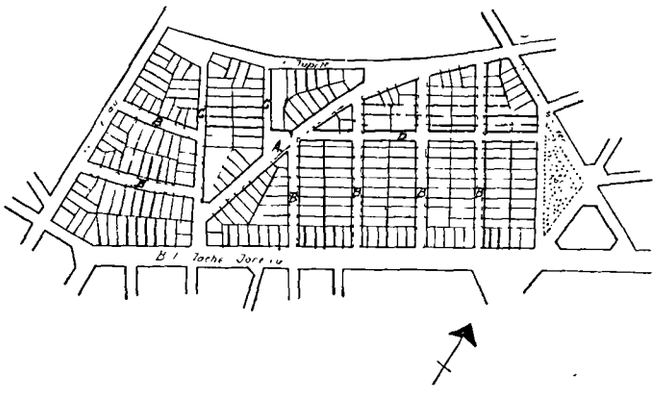

Fig 3

şi Gara C. F. R. din cartierul Fabricei; afară de aceasta, lăţimea străzilor de mai sus nu se poate justifica nici prin pretenţiunile apărării antiaeriene, deoarece aceste străzi sunt situate într'un cartier foarte puţin expus). Adică acelaş scop, aceiasi încărcare, totuşi lăţimile deosebite. La fel Str. Ploeşti şi Str. Iaşi este prea lată etc.

In planul nou de amenajare am acceptat în structura lor iniţială toate arterele, cari înconjoară sectorul respectiv, precum şi traseul străzii Bucureşti.

Ceeace face deosebirea pronunţată între planul nou şi cel vechiu, este în primul rând eliminarea blocurilor mici şi neregulate, cari dau o reţea de străzi intortochiate şi pricinuesc astfel o desorientare şi o lipsă de dependenţă de arterele de comunicaţie vecine existente. Mai ales în partea, nordică şi estică a planului nou putem observa tendinţa nordsudică a blocurilor, cu importanţa lor igienică capitală.

Scurtarea lungimii totale a străzilor precum şi dimensionarea rațională ne furnizează o economie clară în suprafaţa destinată circulaţiei, ceeace se poate vedea deja prin compararea directă a planurilor.

In planul nou am făcut uz de gruparea străzilor în:

1) Străzi de circulaţie: Bul. Tache Ionescu, Str. Bucureşti,

2) Străzi împărţitoare: Str. Jupiter, Str. Lenau (aci am fost nevoiţi de a aplica orientarea străzilor nu prea favorabilă),

3) Străzi de locuit: Str. B. şi C.

Ca deviere dela planul vechiu cu străzi tangenţiale, radiale şi cele diagonale am renunţat în planul nou la cele din urmă, fiindcă ele s'au dovedit din punctul de vedere modern al circulaţiei ca de prisos şi deci neeconomice. Străzile diagonale desorientează în cele mai dese cazuri circulaţia în cartier, influenţează în mod defavorabil asupra liniştei lui şi numai în rare cazuri pot forma o bază propice pentru o organizare de ansamblu estetică a cartierului.

Străzile de locuit sunt trasate în planul nou în mod neintrerupt dela străzile împărţitoare până la străzile de circulaţie, având lungimile cari variează între 150—350 metri şi în parte intrerupte, pentru uşurarea circulaţiei pietonilor, cu o alee D încadrată pe ambele părţi de grădinile caselor. In Estul sectorului, la cotitura între Str. Enric Baader şi Str. Saturn, s'a prevăzut un parc în întindere de 7.000 m. p. Este de adăugat, că sectorul respectiv este construit pe aproape toată întinderea sa cu case familiare parter.

Condiţiunile tehnice-economice, cele igienice, sociale şi estetice sunt satisfăcute prin:

1) Prescrierea lăţimii de 5 metri a grădinilor de faţă, la străzile de locuit B pe ambele părţi ale străzii, la cele A şi C pe o singură latură.

2) Insolarea perfectă prin orientarea străzilor nord-sudică,

3) Separarea clară a zonelor combinate de locuit situate lângă străzi de circulaţie de cele pur de locuit din interiorul sectorului.

Aranjamentul grădinilor particulare de faţă este felul cel mai preferabil al politicei practice de suprafete verzi. Aplicarea cu o lăţime de 5.00 metri, (în Germania lăţimea prescrisă), ele mă-

www.dacoromanica.ro

resc lățimea străzii cu o fâșie întreținută cu mijloacele particulare.

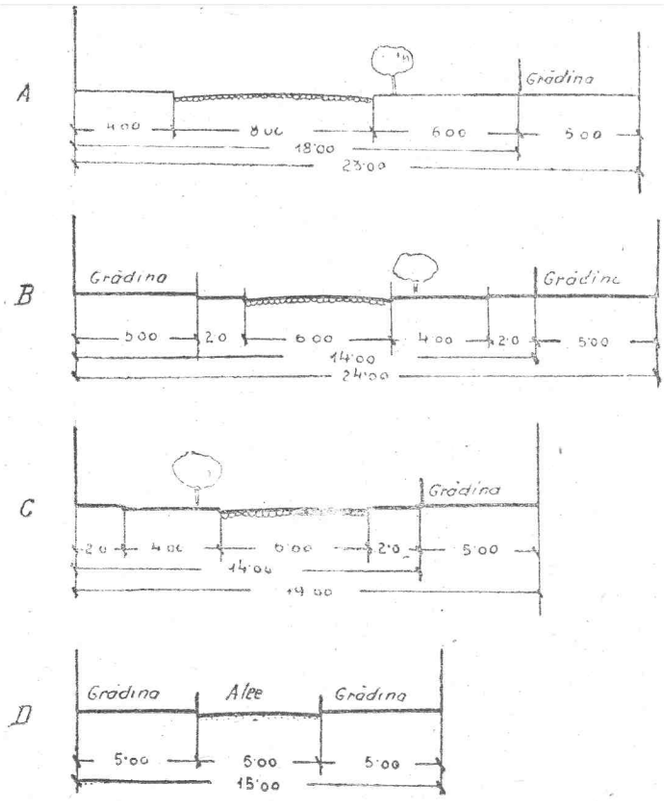

Fig 4

Fig. 4 ne imaginează profilele transversale ale străzilor din planul nou de amenajare. Așa de exemplu putem observa: Str. București este prevăzută în planul vechiu cu o lățime de 40 metri, iar în planul nou s'a apreciat îndeajuns de lată cu 23 metri. Lățimea carosabilului de 8.00 metri satisface pe deplin nevoile de trei șiruri de autocamioane late sau patru șiruri de vehicule uzuale.

Toate străzile de locuit au o lățime carosabilă de 6.00 metri. Prescrierile germane ale Oficiului de Economii Tehnice se mulțumesc cu o lățime de 5.50 metri pentru 2 șiruri de vehicule.

Compararea reciprocă din punct de vedere economic a planului vechiu cu cel nou, exprimată în cifre reale, ne furnizează următoarele rezultate:

A) *Rezultate generale.*

a) In planul vechiu este:

lungimea străzilor . . . . . 3.940 m.l.
lungimea frontului construcțiilor . . 7.800 m.l.

b) In planul nou este:

lungimea străzilor 3.085 m. l., adică 78.4%, economie cauzată este de 855 m. l.
lungimea frontului construcțiilor 6.675 m. l., adică 85.7%, economie cauzată este de 1.125 m. l.

Planul vechiu are:

Suprafața carosabilelor	2.9515 ha,	adică	9.38%
» trotuarelor	1.5600 ha,	»	4.95%
» străzilor	7.1320 ha,	»	22.61%
» pieților	0.4950 ha,	»	1.57%
Total carosabile, trotuare și pieți . .	5.0065 ha,	»	15.90%
Total terenuri de construit	24.3185 ha,	»	77.20%

Planul nou are:

Suprafața carosabilului	1.9610 ha,	adică	6.22%
» verde	0.7000 ha,	»	2.22%
» trotuarelor	1.3350 ha,	»	4.24%
» străzilor	4.5390 ha,	»	14.40%
» de promenadă	1.3440 ha,	»	4.27%
» aleelor	0 2150 ha,	»	0.68%
» pietelor	0.4950 ha,	»	1.57%
Total suprafata străzilor+suprafețe verzi + aleelor + pieților . . .	5.9490 ha,	»	18.87%
Suprafața terenurilor de construit .	25.5510 ha,	»	81.00%
din care suprafața grădinilor de fațadă este de	2.3175 ha,	»	7.34%

In planul vechiu la un m. l al străzii: vine 1.98 m. l. al frontului de construcție.

In planul nou la un m. l. al străzii: vine 2.16 m. l. al frontului de construcție.

www.dacoromanica.ro

Planul vechiu dispune de 71.320 m. p. suprafaţa străzilor, planul nou de 45.390 m. p., adică cauzează o economie de 25.930 m.p. sau 36.2%.

In planul vechiu sunt 29.515 m. p. carosabile, în planul nou 19.610 m. p., adică o economie de 9.905 m. p. sau 33.6%.

La 71.320 m. p. de suprafaţă a străzilor, în planul vechiu se pot deschide 243.185 m. p. teren de construit, adică cu 1 m. p. al suprafeţei străzilor obţinem 3.43 m. p. teren de construcţie.

La 45.390 m. p. de suprafaţă a străzilor se obţine în planul nou 255.510 m. p. teren de construit, adică cu un m. p. al suprafeţii străzilor obţinem 5.64 m. p. teren de construcţie, cu 64% mai mult ca în planul vechiu.

Intenţionând de a aprecia planul de amenajare după numărul terenurilor de construcţie în colţuri, — şi aceasta a devenit în urbanistica modernă un criteriu marcant — obţinem pentru planul vechiu 69, pentru planul nou 41 terenuri de construcţie în colţuri, adică cu 40.5% mai puţin ca în planul vechiu.

B) *Costul şoselelor.*

Pe când planul vechiu al sectorului dispune de 77.2% de terenuri de construcţie, în planul nou de amenajare găsim 81.0%, adică cu 5% mai mult, cu toată, că am putut obţine afară de acest plus încă un parc de 7.000 m. p., şi o alee de promenadă de 2.150 m. p., precum şi insolarea superioară a blocurilor.

Din planul nou reesă următoarele economii:

Lungimea străzilor 855 m. l. adică 21.70%

Suprafaţa străzilor 25.930 m. p. adică 36.40%

Suprafaţa trotuarelor 2.250 m. p. adică 14.40%.

Suprafaţa carosabilelor 9.905 m. p. adică 33.60%.

De o importanţă esenţială sunt următoarele economii privitoare la costul de construcţie şi întreţinere al şoselelor:

Planul vechiu are suprafaţa carosabilelor de 29.515 m. p.

Suprafaţa trotuarelor de 15.600 m. p.

Planul nou are: suprafaţa carosabilelor de 19.610 m. p., adică cu 33.6% mai puţin,

Suprafaţa trotuarelor de 13.350 m. p., adică cu 14.45% mai puţin.

Planul vechiu cauzează următoarele plusvalori de cheltueli:

pentru canal	855 m. l.	a 2000.— Lei	1,710.000.— Lei
» iluminare	855 m. l.	a 400.— Lei	342.000.— Lei
» bordura carosabilului	855 m. l.	a 150.— Lei	128.000.— Lei
» bordura trotuarelor	1125 m. l.	a 204.— Lei	229.500.— Lei
» carosabil	9905 m. l.	a 520.— Lei	5.150.600.— Lei
» trotuare	2250 m. l.	a 250.— Lei	562.500.— Lei
		Total	8.122.600.— Lei

De această sumă de 8 milioane Lei, provenită din costul iniţial al executării carosabilului şi trotuarelor, beneficează în primul rând proprietarul terenului respectiv, proprietarul limitrof, în al doilea rând însă şi oraşul, care are de suportat cheltuelile de întreţinere şi de reînoire.

Afară de cheltuelile iniţiale de executare avem încă de suportat anual şi costul de întreţinere, reînoire şi curăţire.

Cheltuelile anuale integrale — renta veşnică — se pot lua: la o încărcare de circulaţie mică, la vitalitatea carosabilului de circa 40 ani şi la 5% dobânda capitalului investit, cu 25.— Lei m. p.

La suprafaţa totală economisită de 9.905 m. p. a carosabilelor obţinem suma respectivă anuală de 247.625 Lei.

In ceeace priveşte cheltuelile de curăţire, obţinem, 15 Lei pe m. p. =148.575 Lei anual

Adică în total 396.202.— Lei anual.

Capitalul iniţial de 5.150.600.— Lei, investit pentru executarea carosabilului economisit, se dublează, la o dobândă de 5%, în fiecare circa 10 ani, adică suma cheltuită pentru realizarea planului vechiu va creşte după 50 ani la circa 170 milioane Lei, o sumă care şi în viaţa unui oraş joacă desigur un rol capital, încărcând şi proximele generaţii.

Se vede că sumele în plus investite în planurile vechi de sistematizare încarcă de prisos economia naţională, identică cu cea a oraşului. Sunt sumele de sute de milioane.

Extragem, spre a reda o imagine reală asupra acestei probleme importante, un exemplu efec-

www.dacoromanica.ro

tuat la Essen în Germania, un oraş de circa 4.500 ha. suprafaţă clădită a vetrei.

Sectoarele unei amenajări neeconomice se calculează acolo în total cu 1.770 ha, cu circa 1.500.000 m. p. carosabile netrebuincioase. Cu 320.— Lei costul de executare al unui m. p. a acestor carosabile, rezultă:

1) 480.000.000.— Lei cheltueli iniţiale de construcţie,

2) 15.000.000.— Lei cheltueli anuale de întreţinere obişnuită.

3) 60.000.000.— Lei cheltueli integrale anuale (renta vecinică), şi cheltueli de curăţire.

Aceasta înseamnă însă simultan, că cel puţin 1.5 milioane m. p. de terenuri s'au eliminat dela uzul economiei private şi nationale, respectiv că s'au putut dobândi cu preţul minimal sau gratuit aceste suprafeţe pentru scopuri de amenajări şi comassări ale suprafeţelor verzi, locurilor de recreaţie etc.

In fine acest lucru ne învaţă că urbanismul ştiinţific modern, cu toate pretenţiunile sale în privinţa abundenţei de suprafeţe verzi şi cele de circulaţie, este cu mult mai economic, cu mult mai estetic şi incumba momentului igienei de locuit importanta cu mult mai însemnată decât urbanismul vechiu, cu planurile sale strict geometrice, fără suprafeţe verzi şi libere necesare şi fără suprafeţe de circulaţie trebuincioase la locul potrivit.

2. Cercetarea regiunei Timişoara Banat din punct de vedere demografic

Acum să studiem condiţiunile amănunţite din punct de vedere demografic şi deci şi economic, sub care s a desvoltat, în cursul ultimilor 60 ani, Timişoara ca centrul regiunei sale naturale.

Această regiune cuprinde judeţul Timiş-Torontal, Caraş, Severin, precum şi plasa Aradului Nou.

Mişcarea demografică în regiunea Timişoara-Banat, în decursul urmă carelor epoci se prezintă astfel:

1) 1890—1900. Exceptând sectoarele muntoase ale judeţelor Caraş şi Severin putem afirma, că circa 30% din regiune sunt în mişcarea lor demografică defi are. Timişoara a începe însă să fie înconjurată de un brâu cu un spor normal de populaţie, mai s e S d şi Vest. Deşi acest spor nu este în im gim n ural, ci provenind dintr'o bună parte din imigraţie străină locului, totuşi el persistă nu numai aci, ci şi dealungul arterelor însemnate de comunicaţie spre Lugoj, Caransebeş şi în continuare până la Dunăre (Orşova).

2) 1900—1910. Brâul cu spor de populaţie din jurul Timişoarei este în creştere şi se datoreşte politicei maghiare de colonizare. Dar zonele excendente încep a fi străpunse de cele deficitare. Zonele deficitare în direcţia nordică şi vestică a Timişoarei sporesc scăderea populaţiei până la 20%, iar zana excedentară, care a existat pe traseul principal spre Lugoj şi Caransebeş, arată mari centre de depopulare.

3) 1910—1930. Timişoara cu brâul său, dând o creştere însemnată de populaţie, pe alocuri până + 360%, (Timişoara + 34%), stă acum ca un centru excedentar aproape singur în regiunea întreagă. Zonele indicând odinioară creşterea populaţiei între Timişoara şi oraşele învecinate, au dispărut cu totul. Peste tot o depopulare alarmantă. Timişoara este în plină desvoltare pe contul provinciei. Adică: oraşul creşte, provincia se depopulează în mod grav.

Din acest tablou putem trage concluzii *ulterioare* asupra desvoltării anorganice a Timişoarei. Ca singură scuză ne poate consola faptul, că tocmai aşa s'a procedat — până în anii din urmă — la aproape toate oraşele ale lumii, ale căror epocă de înflorire a căzut în era unei industralizări rapide sau în cadrul unei politici greşite de colonizare, fără a se lua în considerare influenţele regionale.

Din eventualele măsuri de remediere ale acestui rău, care azi se resimte în bilanţul demografic de însemnătate naţională, unele pot fi luate de comună, altele de Stat.

Cele aparţinând comunei cad în cadrul unei revizuiri serioase a planului de sistematizare, şi regulamentelor orăşeneşti. Am văzut din exemplul arătat la începutul prezentului memoriu, ce sume fabuloase pot fi pricinuite de unele greşeli din plan.

Statul poate interveni — cum se intervine în prezent în toate statele cu o noţiune urbanistică desvoltată — prin măsurile tehnice, economice, igienice, culturale, sociale şi administrative. cari duc la stăvilirea exodului demografic din sate spre oraşe. Mijlocul practic este planul regional, executat de obiceiu de oraşe-centre de regiune sau de corporaţii interesate şi cuprinzând toate măsurile pentru exploatarea optimală a spaţiului regional.

4) 1869—1930. Bilanţul demografic al acestor 60 de ani din urmă repetă acelaş lucru ca şi din

www.dacoromanica.ro

epoca 1910—1930, exceptând formarea mai multor centre şi zone cu mişcare demografică pozitivă. Mai mult ca 50% din întinderea regiunei (afară de zone muntoase) sunt încă deficit re, scăderea populaţiunei atingând pe alo uri până la 40%.

Planul regiunei Timişoara-Banat (fig. 5) indică repartizarea densităţilor populaţiei pe ha. Provincia imediată a Timişoarei, adică plasa centrală, are o densitate de 212.8 locuitori pe ha, la care cifră cu cea mai mare măsură contribue Timişoara şi comunele mari din vecinătatea ei. Cele mai apropiate şi mai însemnate centre sunt Lugoj

Fig. 5

şi Aradul Nou. In jurul Plăşii Centrale densitaţile sunt însă foarte scăzute, ceeace dovedeşte lipsa prevederilor regionale.

In epoca 1869—1930, densitatea în Plasa Centrală a crescut cu 96%, cea în plasa Caransebeşului cu 40%, Moldovei cu 53%, Orşovei cu 78%. Este de remarcat, că singurele două plăşi din urmă au crescut în mod natural, adică prin surplusul lor de natalitate.

Acest plan, precum şi profilele longitudinale (fig. 6) le-am întocmit pentru a stabili acea zonă, care trebue luată în considerare la desvoltarea oraşului, Timişoara. Noi o pu em numi *împrejurimile oraşului*, şi ele vor avea impo tanţa asupra Timişoarei mai ales din punct de vedere al comunicaţiilor, aşezărilor periferice urbane şi aprovizionării.

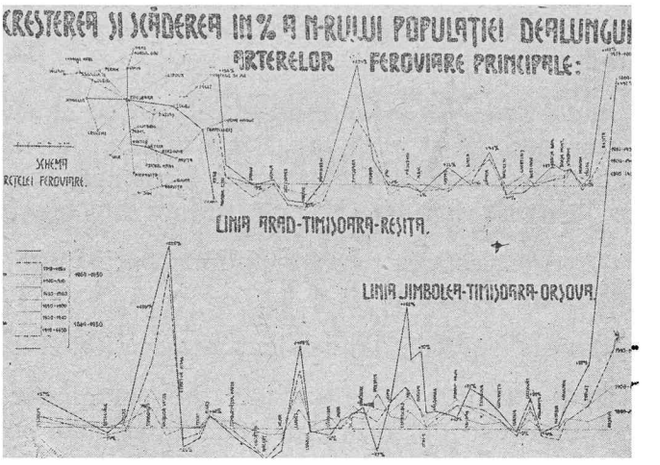

Fig. 6

Influenţele reciproce, ce perzistă între centrul Timişoarei şi al Caransebeşului, se văd foarte clar din acest tablou. Linia, care separă aceste influenţe, este Balint-Lugoj-Reşiţa. Este un fel

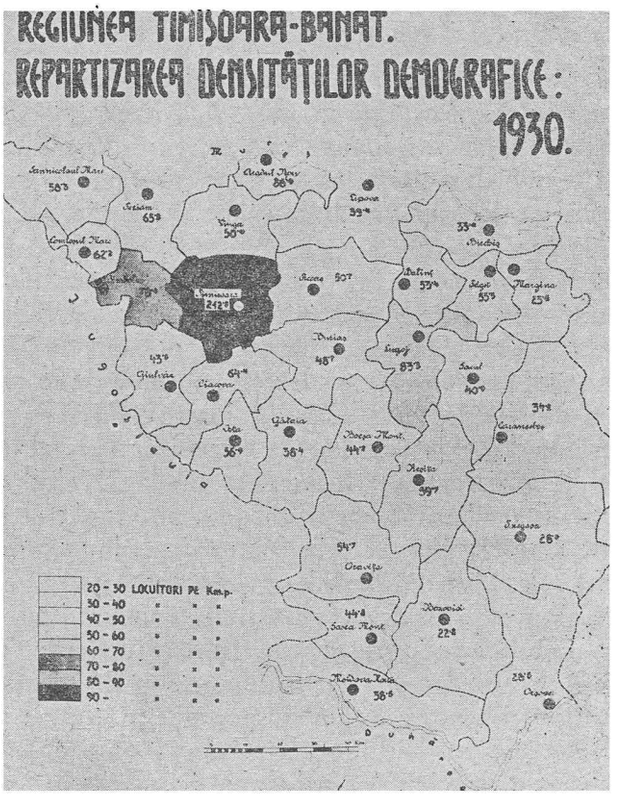

Fig. 7

de grindă, care n'a fost atinsă nici de Timişoara nici de Caransebeş. Ea indică peste tots sporuri de densitate de 35—38%. Dar între această grindă şi Timişoara respectiv Caransebeş, re-

www.dacoromanica.ro

giunea a descrescut în contul creşterii acestor două centre: Recaş —2%, Buziaş —7%, Ciacova —6%, Vinga —11%, Periam —3%. Aceste puncte indică aproximativele hotare ale împrejurimilor Timişoarei, în cadrul cărora trebue început studiul planului de sistematizare.

In tabloul No. 6 am studiat influenţele Timişoarei, precum şi altor oraşe din regiune, în direcţia arterelor mari de circulaţia feroviară. Pentru Timişoara această reţeaua formează o cruce:

a) vest-estică: Jimbolea-Timişoara-Lugoj-Caransebeş-Orşava,

b) nord-sudică: Arad-Timişoara-Reşiţa.

Aceste profile longitudinale ne imaginează creşterea şi scăderea în procente a numărului populaţiunei. Sub linia groasă orizontală sunt trecute scăderi iar deasupra creşteri. In direcţia vest-estică se observă la stânga dela Timişoara grinda Jimbolia, la dreapta grinda Recaş. Limita împrejurimilor timişorene o formează Beregsăul şi Izvin.

In direcţia nord-sudică aceste grinzi sunt Vinga şi Voiteg, iar punctele de limită ale împrejurimilor Orţişoara, respectiv Jebel.

Incă un lucru de o importanţă capitală se observă din tabloul No. 7. Este o părere greşită de a crede, că aglomeraţiunile umane au înflorit totdeauna dealungul arterelor mari de circulaţie. Aceasta a fost cazul când procesul de producţie nu s'a deosebit prea mult dela oraş la sat. Era de industrializare a revoluţionat însă organizarea socială, provocând exodul dela provincie spre oraşe. Greşelile urbanistice, cari au preferat oraşe în detrimentul aşezărilor rurale, au urmat. Şi astfel căile foarte importante, în loc de a duce la mărirea aşezărilor dealungul lor şi la creşterea populaţiei, au început să devie *liniile de rezistenţă minimală*, cari au înlesnit şi mai mult exodul spre oraş. Şi acest fapt trebue luat în considerare la întocmirea planului regional.

Resumé

VILLE ET REGION

par l'Ing. *Otto Bodascher*.

Les établissements humains de l'antiquité étaient groupés d'une manière artificielle et contrainte, dans des limites contraires à la nature. Au temps des cités, les agglomerations dépendaient exclusivement de la sécurité stratégique et militaire.

Le développement de ces villes-cités s'est arrêté aux murs, à l'intérieur desquels s'écoulait toute la vie urbaine. Le perfectionnement de l'art militaire a amené l'écroulement du mur de la cité et a délivré la ville. Depuis lors, celle-ci s'est étendue dans toutes les directions, sans plan bien établi. Les premières influences sur le développement des villes étaient d'origine nationale et se sont manifestées sous la forme de colonisations dans les villes ou dans leurs régions.

Ces systèmes de colonisations conçus d'après les facultés géographiques individuelles et en rapport avec les intérêts nationaux et de réorganisation démographique régionale pratiquée en Allemagne, en Russie tzariste, en Hongrie, etc. mettent en évidence l'influence économique, sociale, culturelle et administrative de la région sur la ville, et vice versa. Donc, l'établissement d'un programe urbanistijue rationnel et du plan économique d'une ville doit être conditionné à l'examen de la région et de la ville proprement dite, de tous les points de vue.

Le Bureau des études municipales de Timişoara, désirant élaborer un nouveau plan du Municipe, correspondant à la réalité, a recueilli pour le moment la documentation nécessaire, de deux points de vue principaux seulement: a) l'étude économique du réseau de communications dans l'ancien plan de systématisation et b) l'étude de la région Timişoara-Banat, du point de vue démographique.

L'examen du réseau actuel de communications a amené la constatation que, en égard du nombre d'habitants, le pourcentage de la surface des rues et de l'emplacement urbain est trop élevé et grève inutilement le budget communal et la contribution des habitants pour l'entretien des pavages. Pour remédier à cet état de choses, le Bureau des études préconise la restriction de l'emplacement de la ville, la rationalisation du règlement de construction ainsi qu'une série de mesures économiques pour l'encouragement de la construction.

En comparant l'ancien plan d'aménagement avec le nouveau, du point de vue économique, l'auteur examine la région Timişoara-Banat du point de vue démographique, selon le développement de cette ville en qualité de centre de sa région naturelle, dans le cours des soixante dernières années.

www.dacoromanica.ro

DISCUŢIUNI

Studiu asupra organizărei lucrărilor edilitare ale ţărei [1])

de C. Sfinţescu
Profeor de Urbanism şi Edilitate
la Politechnica — Bucureşti

Am anunţat în «Urbanismul» pe Iulie—Septembrie 1938, apariţia unui «*Decret-Lege pentru Organizarea Exploatărilor Comunale*», publicat în Monitorul Oficial nr. 104 din 7 Mai 1928, şi cu eratele din Mon. Oficiale din 20 şi 24 Mai 1938.

Decretul se ocupa cu exploatarea drepturilor exclusive ale comunelor urbane, inclusiv municipiile, privitoare la: utilizarea electricităţei, gazului, energiei calorice, apei, canalizărei, asanarea terenurilor, ridicarea gunoaelor menajere şi exploatarea transporturilor în comun, care se vor face pe viitor prin intermediul «*Direcţiunei Exploatărilor Comunale*» de pe lângă Ministerul de Interne, împreună cu un «*consiliu superior al exploatărilor comunale*».

Deasemenea, în Decretul Lege pentru «*Organizarea Administrativă*» din 14 August 1938, prin art. 142, se înfiinţează o «*comisie superioară a planurilor de sistematizare*».

Aceste două formaţiuni considerate, împreună sau izolat, ne procură una din satisfacţiile *muncei noastre;* căci vedem cum ideile noastre şi desvoltarea lor, publicate aproape cu un deceniu mai înainte, au fost utilizate integral, cu modificări de formă sau cu adaosuri oportune astăzi, în interesul ţărei.

Nu este mai puţin adevărat că succesul unor astfel de idei este şi meritul «*Uniunei Oraşelor din România*» care, la început, prin «*Monitorul*» ei, şi apoi prin revista «*Urbanismul*» a stimulat publicarea ideilor şi deci adunarea unui capitol intelectual, care să poată fi folosit *oricând*, sub *orice formă* şi la *orice ocazie* favorabilă.

Este acest fapt încă o dovadă de marea utilitate şi deci de necesitatea acestei *organizaţiuni de interes naţional*, cum şi de posibilităţile fecundităţei ei, atunci când există cât de puţină bună voinţă din partea oamenilor. Şi bună voinţă există întotdeauna; greu este însă să o descoperi.

Reproducem mai jos textul studiului publicat sub acelaş titlu în «*Monitorul Uniunei Oraşelor*» pe Octombrie—Decembrie 1929.

Regretăm numai că mijloacele actuale nu ne permit să insistăm, prin o dublă încolonare cu textul decretelor-legi sus menţionate, pentru a reliefa mai bine identitatea de concepţie şi similitudinea de tratare a chestiunilor relevate. Cititorul atent va putea însă, cu uşurinţă, să facă comparaţie.

A. EXPUNERE DE MOTIVE

1. Principii călăuzitoare.

Cunoscutul scriitor tecnician francez *Cambon* arată într'o lucrare a lui că, ceeace a făcut o rea impresie americanilor cari debareau spre a susţine frontul de vest în timpul războiului mondial a fost starea de înapoiere pe care ei o resimţeau la oraşele şi satele Franţei. Când cunoaştem diferenţa defavorabilă nouă ce există între aglomeraţiile din Franţa şi cele din România, putem uşor trage concluzia asupra distanţei ce desparte felul de viaţă din oraşele şi satele noastre de acelea a ţărilor înaintate. Dar chiar pe teritoriul ţărei noastre contrastele oraşelor şi satelor din diferitele provincii sunt prea mari.

Dacă ne gândim că numai Administaţia Comunală a Bucureştiului a cheltuit în ultimii cinci ani aproape 5 miliarde lei [2]), din care circa 70% pentru executare de lucrări; dacă am face calculul acesta pentru toate oraşele ţărei, precum şi calculul cheltuelilor pe care statul le face anual (direct sau indirect prin intermediul judeţelor) pentru progresul edilitar al satelor; dacă, în fine, am lua în serios alcătuirea şi executarea unui pro-

1) Acest studiu a fost alcătuit înainte de votarea legei de organizare a ministerelor din 1929 dar adaptat acestor legi ulterior.

2) C. Sfinţescu; „Invăţămintele expoziţiei edilitare din Târgul Moşilor Bucureşti, Iunie 1928" (Monitorul Uniunei Oraşelor, Ianuarie 1929).

www.dacoromanica.ro

gram general pentru progresul etnic, hygienic, estetic şi economic al oraşelor şi satelor României şi am calcula cheltuelile de făcut, am vedea că acestea s'ar totaliza la câteva sute de miliarde lei [3]), adică ar reprezinta o bună parte din energia creiatoare a poporului.

Prin urmare nu se poate concepe o raţională organizare a ţărei Româneşti fără a considera cu deosebită atenţie şi chestiunea edilitară a ţărei, care reprezintă materializarea stărei sociale progresist şi pregătirea traiului generaţiilor viitoare, reprezintă putem zice, un scop al vieţei. Pe când unor serii de alte lucrări ale statului, cari cer sacrificii mult mai mici şi au o importanţă mult mai redusă, li s'au dat organizări îngrijite spre a asigura progresul continuu spre obiectivul urmărit în materie edilitară concepţia nu s'a schimbat, din cele mai vechi timpuri, după cum vom vedea mai jos.

Dar procedând la un plan de organizare edilitară ne apare dela început o răspântie: organizarea să fie lăsată la iniţiativa şi în autonomia organelor locale, deci să se respecte o *descentralizare teritorială*, sau organizarea să fie bazată pe principiile de organizare ştiinţifică a muncei, adică *descentralizare pe specialităţi*.

Nu este greu să ne decidem a alege o organizare edilitară care să aibă la bază principiul clasărei specialităţilor, fiindcă toate statele, — şi de mii de ani de experienţă şi judecată — pe aceste principii au fost organzate. Ce sunt ministerele şi diferitele alte instituţii de stat, de cât organe de specialitate? Apoi aceste organe speciale nu exclud, ci din contră trebuie să aibe la baza lor o funcţionare descentralizată teritorial. Aceasta se poate obţine foarte bine prin *„separaţiunea atribuţiunilor"* principiu analog cu acela al separaţiunei puterilor în stat. Dacă aceste două principii vor fi respectate într'o organizare, adică acela al separărei judicioase a specialităţilor şi acela al clarei determinări a atribuţiilor pe baza separaţiei puterilor, organizarea va funcţiona cu un maximum de profit pentru populaţia fiecărui teritoriu.

II. Oportunitatea organizărei.

Nevoia unei organizări a lucrărilor edilitare generale ale ţărei s'a resimţit şi mai înainte în vechiul regat şi acum se resimte din ce în ce mai mult în întreaga ţară.

Revistele tecnice şi publicaţiuni cu caracter tecnic au relevat şi au propus şi la noi diferite organizări încă dela 1912 încoace [1]). Tradiţia şi mai ales interesele politice locale, — şi poate şi alte interese, — au conlucrat în sensul ca să nu se schimbe nimic. Ministerul de Interne constatând pe la 1921 nevoia unei călăuze de îndrumare în diferitele şi multiplele chestiuni tecnice edilitare ce i se puneau, — foarte numeroase în noua Românie, — şi dându-şi poate seama de importanţa chestiunei, şi a manifestat o intenţie serioasă de a înfiinţa o organizaţie centrală pentru lucrările edilitare [1]), dar în fapt s'a oprit la un inspectorat tecnic, care curând a dispărut prin lipsă de orientare a inspectoratului.

Mai târziu, şi cred că şi în urma sugestiunilor ce am făcut prin publicaţiile mele, s'a reuşit să se formeze şi la noi (în Iunie 1922) o „Uniune a Oraşelor din România" care ar fi putut să supleeze în oarecare măsură orientările tecnice edilitare ce lipseau administraţiilor comunale şi pe care nici legile comunale, nici organele cu caracter pur adminstrativ ale Ministerului de Interne nu erau organizate a le da.

După anul 1925, când s'a pus în aplicare „legea pentru unificarea administrativă a ţărei, această „Uniune" a avut multă efervescenţă, căci noua lege avea tot felul de lacune şi nu era pusă la punct creind o adevărată perturbare în organizaţia comunală. Din punctul de vedere al lucrărilor pur edilitare socotită această lege nu prezinta un real progres. Confuziile se întâlnesc în fiecare articol ale capitolelor respective edilităţei, caracteristice necompetenţei în materie a celor ce au legiferat.

Cam la fel s'a întâmplat şi cu legea din 1926 a nouei organizări administrative a capitalei. Nu este aci locul să intrăm în analiza edilitară a acestor legi, dar dacă ar fi existat o organizaţiune de stat pentru tot ceace priveşte lucrările tecnice edilitare, desigur că s'ar fi evitat acea experinţă defavorabilă din ultimii ani.

---

3) C. Sfinţescu: „Edilitatea în România Mare şi nevoi urgente de implinit (Bulet. A. G. I. R., Ian., Febr. 1921).

St. Mirea: „Edilitatea Satelor" (Cercul Tecnic).

1) Dăm mai jos câteva din publicaţiile în legătură:

C. Sfinţescu: Cu privire la serviciul central de edilitate publică din România (Bul. Soc. Polit. 1912, pag. 867).

2) C. Sfintescu: Legea de centralizare a lucrărilor de alimentare cu apă din Belgia 1913. (Bul. Soc. Pol. 1914, p. 186).

C. Buşilă: Rolul Ministerului de Lucrări Publice (Bul. Soc. Pol. 1920, pag. 292).

C. Sfinţescu: Raport asupra lucrărilor publice la congresul Asoc. G-rale a Inginerilor din România dela Iaşi 1921 (Bul. A. G. I. R. 1921).

C. Sfinţescu: Amenajarea oraşelor din România în raport cu programul chestiunilor desbătute la congresul internaţional din Paris, Iulie 1928 (Monitorul Uniunei Oraşelor, Octombrie 1928).

1) C. Sfinţescu: Uniuni naţionale şi internaţionale ale comunelor, (Bulet. A. G. I. R., Decembrie 1921).

www.dacoromanica.ro

Prin ultimele legi comunale s'a crezut că se remediază lipsa de competenţă edilitară a consiliilor comunale dacă se introduc în acele consilii consilieri de drept. Dar dacă cercetăm cine erau acei consilieri şi rolul lor, nu mai avem nevoie să demonstrăm că nu în asemenea condiţiuni trebue să se proecteze, execute, supravegheze, şi să se recepţioneze lucrările tecnice comunale spre a obţine bune rezultate.

Anul acesta s'au promulgat noile legi de organizare a ministerelor pe principii unitare precum şi noua lege de organizare locală. Era deci momentul ca cei în drept, luând cunoştnţă de ce s'a făcut şi în alte ţări şi ce se caută a se face acum, apoi profitând de experienţa trecutului edilitar al ţărei şi de ocazia ce se prezinta de a se coordona deodată diferite organizări între ele, să se caute a se legifera şi organizaţia edilitară a ţărei pe bazele raţionalizărei.

III. Ce s'a făcut în alte ţări.

Toate statele au înţeles că dacă sfera de influenţă a unei lucrări edilitare este locală, ansamblul acestor influenţe priveşte statul. Au mai înţeles că asemenea lucrări trebuesc coordonate şi încurajate după un plan general, că foarte adesea comunele nu au nici resursele materiale şi deci nici personalul tecnic necesar care să asigure buna înfăptuire a lucrărilor; cu alte cuvinte au înţeles că statul este dator ca prin organizaţiuni speciale să sprijine comunele şi judeţele după cum le sprijină prin organizaţiunile tecnice pentru şosele, prin cele medicale pentru sănătatea publică, prin agronomi pentru agricultura ei, cu mijloace zootecnice, etc.

Anglia a înfiinţat încă dela 1871 aşa numitele „Local Governement Board" pe lângă Ministerul de Interne, oficii pentru regulamentarea, proectarea, executarea, supravegherea, recepţionarea şi chiar rezolvirea litigiilor şi lucrările în legătură cu canalizările oraşelor şi satelor. Această organizaţie a fost complectată apoi în 1893 cu „Royal Comission of Sewage Disposal".

In *Germania* s'au înfiinţat în diversele ei state felurite organizări edilitare. Astfel în *Würtemberg*, tot pe lângă Ministerul de Interne, s'a înfiinţat la 1869 „Bauamt für das öffentliche Wasserversorgungswesen" iar în *Bavaria* la 1878, „das Königlische Bureau für Wasserversorgung" In *Prusia* a început de mult să funcţioneze cu rezultate remarcabile „Versuch und Prüfungsanstalt für Wasserversorgung und Abwasserbeseitigung".

In *Belgia* în 1913 s'a votat „legea de centralizare a lucrărilor de alimentare cu apă" cu care ocazie s'a înfiinţat şi o societate naţională care procură fonduri pentru executarea lucrărilor din contribuţia statului ½ la studii şi ⅓ la lucrări iar restul provinciile şi comunele.

In *Japonia* s'ar fi înfiinţat după războ chiar un minister al ediltăţei publice [1]).

In *Italia* există prin decretul-lege din 1919 un „oficiu naţional pentru lucrările tecnice comunale". Acest oficiu alcătueşte proecte şi execută în comptul comunelor lucrările de care acestea au nevoie. Oficiul are un consiliu de administraţie compus din 15 membrii delegaţi de diferte mnistere interesate şi 6 ai comunelor.

In Iulie 1928, în desbaterile congresului internaţional pentru amenajarea oraşelor ţinut la Paris [1]), d-l *Pepler* (Londra) ca raportor al chestiunei „Dificultăţi legale şi de practică la stabilirea planurilor de amenajare a oraşelor" de acord cu reprezentanţii altor ţări, s'a pronunţat că aceste amenajări să fie încredinţate unui minister, care să poată impune prevederile planurilor şi celorlalte autorităţi.

Vedem dar că problema realizărei unei atari organizări a existat şi există încă în toate statele. Unele din ele l-au soluţionat parţial, după circumstanţele din acele state; altele complet, altele de loc. Toate însă înţeleg că soluţionarea ce se va da să fie de fapt un sprijin edilitar dat de stat comunelor, adică o contribuţie atât ştiinţifică cât şi financiară.

Bineînţeles însă că alături de acest sprijin statul îşi exercită şi dreptul de conducere, de control şi de recepţionare a lucrărlor.

IV. Inconvenientele situaţiei actuale din România.

Lucrările edilitare în România, după cum am arătat mai sus, sunt lipsite de unitate, sunt lipsite de discernământ selectiv, fiindcă iniţiativa executărei lor este complect lăsată pe seama consiliilor comunale sau judeţene care în majoritatea cazurilor sunt foarte mulţumite dacă continuă „să trăiască cum au mai trăit". Este ştiut lucru că pregătirea şi menirea consililor comunale este mai mult socială. Numai când întâmplarea face ca vre-o energie luminată să brăzdeze scurgerea liniştită a vremei cu multă greutate, cheltueli, gre-

1) La vie urbaine (1924).

2) C. Sfinţescu: Al treilea congres internaţional al oraşelor, Paris 1925 (Monit. Uniunei Oraşelor 1925).

1) C. Sfinţescu: „Congresul Internaţional pentru locuinţe şi amenajarea oraşelor, Paris 1925 (Monit. Uniunei Oraşelor, 1928).

www.dacoromanica.ro

şeli, se creiază câte ceva în organizaţiile locale. Dacă însă comunele mai sunt şi sărace, atunci desigur că nu se mai face chiar nimic.

Ministerul de Interne, care are rolul de îndrumător şi controlor al vieţei locale, deţine prin lege şi pe acela de a controla executarea lucrărilor edilitare. Dar de decenii nu a făcut absolut nimic ca să fie organizat şi pentru un astfel de rol.

Recunoaştem că din punct de vedere administrativ şi financiar Ministerul şi-a îndeplinit atribuţiile. In ultimii ani prin noua organizaţie a Consiliului Superior Administrativ, a încercat să-şi îndeplinească şi un rol tecnic edilitar prin introducerea în acel consiliu a unui membru tecnician.

Dar acel consiliu, după cum chiar titlul indică, a rămas tot cu un rol aproape pur administrativ, căci şi acel membru, delegat de Consiliul Tecnic Superior, nu avea pregătirea şi practica necesară în lucrările tecnico-edilitare, aşa că se întâmplă că, chiar dacă acel consiliu ar fi fost consultat, rezultatul să fie insuficient. Nu e deci nevoie să mai insistăm ca să ne convingem că nu aceasta este organizaţia care ne trebuie pentru propulsarea lucrărilor edilitare ale ţărei. Am arătat cu altă ocazie câte dificultăţi am întâmpinat personal; ce eforturi au trebuit să fie făcute pentru a avea numai pentru unele oraşe ale ţărei răspunsurile de cele mai multe ori eronate la un chestionar cu caracter statistic edilitar [1]), şi că măcar o asemenea statistică eram îndeptăţiţi a crede că o putem găsi la Ministerul de Interne.

Dar legiuitorul a crezut în trecut că rezolvă organizarea tecnică edilitară prin un control platonic al lucrărilor comunale şi judeţene de către Consiliul Tecnic Superior. Am arătat adeseori că acest consiliu nu este nici suficient compus şi nici organizat în acest scop iar legea lui nu mai este în armonie cu noile legi administrative. De aceia rolul acestui consiliu este şters [2]). De pildă, câte proecte de lucrări edilitare a conrolat acest consiliu în ultimii ani, ca să vorbim numai de Bucureşti, din cele realmente efectuate în ultimii ani în acest municipiu, lucrări cu care s'au cheltuit miliarde de lei?

S'a mai adus adesea, nu fără oarecare temei, critici Consiliului Tecnic Superior că întârzie prea mult lucrările; că nu este în contact şi la curent cu viaţa administrativă şi financiară comunală, că există dezacorduri între legile administrative şi aceia a Consiliului Tecnic Superior; că în fine majoritatea membrilor au alte ocupaţiuni şi altă pregătire decât cea edilitară, ş. a. Desigur că aceste critici ar fi trebuit să fie un imbold pentru o organizare edilitară specială care însă nu s'a făcut până acum deşi chiar Consiliul Tecnic Superior a cerut-o.

Aceasta fiind deci organizarea actuală de conducere şi control a lucrărilor edilitare, toată nădejdea rămâne în organizaţia tecnică locală

Am întâlnit într'unele oraşe din Transilvania şi chiar din vechiul regat oganizaţiuni locale tecnice competente; dar dacă şi acolo legea şi politica rău înţeleasă se întâmpla că dă toată puterea incompetenţei, nici acolo aceste rari cazuri de competenţă nu se pot manifesta.

De aceia poate rămâne încă îndreptăţite părerile ce le găsim scrise în unele rapoarte că lucrările dela comune. adesea foarte costisitoare, sunt executate în detrimentul interesului general şi al finanţelor publice şi că oraşele sunt pline de datorii [1]) din cauza lucrărilor greşit concepute, greşit executate şi de valori depăşind pe cea reală.

Pe lângă racila lipsei de continuitate în administraţia comunală, racilă pe care legile administrative au căutat s'o înlăture prin consiliile comunale alese pe termene mai lungi, o altă racilă şi mai dăunătoare este lipsa de selecţionare a corpului tecnic comunal. Am spus că prea puţine oraşe din ţară au sau au putut să aibă personal tecnic competent, fiindcă în generalitatea cazurilor personalul tecnic competent refuză să primească tratamentul material, cel de siguranţă şi cel moral pe care administraţiile comunale li-l pot oferi. Mai se întâmplă că dacă împrejurările fac ca un tecnician competent să se adreseze unei comune şi să-i ofere serviciile sale, nu competenţa le este ţinută în seamă la admisibilitate şi avansări, ci alte calităţi.

Din nenorocire legea actuală a corpului tecnic este insuficientă căci nu impune în mod categoric administraţilor comunale să angajeze personal «înscris» în corpul tecnic, ci lasă în vag această cerinţă. De aceia găsim încă un număr cu totul redus de ingineri şi arhitecţi titraţi în serviciile comunale şi cu salari cari nu au în vedere raporturile de competenţă, nu numai la restul oraşelor ţărei, dar chiar la Primăria Capitalei.

Este drept că s'a simţit de mult nevoia pregătirei unui personal cu o cultură tecnică supeioară pentru serviciile edilitare iar în trecut Statul ca

1) C. Sfinţescu: „Lexiconul tecnic al României Mari şi rolul A. G. I. R.-ului" (Bulet. A.G.I.R. Sept. 1920).

2) C. Sfinţescu: „Raport asupra Lucrărilor Publice la Congresul Ing. din România, ţinut la Iaşi, 1921" (Buletinul A. G. I. R., 1921).

1) Oraşele au fost salvate de datorii prin deprecierea leului după războiu.

www.dacoromanica.ro

şi Academia Română, au trimes în streinătate ingineri formaţi ca să se specializeze în edilitate. Prin urmare era în trecut şi lipsă de personal. Dar dintr'aceştia pentru care s'a făcut sacrificii spre a-i forma, câţi au rămas în seviciile tecnice comunale, şi cum sunt întrebuinţaţi acolo?

Iată dar unde suntem. Să ne mirăm atunci că la Consiliul Tecnic Superior din 38 de proecte de sistematizare de oraşe prezentate timp de 3 ani nu au fost aprobate decât două? [1]).

Să ne mirăm dar că în zadar legea de unificare administrativă (art. 69) prescrià că până la Iunie 1929 toate oraşele şi chiar comunele rurale să aibă planuri de sistematizare alcătuite de «serviciul tecnic local» sau de «specialişti» ori de «serv. tecnic al judeţului ori de consileri comunali (!), că asemenea planuri tot nu s'au făcut? Să ne mirăm că există concepţia la multe oraşe că întocmirea proectelor este o lucrare de scos la licitaţie publică ca orice furnitură de imprimate sau de pietriş? Să ne mirăm că în legea din 1925 chiar, se făcea confuzie între plan de sistematizare şi program de lucrări?

Care oraşe au făcut până acum, deşi termenul a expirat, programul de lucrări cerut de legea din 1925? Cine a judecat, a evaluat acele programe, când le-a dat aprobarea, programe ce ar fi să angajeze viitorul edilitar al oraşelor? Cine controlează urmărirea acelor programe? [2]).

Cât priveşte modul de executare a lucrărilor edilitare la comune şi judeţe ar avea multe de zis şi antreprenorii titraţi şi calificaţi, români, care sunt de cele mai multe ori acolo înlăturaţi. Deci şi calitatea lucrărilor suferă.

V. Cum să ne organizăm.

Am învederat cu destul lux de argumente şi exemple, nevoia unei organizări edilitare specifică ţărei noastre. Am indicat principiile pe care să se bazeze o asemenea organizare: specializarea şi separaţiunea atribuţiilor din punct de vedere teritorial.

Lucrările publice fiind specialitatea unui minister, rezultă că şi lucrările edilitare să-i cadă în atribuţie căci sunt lucrări publice. Prin urmare o direcţie generală edilitară va trebui să ia fiinţă în Ministerul Lucrărilor Publice [1]).

Pentru ca să fie cât mai multă armonie între Ministerul de Interne şi Ministerul Lucrărilor Publice în chestiunile edilitare (cum ar trebui să se întâmple şi cu lucrările de şosele şi altele, vor trebui armonizate legile de administraţie locală, cea sanitară, cea de organizare a Capitalei, aceia a Consiliului Tecnic Superior etc. cu legea de creiare şi funcţionare a acestei Direcţiuni Edilitare.

Armonizarea ar consta în faptul ca să se lase pe seama Direcţiunei Edilitare din Ministerul de Lucrări Publice şi consiliului comunal local tot ceace se referă ca programe, proecte, execuţie, supraveghere, control, recepţie, finanţare, regulamente, etc. relative la lucrări edilitare şi construcţii de tot felul pentru oraşe şi sate.

Un Consiliu Superior Edilitar pe lângă Ministerul Lucrărilor Publice va avea atrbiuţii anaolage cu acelea ale Consiliului Superior Sanitar, Superior al Energiei, Superior Tecnic, Superior al Apelor, etc.

Această direcţiune ar avea atribuţia să adune materialul documentar edilitar pentru întreaga ţară, să aibă dreptul de iniţiativă pentru propunerea, proectarea şi uneori chiar executarea programelor tuturor lucrărilor edilitare comunale şi intercomunale, aprobate cu formele cerute de legea administraţiei locale. Să controleze modul de executare a lucrărilor, să ia parte la recepţia lor, să ancheteze litigiile edilitare şi pronunţe asupra lor.

Va controla nevoile şi resursele financiare ale comunelor pentru executarea lucrărilor edilitare şi va lua măsuri de asigurarea plăţilor lucrărilor edilitare ale comunelor.

Va avea sub supravegherea şi conducerea întregului personal tecnic superior comunal, personal care va trebui să aibă calificarea necesară profesională.

Exploatarea şi întreţinerea lucrărilor, aprobarea în prima instanţă şi trecerea sumelor necesare în bugete, numirea şi supravegherea agenţilor tecnici inferiori rămân în atribuţiile comunelor.

Financiarmente direcţiunea ar trăi din contribuţia statului şi comunelor.

Este de la sine înţeles că această direcţiune generală va cuprinde mai multe ramuri.

a) Serviciul Consiliului Superior Edilitar,

b) » documentărei, statisticei şi programelor edilitare,

c) Serviciul planurilor topografice şi de sistematizare ale comunelor sau regiunilor şi cadastrarea lor.

d) Serviciul studiilor şi lucrărilor edilitare.

e) » financiar şi Cassa Naţională a Edilităţei Publice.

1) **Duiliu Marcu:** „Estetica oraşelor şi înfrumuseţarea lor", 1927).

2) Nici actuala lege pentru administraţia locală nu rezolvă mai fericit problema.

1) Actualul guvern a legiferat în Iulie 1929 la organizarea Ministerului de Lucrări Publice o asemenea direcţiune.

www.dacoromanica.ro

Nu găsesc necesar să intru în organizarea acestor servicii, să arăt rolul lor, fiindcă à priori sunt învederate.

Faţă de cele mai sus expuse, propunem următorul proect de lege:

B. PROECT DE LEGE

Art. 1. — Cu începere dela 1 Ianuarie 1930 va lua fiinţă pe lângă Ministerul de Lucrări Publice o Direcţiune Generală a Edilităţei Publice şi de Urbanism ale cărei atribuţiuni vor fi:

a) Să adune şi publice materialul documentar şi statistic referitor urbanismului elilităţei publice din oraşele şi satele României

b) Să alcătuiască, examineze şi supuie aprobărei Consiliului Superior Edilitar, toate proectele de amenajare regională şi pentru comunele urbane, climaterice ori balneare din ţară; proectele de alinieri, parcelări sau sistematizări de sate şi cele de colonibări, vor fi supuse aprobărei Direcţiei Generale Edilitare, însă alcătuirea lor rămâne Ministerului de resort ori comunei respective.

c) Să ridice sau examineze şi aprobe proectele de ridicare topografică şi cadastrală de interes comunal, intercomunal sau judeţean.

d) Să alcătuiască sau să examineze programele de lucrări edilitare de interes comunal, intercomunal sau judeţean, cercetând organizaţia şi situaţia financiară a lor, să avizeze asupra lor şi să le supună aprobărei Consiliului Superior Edilitar precum şi să vegheze asupra executărei lor.

e) Să proecteze, examineze, eventual să execute, să controleze şi să ia parte la recepţionarea tuturor lucrărilor tecnice comunale şi interomunale cu orice caracter, inclusiv cele de furnizare de energie sau transporturi în comun în interiorul comunelor sau intercomunale, să îngrijească de ameliorarea lucrărilor edilitare existente a căror valoare trece de 100.000 lei aur, supunând proectele acestor lucrări şi aprobărei Consiliului Superior Edilitar.

f) Să ancheteze litigiile locale survenite relativ la lucrările edilitare şi comunale sau intercomunale şi să supună soluţionarea lor Consiliului Superior Edilitar.

g) Să ia măsuri pentru asigurarea fondurilor şi plăţilor lucrărilor edilitare prevăzute în programul lucrărilor şi executărei conform proectelor aprobate.

h) Să studieze, examineze şi alcătuiască proectele de legislaţie şi regulamentele necesare organizărei edilitare, să supună Consiliului Superior Edilitar acele lucrări spre aprobare şi apoi îngriji de aprobările necesare pentru intrarea lor în vigoare.

i) Să dea avize asupra calităţilor apelor, a materialelor întrebuinţate sau de întrebuinţat cu ocazia executărilor lucrărilor edilitare, a preţurilor şi valorilor lucrărilo, etc.

j) Să întocmească tabloul de specialişti calificaţi ce au dreptul a întocmi proecte şi executa lucrări pe specialităţi edilitare, pe baza dovezilor ce aceia vor prezenta la înscriere. Inscrierea pe tablou va fi aprobată şi de Consiliul Superior Edilitar.

k) Să avizeze, supravegheze, într'un cuvânt să aibă sub autoritatea sa întregul personal tecnic dela comune, care are gradul de inginer sau conductor. Intreg acest personal va trebui să îndeplinească condiţiile de admisibilitate cerute pentru corpul tecnic al statului şi numai în caz de lipsă de astfel de personal calificat, se va putea primi în acele servicii şi personal cu alte titluri tecnice.

Art. 2. — Direcţiunea Generală Edilitară va fi condusă de un inginer specializat în lucrări edilitare, care a avut cel puţin 10 ani de serviciu la vre-o comună şi gradul de cel puţin inginer şef în corpul tecnic al statului.

Directorul General va fi de drept membru al Consiliului Superior Edilitar, al Consiliului de Revizie din Ministerul de Interne, din Consiliul Superior Tecnic şi va avea dreptul să aprobe cheltueli până la 10.000 lei aur din capitolele bugetare sau din ale lucrărilor în regulă aprobate.

Art. 3. — Direcţiunea Generală va fi compusă din următoarele servicii în subordine, cu atribuţiuni distincte:

a) Serviciul Consiliului Superior Edilitar,

b) » documentărei, statisticei şi programelor edilitare,

c) Serviciul planurilor topografice şi de sistematizări comunale sau regionale cum şi al cadastrărei lor,

d) Serviciul studiilor şi lucrărilor edilitare, pavaje, alimentări cu apă, canalizări, transporturi în comun, ş. a.,

e) Serviciul financiar al Cassei Naţionale a Edilităţei Publice.

Art. 4. — Direcţia Generală Edilitară va publica o revistă cu caracter edilitar în care se vor oglindi lucrările efectuate şi diversele studii făcute la comune şi judeţe.

Art. 5. — Consiliul Superior Edilitar va funcţiona la Ministerul Lucrărilor Publice pe lângă Direcţiunea Generală a Edilităţei Publice, care îi va supune spre rezolvare lucrările de resortul consiliului şi va întocmi toate lucrările prin un

www.dacoromanica.ro

serviciu ataşat acestui consiliu cu rapoarte în regulă asupra lucrărilor ce prezintă.

Atribuţiile Consiliului Superior Edilitar vor fi:

a) Să examineze şi decidă asupra proectelor de amenajare regională ori de sistematizare a comunelor urbane, cele climaterice ori balneare potrivit art. 1 al. b) de mai sus.

b) Să examineze şi decidă asupra proectelor de lucrări comunale de orice caracter, a căror valoare trece de 100.000 lei aur, potrivit art. 1. al. e) de mai sus.

c) Să examineze şi decidă asupra programelor de lucrări comunale sau intercomunale conform art. 1. al. d) de mai sus.

d) Să examineze şi decidă asupra litigiilor ce i se vor supune spre rezolvire potrivit art. 1 al. f) de mai sus şi asupra înscrierei pe tablou a specialiştilor cari au dreptul a întocmi şi executa lucrări edilitare, conform art. 1 al. j) de mai sus.

e) Să examineze şi avizeze asupra proectelor de lege şi regulamentelor referitoare organizărei edilitare ce-i vor fi supuse conform art. 1 al. h) de mai sus.

f) Să exercite rolul de Consiliu de Administraţie al Cassei Naţionale a Edilităţei Publice.

Consiliul Superior Edilitar va fi compus din:

a) Ministrul de Lucrări Publice şi Comunicaţii sau în lipsă Secretarul General al Ministerului de Lucrări Publice, ca Preşedinte.

b) Directorul General al Edilităţei Publice din Ministerul Lucrărilor Publice, Directorul General al Apelor, Directorul Consiliului Tecnic Superior, un membru arhitect delegat din Consiliul Tecnic Superior şi un membru al Consiliului Superior de Revizie din Ministerul de Interne delegat de acel consiliu, vor forma delegaţia permanentă a Consiliului Superior Edilitar.

c) Directorii Serviciilor Comunale şi Judeţene din Ministerul de Interne, Directorul Cadastrului din Ministerul de Domenii, Directorul Construcţiilor din Ministerul Muncei şi inginerul cel mai înalt în grad în corpul tecnic din Primăria Municipiului Bucureşti.

d) Un delegat Hygienist al Consiliului Superior Sanitar, membru acelui consiliu, şi câte unul din Consiliul Superior de Comunicaţii şi al Energiei, membrii ai acelui Consiliu.

e) Un delegat al Consiliului de Administraţie al Creditului Comunal şi Judeţean dintre membrii acelui Consiliu.

f) Câte un delegat al Consiliilor Profesorale ale Şcolilor Politechnice şi de Arhitectură din Bucureşti.

Directorul Serv. Consiliului Superior Edilitar din Direcţia Generală a Edilităţei Publice va fi secretarul acestui consiliu superior şi va putea lua parte la discuţiuni, însă nu va avea dreptul de vot. Asemenea şi Directorul Cassei Naţionale a Edilităţei Publice pentru chestiunile de resortul acestei casse. Membrii Consiliului Superior Edilitar care nu vor fi ingineri sau arhitecţi cu titluri recunoscute de stat, vor avea voturi deliberatori numai în chestiunile de resortul autorităţei ce reprezintă.

La şedinţele Consiliului Superior Edilitar vor putea lua parte şi da lămuriri şi primarii comunelor ale căror lucrări se discută sau reprezentantul lor, însoţiţi de şeful serviciului tecnic al acelei comune.

Consiliul va putea audia orice persoană de specialitate pe care o va invita în şedinţă.

Autorii proectelor vor fi obligatoriu invitaţi a se prezinta la şedinţa în care se va discuta proectele lor, spre a da explicaţiunile necesare în vederea susţinerei proectelor lor dacă Consiliul are obiecţiuni de făcut la acele proecte.

Art. 6. — Direcţia Generală Edilitară şi Consiliul Superior Edilitar va fi prevăzut în bugetul Ministerului Lucrărilor Publice, care îşi va acoperi partea din cheltueli din contribuţiile comunelor şi judeţelor, prin bugetul Cassei Naţionale a Edilităţei Publice.

Art. 7. — Bugetul Cassei Naţionale a Edilităţei Publice va fi alcătuit de Direcţia Generală Edilitară şi supus aprobărei anuale a Consiliului Superior Edilitar.

Acest buget va cuprinde la venituri:

a) Suma alocată de stat prin Ministerul Lucrărilor Publice pentru plata personalului şi materialului; subvenţiile celorlalte ministere interesate, a comunelor şi judeţelor şi a altor instituţii ori cele făcute de către particulari. Subvenţiile comunelor cari însă nu vor trece de 5% din alocaţiile bugetelor lor pentru lucrări ordinare şi extraorlinare. Vărsarea se va face odată cu aprobarea bugetelor sau la repartizarea fondului comunal de către Ministerul de Finanţe.

b) Plăţile obligatorii conform unui tarif stabilit de Consiliul Superior Edilitar, pentru proecte de lucrări, expertize, conducere ori supraveghere, recepţii, proecte de sistematizări şi altele făcute de Direcţia Generală Edilitară.

La cheltueli bugetul Cassei Naţionale a Edilităţei Publice va cuprinde salariile personalului central, jetoanele de prezenţă ale Consiliului Superior Edilitar, diurnele, cheltuelile de deplasări, cheltuelile cu materialul, cu revista, etc.

Intr'un buget extraordinar Cassa Naţională va prevede şi veniturile şi cheltuelile necesare executării de lucrări edilitare, atunci când potrivit art. 1 al. e şi art. 8 sau legei pentru adminis-

www.dacoromanica.ro

tracția locală asemenea lucrări sau proecte se vor executa prin Direcția Generală Edilitară.

Art. 8. — Direcțiunea Generală Edilitară va executa lucrări edilitare de interes comunal, intercomunal sau chiar județean în cazurile următoare:

a) Când statul prin o lege sau dispoziție a Consiliului de Miniștrii îi pune la dispoziție fondurile și îi dă o asemenea însărcinare.

b) Când o comună sau județ intervine în acelaș sens, iar Consiliul Superior Edilital acceptă.

c) Când Consiliul Superior Edilitar găsește că o lucrare se execută în rele condiții, sau nu se execută potrivit programului edilitar, iar Ministerul de Interne a cerut executarea lucrărei prin Direcția Generală Edilitară.

d) Când lucrarea este de interes intercomunal, iar comunele interesate fie că nu se înțeleg cum să se execute lucrarea, fie că cer însile ca lucrarea să se execute de Direcția Generală Edilitară și Consiliul Superior Edilitar admite această soluțiune.

e) Când legea pentru administrația locală impune ca serviciul tecnic al statului să intervie la face lucrările neglijate de organele locale.

Art. 9. — Funcționarii tecnici în funcțiune la autoritățile comunale și județene, cari nu îndeplinesc condițiile acestei legi, vor continua a rămâne în funcțiile lor, Direcțiunea Generală Edilitară va putea însă atașa pe lângă acele comune și câte un diriginte care să îndeplinească condițiile legei și care va fi plătit prin contribuția comunei.

Art. 10. — Toate dispozițiile din alte legi, în ceace privește părțile contrarii legei de față, sunt abrogate. Un regulament ce se va aproba de Consiliul de Miniștri va detaila aplicarea acestei legi.

Arhitectul, inginerul și geometrul ca urbaniști

În congresul francez de urbanism, ținut anul acesta la Marsilia, în jurul grupărei d-lui H. *Sellier*, a fost discutată problema planurilor regionale. Dar a fost ridicată și chestiunea care este omul calificat și specializat chemat să prepare astfel de proecte? Discuțiile au fost vii, și unele neplăcute, pentru un grup sau altul, adică al arhitecților, al inginerilor sau al geometrilor (topografilor).

D-l Royer, directorul revistei «Urbanisme», care semnează arhitect și urbanist, pe drept cuvânt, a protestat asupra unor astfel de discuțiuni, și atrage atenția că, cei ce au creiat revista «Urbanisme», s'au s'răduit să adune într'o cruciadă pe toți profesioniștii *calificați*, adică specialiști, ori care ar fi pregătirea lor de origină. Dânsul recomandă, la problemele complexe și ample, lucrul «în echipă», unde își găsește locul atât cultura inginerului, cât și aceea a arhitectului. Noi am arătat însă în «Urbanistica Generală», la timp, rolul fiecărui profesionist specializat în urbanistică.

În acelaș congres s'a discutat și chestiunea «independenței urbaniștilor». Adică urbanistul să intervină numai la prepararea programului și planului, sau, mai ales, și în aplicarea acelui plan?

D-l *Dervaux*, a fost de părere ca, urbanistul, oricare i-ar fi origina profesională de pregătire, să poarte titlul de arhitect-urbanist, după cum există și arhitectul-naval. Ne întrebăm însă, dece nu inginer-urbanist, după cum se zice și inginer-naval?

D-l *Sebille*, a adus un «argument estetic» în favoarea arhitecților. Urbanismul spunea dânsul, cu multe figuri de formă și de cugetare, este excesiv de complex, iar omul în afară de rațiune, care să-l scoată din noianul științei care îl orbește, nu are decât «intuiția» care este quintesența artei, spre a-i indica adevărata cale de urmat. Arhitectul are intuiția cea mai desvoltată. Simplă afirmație, apreciem noi, căci mai sunt și alți oameni, care însă nu se rătăcesc în știință, și care, fără a fi arhitecți, au și destul spirit intuitiv.

D-l *Danger*, președintele Uniunei Geometrilor experți francezi, cunoscut și prin lucrările sale didactice de urbanism, fiind obligat a lua cuvântul, din cauza deformărei discuțiilor, a arătat nevoia unei colaborări a tecnicienilor: ingineri, arhitecți, geometri, dar mai ales din punctul de vedere al valoarei tecnice ce o aduc ca aport; Și este în adevăr, netăgăduit că topografia este esențială urbanismului în documentare.

Chiar grecii, prin Aristofan, a reamintit d. Danger, au încredințat geometrului *Meton*, traseul orașului Nephelococcygia, iar *Le Notre*, era un grădinar, *Alphand*, mâna dreaptă a lui, Haussmann, era inginer; iar *Ch. Bressey*, care trasează acum planul Londrei Mari, este inginer și președintele asociației geometrilor englezi. Trebuie să existe un echilibru, care va conduce ca fiecăruia să i se lase locul ce îi revine în mod logic: arhitectului, inginerului, igienistului, medicului, geometrului, etc. în concepția planului regional sau al unui oraș.

Menționăm că serviciul extensiunei Parisului este condus mai ales de ingineri-urbaniști, cu inginerul șef Bonnefond; — și să ne mai reamintim cuvintele unui eminent inginer german: arhitectul pledează, inginerul convinge.

C. S.

www.dacoromanica.ro

Sosea modernă înconjurătoare Bucureştilor?

Domnul Inginer Inspector General *N. Profiri*, noul director General al Drumurilor din România, care este şi un urbanist de merit, a emis ideia, şi poate a întocmit deja şi proectul, unei şosele moderne, care să înconjoare Capitala. Cel puţin aşa am înţeles noi o informaţie din ziare.

Desigur nu este vorba de o autostradă, în sensul tecnic al cuvântului. La noi acest termen se întrebuinţează cu totul greşit, chiar de cercurile oficiale, declarându-se ca autostrade, simple şosele pavate.

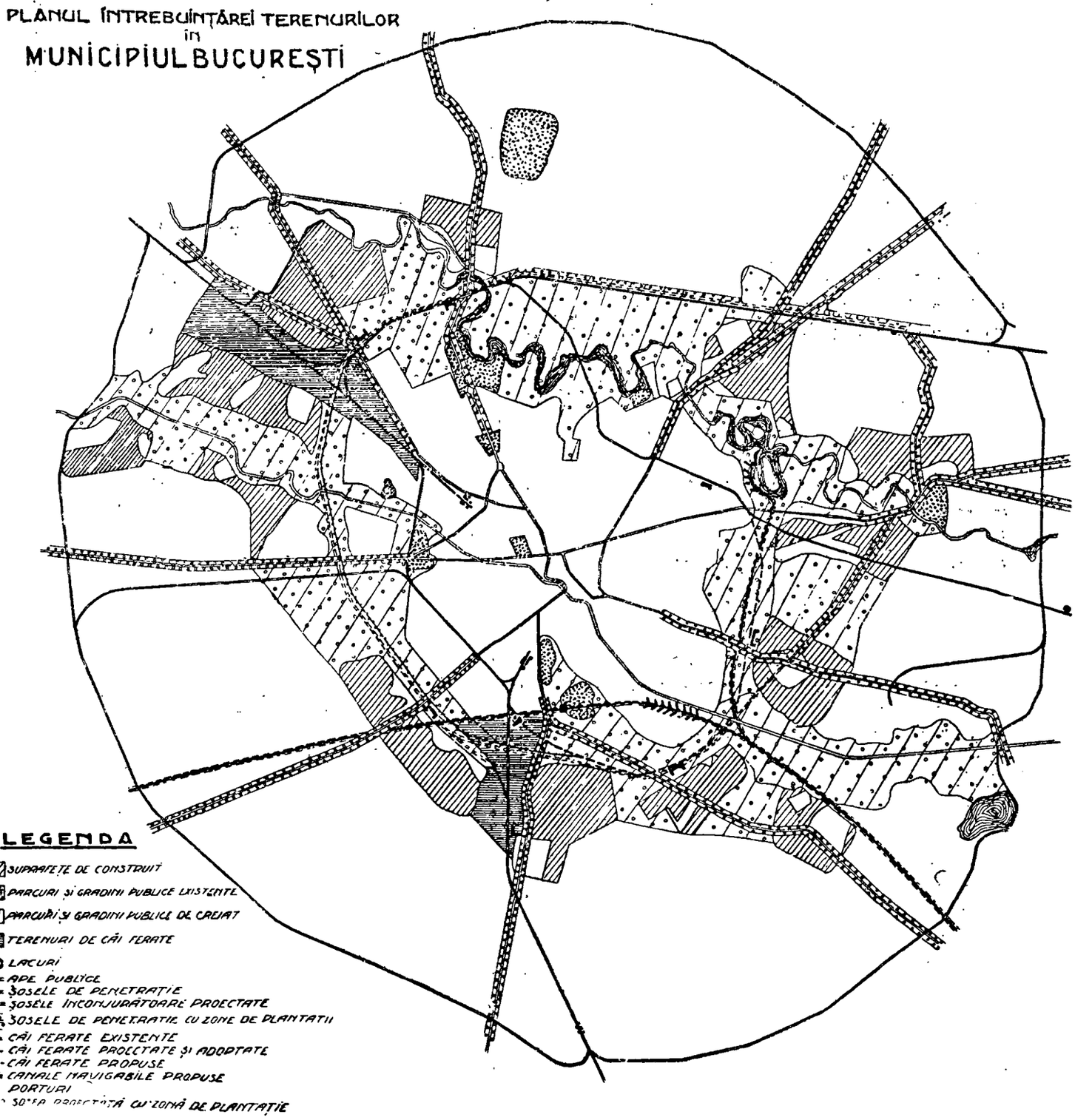

Este posibil că acea şosea înconjurătoare să fie inelul propus de noi, în 1931, anume acela care trebue să lege suburbanele între ele, împreună cu o linie ferată viitoare.

www.dacoromanica.ro

Ne sprijinim aceasta ipoteză pe exemplul care ni-l furnizează acum orașul *Colonia*, care, ca mărime, și desvoltare, poate fi comparat cu București, deși în Germania se construesc acum adevărate autostrade (Autobahnen), pe când noi trebue să ne mulțumim cu șosele modernizate sau moderne.

La autostrade se pot prezenta trei soluțiuni, când este vorba a deservi un oraș: soluția *tangențială*, (orașe mai mici), soluția *străpungerei* pe mai multe direcții de la un inel mult distanțat (ca la Berlin) și soluția *încadrărei triunghiulare* (ca la München, Colonia), când mai multe autostrade deservesc un oraș mare.

La Colonia sunt executate și proectate trei tangente, care cuprind între ele orașul: cea de răsărit, de sud și de vest, adică, spre Francfurt, spre Bon și spre Aachen. Aceste tangente sunt trasate destul de aproape de oraș, ca să deservească și traficul apropiat; pe când ringul autostradei la Berlin are o lungime de 200 Km. și înconjură mai pedeparte orașul, încât deservește numai circulația orașului. La Colonia nici una din tangente nu este la o distanță mai mare de 8 Km. de gara centrală din mijlocul orașului, așa că servește și pentru descărcarea traficului interior. Pe de altă parte, la Colonia, aceste autostrade urmăresc o centură de verdeață, lungă de 40 Km. și lată de 500—1000 m. adică tocmai în felul proectat de noi, în 1931, pentru București, ca în fig. alăturată. La Colonia acea centură de verdeață are rol și estetic, dar și de igienă, și de recreație și de sport. Adică rolurile pe care le urmăream și noi în proectul nostru din 1931, dar care nu a fost de loc înțeles de cei care aveau datoria să-l înțeleagă, dar care s'au priceput de minune să-l deformeze, asigurându-i astfel inaplicarea.

La Colonia autostrada nu caută a servi numai circulației, ci prezintă o concepție de urbanistică *totalitară*, cum, mai ales la noi în țară, trebue să îndeplinească orice lucrare.

C. S.

Construcție înaltă sau joasă?

Aceast subiect este în discuție de zeci de ani [1]) și era aprins discutat încă dinainte de războiul mondial. La Amsterdam a funcționat chiar o comisie în 1933, care a analizat în detaliu chestiunea.

Dar cum e firea omului: nu crede până nu încearcă. Unele țări care folosesc mai mult construcția joasă, a început în ultimul deceniu să îndrăgească pe cea înaltă; iar altele, care au probat și pe cea înaltă (sau medie) o aleg acum, pe cât pot, pe cea joasă pentru locuințe.

România a încercat și ea construcția de înălțime medie și uneori și cea înaltă, în deosebi în București (Soc. Telefoanelor). Astfel că de acum, când avem dinaintea ochilor imaginea Capitalei, vom putea vorbi și aici o limbă mai pe înțeles (căci, deși de mult noi am vorbit aceeaș limbă și nu eram înțeleși).

Adevărul este că sunt bune și construcțiile înalte, și cele medii, și cele joase. Dar fiecare cu rostul lor, la locul lor. Și sopul acestei discuții este să lămurim aceste rosturi.

Congresul Internațional Urbanistic, de la Paris din 1937, a desbătut pe larg această chestiune pe baza rapoartelor primite din diferite țări, (Din România nu au fost prezentate rapoarte, nici la congres, nici după congres, nici scrise, nici verbale, deși au fost trimiși acolo delegați pe cheltuiala publică. — N. R.). Au fost prezentate rapoarte din Olanda, Statele-Unite, Australia, Africa de Sud, Franța, Belgia, Danemarca, Italia, Polonia, Germania, Palestina, Anglia dar la o *problemă determinantă:* soluții pentru construcția pe un teren de 50 ha. a unor locuințe pentru 5000 locuitori, cu o densitate medie de 100 loc/hectar în scop de a se obtine date cât mai comparabile între ele, și anume, în ipotezele unor construcții joase, medii sau înalte.

Dăm unele concluzii mai caracteristice din raporartelor unor țări.

Concluzia raportului olandez: «Rezultă în mod «limpede din examenul și din studiul construcțiunilor «verticale, că avantagiile binecuvântate de mulți par«tizani ai acestui tip de construcție sunt larg contra«balansate de către numeroase inconveniente, și mai «înainte de toate, prin dificultățile de ordin pecuniar, «dar și de inconveniente sociale și de psihologie indi«viduală».

Raportul Statelor-Unite conclude: «Rezultă clar «din acest studiu că diferențele financiare nu sunt «suficient de importante pentru ca să determine în«ălțimea construcțiunei și că ar trebui considerate «alte condiții, precum cele sociale, care să hotărască».

Raportul Australian, care a fost interesant, susține că această chestiune nu poate fi separată de urbanism. La *Brisbane* s'a regulamentat următoarele: a) nu se admit construcții cu locuințe colective

1) A se vedea «*Urbanismul*» 1933, pag. 225: «*Building Height, Bulk and Form*»; apoi pag. 695: «*Rolul sgârie norului în viața modernă*»; apoi anul 1934, pag. 32: «*Orașe Americane*»; pag. 58: «*Zgârie nori*»; pag. 70: «*Neighborhoods of Snneall Hous*»; pag. 71: «*Urban land uses*»; pag. 82: «*L'habitation haute*».

www.dacoromanica.ro

pe străzi mai înguste ca 10 m; b) o stradă mai lungă ca 100 m. trebue să aibă cel puţin 15,2 m. lărgime, altfel, numărul locuinţelor colective nu vor putea întrece pe cele individuale pe acea stradă; c) locuinţele colective nu vor putea ocupa mai mult de 50% din lot; d) nu se admit apartamente particulare mai mici de 34,8 m. p. suprafaţă; e) nici o casă colectivă nu va putea avea mai mult de 3 etaje; f) o casă familială nu poate fi transformată în una colectivă, dacă lotul e mai mic de 404,8 m. p. în orice caz la fiecare apartament din locuinţele colective, trebue să revină cel puţin 202,5 m. p. teren din lot.

Raportul francez afirmă că trebue socotit un supliment de cost de 25% la casele colective faţă de cele familiale; că în ce priveşte costul de întreţinere nu există încă elemente destul de fixe de judecată; că la o *aceeaşi densitate* pe hectar pe un vast teren, la casele familiale e vizibil cerul de 140° sau 77%, iar orizont 44%; la cele cu 4 etaje orizontul este de 67%; la casele cu 15 etaje orizontul creşte la 72%.

Raportul danez afirmă că la casa familială există o economie de 23% faţă de cea colectivă (cu aceeaşi densitate pe hectar); pe când raportul italian nu poate trage o concluzie în favoarea vreunui sistem, fiecare urmând a fi utilizat după condiţiile speciale locale. Din raportul german se degaje aceeaşi concluzie.

Raportul din Palestina spune: «instinctul sănătos «al omului va refuza ca pe o modă trecătoare, locu«inţa în masă, care tecnicizează viaţa».

In fine, în Anglia, o locuinţă într'un imobil cu 4 etaje revine la 480 L. st. şi numai la 330 L. st. într' una familială.

Discuţiile din congres au relevat puncte de vedere interesante, dar cu preferinţă pentru locuinţa joasă. Dl. *R. Unwin,* o mare autoritate în materie, arată că s'ar face acum un adevărat cadou, în Anglia, de mai multe milioane de lire sterline, proprietarilor urbani, dacă, după ce s'a legiferat maximum 30 locuinţe pe hectar, s'ar da voie să speculeze şi mai mult traseul. Există destul loc în lume, ca fiecare familie să poată să aibă părticica ei proprie.

In portul *Gdynia* (Polonia) s'a făcut o anchetă relativă la preferinţa pentru casa familială şi cea colectivă. Din răspunsurile primite 78,7% au fost pentru casa unifamilială; 88% locatari în casa unifamilială voiau să rămână în ele şi 74,6% din cele colective vroiau să treacă în cele unifamiliale. «Copii între 1—5 ani, trăind de la etajul II în sus, duc virtualmente o viaţă de prizonieri».

La Londra au fost construite case cu 3 etaje (90 de locuinţe pe hectar) în care s'a căutat prin dispoziţia specială a se remedia principalele inconveniente ale locuinţelor colective (prea marea înghesuială, prea marele număr de etaje, prea marea promiscuitate, lipsa grădinilor particulare pentru fiecare apartament).

Dar teoretic casele cu 3—4 etaje au toate inconvenientele caselor colective fără ascensor, şi nici unul din avantajele casei familiale, deci concluzia este în favoarea caselor familiale mai ales pentru familiile sărace.

«Cri-ce veţi face, gândiţi-vă la copii, şi atunci veţi face ce trebue».

Din cele arătate pe scurt până aici, se vede că în majoritatea cazurilor este de preferat locuinţa familială, în orice caz cea joasă, locuinţa colectivă şi în deosebi zgârie norul fiind cazul excepţional, anormal, o ipertrofie.

Dar să sistematizăm acum dovezile noastre că locuinţa colectivă este cea anormală.

a) *Argumente economice:*

1) Zgârie norul în genere exploatează terenul pe motiv că e scump, dar în realitate îl scumpeşte şi mai mult. Exemple numerice, bineînţeles păstrând scara, pot fi găsite şi la Bucureşti. Această speculaţie a devenit chiar la New-York dezastruoasă, ca la «corabia uriaşe» (Guérard).

2) Raportul economic, între valoarea terenului şi a casei depe lot, s'a dovedit în Statele-Unite că este 17,7%—25,7%.

3) In Satele-Unite s'a făcut dovadă că în 10 oraşe, cu mai puţin de 300.000 locuitori, media numărului caturilor la o clădire este de 2,35; iar casele de o singură familie reprezintă 78,6% din total; deci acestea sunt cele mai economice, revenind, la 50% din total, la un cost între 1800—3000 dolari.

4) La New-York, dacă se ţine seama numai de costul terenului, cel mai bun randament este la zgârie norul cu 60—75 etaje, dând 9% rentă. In Statele-Unite însă, în 1929, în 173 oraşe existau numai 377 zgârie nori cu peste 20 etaje, din care 188 numai în Chicago.

5) Zgârie norul e recomandabil numai când e nevoe de o «uzină de afaceri» căci există paradoxul că, în secolul maximului de iuţeală şi de transporturi, se caută maximum de înghesuială, fiindcă afacerile caută contactul direct.

Dar chiar aşa, la Paris, de ex. un zgârie nor cu 50 etaje ar fi o erezie, pe când câte-va cu 15—20 etaje pentru afaceri ar putea fi justificate ca economie. (Icre).

6) In un sgârie nor, bine expus la aer liber şi soare (de ex, pe East River în New-York) chiria e mai scumpă cu 50%.

7) Chiar în Bucureşti este dovada făcută, că locuinţa înaltă nu efteneşte chiria. Inşişi susţinătorii zgârie norilor recunosc că în Franţa chiriile acestora sunt cu 25%, în Danemarca cu 23%, în Statele-Unite

www.dacoromanica.ro

cam acelaş preţ, şi deci la alegerea sistemului trebuesc avute alte consideraţiuni în vedere.

In mod convenabil, la un zgârie nor din New-York, subsolul nu utilizează de cât 13,8% din lot şi nu produce decât 27,8% din venit; etajele inferioare numai 28% din lot, producând 19% din venit, iar cele de la partea superioară ocupă numai 14% din lot, aducând 12% din venitul total al zgârie norului, etc.

8) Chiar dacă se respectă condiţiile de exploatare a terenului, acea locuinţă în zgârie nori revine prea scumpă, prin exploatare: ascensoarele, încălzitul central, apa caldă, telefonul, instalaţiile colective (crematorii, lavabouri, portari, administratori) fac ca exploatarea să fie foarte oneroasă.

b) *Argumente de ordin igienic şi psihologic.*

1) In genere zgârie-norul ia lumina şi aerul vecinilor, constituind un parazit; dar nici în construcţia proprie, din cauza prea marei exploatări, nu respecta aeraţia şi lumina.

2) Când un zgârie nor se construeşte lângă altul, ia toate avantagiile de aer şi lumină celui mai vechi construit. Expunerea la soare a zgârie norului e totdeauna parţială.

3) Zgârie norul impune multe servituţi, din cauza vieţei în comun; de aceia pretinde ordine severă, deci o anumită «mecanizare a vieţei».

4) Copii de la 1—5 ani, cari trăesc în zgârie nori, în casele medii sunt condamnaţi la prizonierat; iar femeile însărcinate şi oamenii în vârstă sunt chinuiţi dacă nu există ascensor, sau dacă acesta nu funcţionează.

5) In genere populaţia preferă locuinţa familială, afară de cei ce sunt obişnuiţi să stea mai mult pe stradă de cât acasă.

6) Zgârie norii reprezintă mai mult reclamă sau orgoliu de cât necesitate sau justificare.

7) In zgârie nori contactul între locuitori e inevitabil, şi viaţa privată este prea discutată de toţi şi mai ales de servitori. Promiscuitatea e greu controlabilă.

8) Ascensorul produce perdere de vreme mai ales familiilor numeroase, şi menajera nu poate intra în contact cu furnizorii.

9) Zgârie norul înlesneşte popagarea molimilor şi a paraziţilor, ca la ori ce viaţă prea în comun. Desinfectările şi deparazitările sunt mai costisitoare şi trebue executate mai des, deci plus de inconveniente.

10) Zgârie norul topeşte simţământul solidarităţei naţionale şi sociale. Ideia de patrie, legată de aceea de proprietate, e mai slabă la cei ce locuesc în case colective de cât la cei ce au locuinţe proprii familiale.

c) *Argumente de ordin tecnic.*

1) Avantajele socotite în caz de cutremur, foc, apărare pasivă aeriană sunt mai mult sofisme.

2) Zgârie norii congestionează circulaţia pe străzi, deci plus de cheltuială publică.

3) Materialele moderne (betonul şi oţelul) care au făcut posibilă naşterea sgârie norului, sunt tot aşa de folositoare şi la construcţiile joase.

Ascensorul, funcţionând fără lift-boy, nu e satisfăcător, chiar la Londra, în casele de lucrători.

4) Devalorizarea instalaţiilor la construcţiile înalte este mai accentuată de cât la cele joase.

d) *Argumente de ordin estetic.*

1) Numai în anumite condiţii de formă zgârie norul poate acţiona estetic în urbanism: zgârie norul, turn izolat, e impresionant; cel în trepte e expresia arhitecturei moderne; cel în formă de cutie e hidos. (Guérard).

2) Zgârie norul în mijlocul unui cartier istoric distruge estetica.

3) Zgârie norul izolat, poate uneori forma o siluetă.

4) Zgârie norii grupaţi judicios într'un anumit cartier nu pot lăsa loc unor spaţii libere de o utilizare foarte intensă şi estetică, cu multe plantaţii.

5) Zgârie norii, numeroşi într'un cartier, fac dificilă evitarea unei monotonii şi confuzii. Unele clădiri de interes public vor fi greu de amplasat convenabil sub raport estetic, căci stilul orizontal şi cel vertical nu se conciliază uşor.

6) Gruparea zgârie norilor, spre a forma cadre urbanistice şi aspeste estetice de perspective, etc. urmează reguli cu cari nu suntem obişnuiţi în oraşele existente, iar realizările de până acum nu sunt mulţumitoare. Sunt încă studii de făcut.

7) Arhitectura zgârie norului izolat a ajuns în ultimul timp la un grad estetic mulţumitor.

Ce *concluziuni definitive* putem trage din toate aceste argumente dovedite?

1) Locuinţa familială este în genere cea mai economică, cea mai avantajoasă din punct de vedere naţional şi social, igienic şi estetic.

2) Locuinţa colectivă de înălţime medie (2—3 caturi) este convenabilă în oraşele mari, unde terenul este relativ scump, iar industria impune şi o populaţie flotantă de chiriaşi. Aceasta poate, în anumite condiţii, grupa spaţiilor libere, respecta o orientare igienică şi condiţii socale de izolare, în oarecare măsură.

3) Locuinţele cu zgârie nori nu sunt admisibile, de cât ca adăposturi în orele de lucru: pentru birouri, magazine, şi acestea numai acolo unde terenul este deja extrem de scump; unde voim să asanăm, sporind spaţiile libere prin dărâmarea unor construcţii insalubre existente, sau unde o anumită siluetă ori perspectivă ar încuraja o astfel de construcţie.

4) Grupări de zgârie nori pot fi recomandate numai unde terenul este eftin, însă e nevoie de spaţii libere imense, înconjurătoare unor construcţii de interes special public, şi în care, în mod necesar se adună mari masse de oameni.

C. Sfinţescu

www.dacoromanica.ro

DIN VIAŢA ORAŞELOR

INVAŢAMINTE DIN EXPERINŢA PARISULUI şi DE AIUREA. Domnul Ing. *Sef. M. Bonnefond,* preşedintele «Societăţei Diplomaţilor Institutului de Urbanism» din Paris, a expus într'un scurt istoric dificultăţile întâlnite cu ocazia întocmirei planurilor urbanistice din regiunea Parisului. Merită să reţinem şi din experienţa altora, mai ales când confirmă pe a noastră.

Legea franceză din 14 Martie 1919 asupra planurilor urbanistice a făcut necesară constituirea, la 1921, a unui birou de studii pentru extensiunea Parisului. Consiliul General al Dep. Senei a înfiinţat totdeodată şi şcoala de Inalte Studii Urbanistice, astăzi «Institutul Urbanistic al Universităţii din Paris», deoarece nu existau cadrele necesare unui astfel de plan, adică un corp de urbanişti; ci numai o adunare eterogenă de arhitecţi, peisagişti, geometri şi ingineri, care trebuia să dobândească cunoştinţele urbanistice şi să-şi topească aportul lor individual tecnic într'o doctrină comună, să devină, adică, urbanişti.

Timp de 4 ani s'a tatonat în mod laborios, şi nu s'a întocmit nici un proect urbanistic comunal, dar s'a ajuns la o doctrină teoretică, comună, şi au fost schiţate acele proecte. Abia în 1925 au început să iasă «proectele în serie», ajungând la un număr de 15, în anul 1929.

Dar producţia a scăzut apoi repede, din cauza apariţiei altor factori de întârziere. Căci nu e suficient să întocmeşti un proect, ci să obţii aprobarea lui, şi mai ales *să veghezi* la realizarea lui. La aprobare sunt multe obstacole, cari fac ca formele de aprobare să dureze uneori până la 10 ani, încât un proect corespunzător la data întocmirei, găseşte cu totul altă situaţie pe teren, la data aprobărei. La noi în România se întâmplă că se schimbă şi legile de câte 3—4 ori până ce un plan să ajungă la aprobare. Se întâmplă că un oraş are două proecte: unul primitiv, legal, dar nerealizabil şi altul realizabil dar nelegal, căci trebue abrogat cel vechiu. Cu alte cuvinte: *ce poţi, nu doreşti, iar ce doreşti, nu poţi.*

Cât priveşte realizarea, se dă o adevărată luptă între interese, fantezie şi ignoranţă, între nemulţumire şi popularitate, care atrag ori modificări esenţiale, ori abandonarea proectului, neglijat sistematic pe deantregul.

Deci serviciul urbanistic a trebuit să vegheze la Paris şi asupra aplicărei proectului, ceeace a complicat enorm sarcina Biroului de Extensiune, aşa încât, de câţiva ani, producţia proectelor de amenajare a fost aproape cu totul sistată. Inginerii urbanişti ai serviciului de extensiune să găsesc astăzi literalmente covârşiţi.

Pe de altă parte, biroul trebue să fie în permanent contact cu personalul comunei unde se aplică planul, căci o pierdere de contact, atrage răul ca proectul ori să fie abandonat, ori lamentabil desmembrat. Revine unui inginer până la 20—30 comune de supravegheat, ceeace explică că, după atâţia ani de sforţări, rezultatele sunt reduse. Deaceea domnul Bonnefond a cerut ca secretarii generali, inginerii, arhitecţii comunali, să fie persoane care au solide studii de urbanism, adică diplomaţi ai Institutului de Urbanism, pentru ca dificultăţile acestea să fie reduse la minimum, ele fiind datorite neînţelegerei, ignoranţei.

Absenţa unor astfel de administratori urbanişti, va face penibilă realizarea proectului regional, cu toate sancţiunile legilor şi decretelor legi.

Ne întrebăm atunci şi noi, ce rezultate va da prevederile legei administrative române din 1938, care a înfiinţat anumite comisii superioare şi rezidenţiale urbanistice, dar fără urbanşti? Cum vor putea astfel de comisii şi să dirijeze, *şi să proecteze,* şi să supravegheze execuţia în acelaş timp, şi încă pentru toate oraşele ţărei?

Noi invităm pe cititor să examineze cu atenţie legea.

C. S.

www.dacoromanica.ro

TURISM ŞI URBANISM

ORGANIZAREA ADMINISTRATIVĂ A CAMPINGULUI IN FRANŢA.

Unele firme cată, de curând, şi la noi, să introducă «*Casele pe roate*», cărora americanii le zic «*trailer*». Dar utilizarea civilizată a acestora, pe lângă drumurile moderne, cere şi o organizare a camping-ului (viaţa în aer liber). Ceeace a făcut Franţa.

După legile franceze din 1884 şi 1902, un primar poate reglementa exercitarea camping-ului pe suprafaţa comunei, atât pe terenul public, cât şi pe cel particular. Prefectul departamentului, *Var* a dat o ordonanţă de acest gen, cuprinzând următoarele norme:

1) Nu pot fi întrebuinţate ca terenuri pentru camping de cât acele (publice sau particulare) care au fost amenajate în acest scop de autorităţi sau particulari, (pentru ultimele fiind nevoe de o autorizaţie specială).

2) Campingul este formal interzis pe căile publice, afară de cazuri speciale (când circulaţia nu e jenată) şi atunci cu autorizaţia autorităţei competente.

Condiţiunile de îndeplinit sunt:

a) Solul să fie salubru, apele să fie evacuate, iar accesul la căile publice asigurat pentru persoane, ca şi pentru vehicule.

b) Când va fi nevoie, se va cere şi o împrejmuire şi o iluminare a terenului pentru camping.

c) Alimentarea cu apă potabilă să fie asigurată, fie prin o conductă de la cea publică, fie prin un puţ, cu apă bacteriologic pură.

d) Latrinele vor fi formate din gropi fixe sau din instalaţii sanitare canalizate, iar gunoaiele menajere să fie distruse sau incinerate, inclusiv cutiile de conserve şi hârtiile.

e) Proprietarul unui «câmp» poate lua taxe; o firmă va indica locul pentru camping şi numele persoanei care autoriză camping-ul.

f) Pentru picnicuri cineva se poate instala şi pe alte terenuri de cât cele pentru camping, dar pe acestea cu o autorizaţie prealabilă a proprietarului locului, în cazul că acesta nu e un domeniu public.

g) Se poate libera şi o «licenţă pe camping», care să ateste identitatea şi să garanteze o asigurare faţă de un terţ, contra oricărui risc, inclusiv incediul.

h) Poliţia terenurilor de camping va fi făcută de administraţia publică. Un regulament de ordine, de liniş.e, etc. stabileşte detaliile.

In Ungaria, dealungul frumosului lac Balaton şi a unei splendide şosele moderne, am văzut instalate, în vara aceasta, multe compinguri bine utilate şi organizate, care erau indicate şi pe toate hărţile turistice.

Invităm şi Oficiul Turistic Român la o astfel de acţiune.

C. S.

STATISTICA TURISMULUI IN ORAŞELE MARI.

«*Institutul Internaţional de Statistică*» împreună cu «Uniunea Internaţională a Oraşelor» au studiat statisticele pentru următoarele materii: a) Teritoriul şi populaţia; b) locuinţa; c) turismul; d) alimentarea cu apă, gaz, electricitate; e) curăţirea străzilor, egouri, purificarea apelor menajere. Chestionarele au fost trimise la toate oraşele cu mai mult de 200.000 locuitori.

Statistica asupra turismului a fost publicată în acest an pentru intervalul 1929—1934 şi cuprinde:

a) măsurile luate în diferitele oraşe pentru înregistrarea călătorilor; b) importanţa turismului din punct de vedere economic.

Turismul este un termometru foarte sensibil al conjuncturei economice. In Italia, anul 1933 (anul sfânt) se prezintă ca un salt remarcabil iar la *Nürnberg* tot anul 1933 prezintă maximum de turişti, şi în fiecare an cu celebrarea anuală numită «Reichsparteitag».

Volumul poartă numele «Statistique du Tourisme dans les grandes Villes», Haga 1938, editura Stokum.

(Din «*Administration Locale*» Iulie — Sept. 1938).

C. S.

www.dacoromanica.ro

N O T E

1. IPERTROFIA BUCUREŞTILOR. Am arătat în revista «Urbanismul» că oraşele mari tind să se ipertrofieze, şi de aceia acestea sunt de evitat prin măsuri urbanistice şi economico-urbanistice.

D-l *Florin Zaharia,* examinând «Economia românească, în faţa noului legi administrative» ajunge la aceleaşi concluzii ca şi noi în trecut.

Noile provincii administrative sunt, din punct de vedere economic, foarte eterogene. Regiunile agricole continuă să rămână depărtate de centrele industriale, bancare şi comerciale. «Bucureştii s'au desvoltat con-«sidtrabil în detrimentul întregei ţări. Acest oraş a «devenit o adevărată ţară cu 1 milion de locuitori, în «mijlocul a 15.000 sate împestriţate cu oraşele în de-«cădere». Bucureştii sunt astăzi quasi-monopolul Comerţului de gros. Mai mult de jumătate din tranzacţiile comerciale se fac aci; şi veniturile cele mai mari se realizează aci. In anul 1937—1938, la veniturile individuale, statul a luat contribuţie în Bucureşti de 2.350 milioane lei iar din restul ţărei 5.621 milioane. Pe cap de locuitor revine 3.648 lei în Bucureşti, şi 300 lei în provincie!

Cu fiecare imigrant în Bucureşti se măreşte disproporţia între Capitală şi ţară.

Capitalele noilor provincii trebue să aibă şi acest rol de repartiţie a bogăţiilor.

C. S.

2. DENSITATEA POPULAŢIEI RURALE IN ROMANIA. In superurbanism, o problemă capitală este aceia a repartizărei utile a populaţiei viitoare. «*Institutul internaţional agricol din Roma*» arată că în România există 81,59 oameni la o sută de hectare pământ arabil, pe când Danemarca numai 33, 97, producându-se acolo pe hectar de 3 ori mai mult de cât în România. După statistica Ministerului de Agricultură din 1930, în România ar fi 3.800.000 exploatori agricole mici, din care 2.000.000 cu mai puţin de 2,½ hectare de exploatare; de unde D-l *A. Corteanu,* face socoteala că zece milioane de ţărani au mai puţin de un pogon de om.

Mai departe, dânsul arată că ar fi deci 100 locuitori pe suta de hectare pământ cultivabil, cifră care, comparată cu constatarea că de la 25 locuitori în sus pe suta de hectare cultivabilă, rentabilitatea pământului scade, duce la concluzia că în această superdensitate rezultă mizeria ţărănimii.

D-l *Cornăţeanu,* pretinde că pe 5 hectare, 5—6 suflete poate ţine 6—7 vaci, 6 oi, 20—30 păsări, 1—2 porci, adică o industrializare a agriculturei prin produse animale. Dar pentru că îi trebue de mămăligă, ţăranul nu poate ţine vitele, mai ales după improprietărire. D-l Corteanu conclude că ţăranul nu are unde-şi întrebuinţa puterea lui de muncă. Şi aici este o imensă risipă, marchează un enorm şomaj, cu efecte demoralizatoare, dar care nu este aproape cu nimic combătut.

C. S.

3. CULTIVAREA LOTULUI DE 5 HECTARE. In proiectele superurbanistice intervine şi studiul problemei lotului agricol optim. D-l *A. Corteanu* s'a ocupat, polemizând cu d-l *Cornăţeanu,* de avantajele lotului de 5 hectare pentru agricultura românească, ultimul pretinzând că lotul de 5 hectare este foarte avantajos creşterei vitelor, păsărilor, etc. în condiţii mai bune de cât pe o mare proprietate. Făcând calculul pe gospodărie, d. Corteanu însă pe baza cap de om, ia ipoteza că actualmente pe hectar ţăranul produce 700—1000 kg., boabe, iar consumul de boabe pe cap de om ori animal pe an este de circa 365 kgr. sau la hectar de 730 kgr., rămânând pentru comerţ numai 270 kilograme boabe la hectar. Aceasta ar însemna că venitul netto la hectar ar fi, socotind 56 kgr. de boabe, numai de 1.350 lei. De aici rezultă că la lotul de 5 hectare dă la o gospodărie, venitul netto de este 6750 lei. La acest venit s'ar mai adăoga acela de la vite şi păsări, de încă 5 lei pe zi, cum pretinde d. Corteanu. Aşa dar venitul s'ar spori pe an cu încă 1825 lei, astfel că cel total netto va fi de 8.575 lei, ceeace nu corespunde cu încheerea D-lui Corteanu.

Este adevărat că un cap de vită mare nu se poate hrăni cu 1 kilogram de boabe pe zi. Din cauza acestor ipoteze eronate, găsim un venit net nereal, de 8.575 lei pe an. Deci, ori vitele nu au ce mânca, şi deci nu pot fi crescute pe acel lot de 5 hectare, ori nu există venitul net arătat, şi atare, omul şi familia lui nu-şi pot satisface celelalte nevoi ale unei vieţi civilizate.

De unde concluzia, pe care superurbanismul o scoate: în Europa (şi în România) *viaţa civilizată nu poate fi extinsă la ţară, de cât prin industrializarea muncei tuturor locuitorilor.*

C. S.

www.dacoromanica.ro

4. URBANISMUL IN TURCIA. — Mustafa Kemal Ataturk a început construcţia unei capitale nouă, Ankara. Deja cu ocazia aplicarei unui plan regulator pentru Istanbul (Constantinopol) au fost constatate mari dificultăţi de învins.

De aceea urbaniştii turci au propus modificări la legile în vigoare, către adunarea naţională.

Noua lege urmăreşte următoarele scopuri:

1) Să dea suficientă autoritate planurilor urbanistice şi suficient credit faţă de particulari.

2) Să asigure suficiente mijloace materiale pentru aplicaţia planurilor de amenajare.

3) Să asigure celeritatea la rezolvarea litigiilor cu particularii interesaţi.

(din «*Urbanistica*», Iulie-August 1938). —

C. S.

5. CONCEPŢIA URBANISTICEI IN ELVEŢIA. — Domnul *Leimgruber*, vice-cancelar al confederaţiei, începe un articol asupra legislaţiei urbanistice în Elveţia, publicat în «Revue Internationale des Sciences Administratives», Iunie 1938, prin a defini ceeace în Elveţia se înţelege prin Urbanism: «Tot ce-«eace se referă la amenajarea şi înfrumuseţarea ora-«şelor şi satelor. Deoparte asanarea, adică igiena ge-«nerală, salubritatea publică confortul, inclusiv ae-«raţia, măturatul şi curăţitul, evacuarea gunoaelor «de tot felul, alimentarea cu apă; dealtă parte este-«tica, conservarea şi punerea în valoare a siturilor, «grădinilor, parcurilor, monumentelor artistice şi is-«torice, a servitudinilor de aliniere, etc. precum şi «sporirile, extensiunile».

In «Urbanstica Generală» noi am adunat o serie de definiţii. Calităţile acestei definiţii pot fi uşor comparate cu acelea trecute în acel volum.

Reţinem totuşi faptul că, şi cei cari nu sunt specialişti în urbanism, au ajuns la convingerea că lucrările edilitare, deci ştiinţa ediltăţei, formează un capitol al urbanisticei. Cu alte cuvinte, ceeace noi, în repetate rânduri, am arătat în volumele noastre despre urbanistică.

C. S.

6. SPAŢIILE LIBERE IN URBANISMUL ANTIC ELEN, *K. A. Doniadis* a publicat prin «Reichsarbeitsgemeinschaft für Raumforschung»-Berlin, în 1937, un studiu arheologic important asupra acestei chestiuni în multe oraşe greceşti antice, ajungând la concluzia că există un sistem unitar de organizare şi dimensionare a pieţelor. Sistemul nu se baza pe coordonate dreptunghiulare şi axiale ca în epocile posterioare, ci pe coordonate polare, cu centrul la poarta de intrare în piaţă,, sau de unde pornea o arteră, şi anume, în chipul următor:

1) Razele vizuale ce pornesc din acel punct luminar (de ex. din propileele de pe Acropole) descoper diferitele construcţii între unghiurile lor principale, astfel ca să se vadă totdeauna în întregimea lor (fig. în numărul viitor).

2) Unghiurile vizuale, astfel formate, asupra laturilor construcţiilor au cam aceeaşi mărime (de 30° sau 36°).

C. S.

7. URBANISM, SAU AMENAJARE? Cuvântul Urbanism, întrebuinţat cu înţelesul tecnic cunoscut, abia dacă a împlinit vârsta de 30 ani, şi deja este considerat prea bătrân, demn de a fi înlăturat. D-l *Dervaux*, preşedintele societăţei urbaniştilor francezi, îi găseşte multe cusururi. Dă naştere la antinomie, ca urbanism-ruralism. Mai potrivită ar fi expresia *amenajare*. Specialistul profesionist să se numească *arhitect-urbanist*, deci nici amenajor, nici ordonator ori care ar fi origina lui profesională, după cum alţi specialişti se numesc «arhitecţi navali».

Numai aşa nu se va mai întâmpla, ceeace *Descartes* a scris:

«Confuziunea cuvintelor duce la aceea a ideilor, sau ceeace spunea *Lincoln:* «ne servim de aceleaşi cuvinte, dar nu înţelegem acelaş lucru».

D-l *Danger*, preşedintele «Uniunei geometrilor experţi» francezi, propune ca nimerit cuvântul «edilitate». (Credem că este mai potrivită această denumire, care reprezintă evoluţia prin extensiune, a unui vechi cuvânt, reprezentând mai bine noţiunea în discuţie. N. R.).

Aşa dar, pentru amenajarea oraşelor şi satelor, trebue să se pornească dela general la particular; printr'un profesionist specializat, tecnician şi om de artă în acelaş timp, denumit arhitect-urbanist, inginer urbanist sau edilist. Numai aşa lucrările de amenajare îşi vor găsi o realizare raţională, iar nu la întâmplare.

(Din «*Urbanisme*», Iunie 1938)

C. S.

8. PLANURI TERITORIALE. — D-l Prof. *V. Testa*, a pus, în reuniunea urbaniştilor din Sicilia, problema planurilor teritoriale. Acea reuniune a discutat sistematizarea siciliană din punct de vedere peisagistic, în raport cu «Legea italiană din 1922 asupra apărarei frumuseţilor naturale şi panoramice. Dar în acest scop trebue legiferat planul regional, care, spre a nu naşte bănueli de regionalism, în sensul politic al cuvântului, d. Testa propune denumirea de *plan teritorial.*

Denumirea propusă nu ni se pare proprie, iar motivul popunerei nu poate fi admis ca temeinic.

C. S.

www.dacoromanica.ro

9. NEVOILE PLANURILOR REGIONALE. — Congresul urbaniştilor francezi, din 1938, a scos în relief câteva nevoi simţite la aplicarea decretuluilege francez, din Iulie 1935, asupra lanurilor regionale. Congresul a cerut:

1) Să fie repede pus la punct regulamentul de administraţie publică al planului regional;

2) Să se studieze mijloacele care să asigure independenţa urbaniştilor faţă de particularismul local şi faţă de prudenţa rutinieră a unor autorităţi, cum şi mijloacele care să dea o responsabilitate mai eficace şi mai fecundă autorilor acelor planuri; în fine, mijloacele care să completeze şi faciliteze legislaţia actuală;

3) Studiul pentru formarea unor urbanişti calificaţi în toate domeniile, şi proprii a stabili planuri şi să controleze aplicaţia lor, cum s'a început prin Institutul de Urbanism al Universităţii din Paris;

4) Să se încurajeze formarea planurilor unor numeroase regiuni, singurul mijloc de a prepara un program de *amenajare naţional* (superurbanism — N. R.). Ne întrebăm dacă aceste chestiuni nu se pun arzător şi la noi, şi mai ales acum ?

(Din «*Urbanisme*», Iunie 1938)

C. S.

10. GEOGRAFIE FIZICA ŞI GEOLOGIE DINAMICA APLICATA LA URBANISM. — Pe lângă Facultatea de Ştiinţe din Paris s'a deschis, cu începere de la Ianuarie 1935, un centru de studii şi cercetări geografice şi geologice relative la urbanism. Programul studiilor cuprinde chestiuni relative la edificiu şi unitate în oraş; la aşezarea oraşului; la rolul expertului în urbanism, arhitectură şi geniu civil.

C. S.

11. RISIPA CU LUCRARILE PUBLICE NESTUDIATE SERIOS. — «Inalta Curte de Compturi» a republicei franceze, a prezentat un raport parlamentului în care expune, exemplificând, anumite risipe deplorabile ale banului public. Extragem din raport numai câteva exemple, care au oarecare atingere cu lucrările urbanistice, şi care deci, ar putea să ne intereseze şi să procure învăţăminte folositoare şi la noi.

Politica financiară greşită la Primăria Paris. Capitala Franţei va duce, în 1939, la un deficit bugetar de un miliard de franci, astfel că noi impozite vor fi necesare. Dar vor trebui curmat cu unele rele.

De pildă, consilierii comunali să nu mai delibereze, la adjudecarea lucărilor, ci numai administraţia are dreptul să controleze preţurile (serviciile).

De la 1914, salariile funcţionarilor municipali au sporit mai mult decât înzecit. Există «servicii fantome», cu salarii excepţional de mari (precum directori, de puţină importanţă, cu salarii anuale de 125.000 franci francezi), iar retragerile la pensie la vârste prea reduse (55 ani !), cu 5 ani mai puţin decât la Stat, şi primind 70—80% din salarii.

Remuneraţia arhitecţilor este foarte exagerată, iar aceştia cumulează profesiunea lor cu clientela privată. (In România, prin noua lege administrativă, acest cumul este interzis. N. R.).

Anumite instituţii, opere de binefacere, prin jocul scriptelor, ajung să-şi dubleze subvenţiile. In timp ce se continuă cu plăţi de centime la ghişee, cu monete special bătute, dar care au costat mai mult decât suma ce se plăteşte !

O politică greşită de construcţii imobiliare a fost dusă la Paris. Cu exproprierile, necesare deschiderei străzilor, etc., s'a traficat cu zeci de milioane în dauna oraşului. Indată ce se proecta deschiderea unei de câteva sute de mii franci, care acapara imobilele şi diferitele drepturi asupra lor, aflate pe traseul stanoi artere, lua fiinţă din umbră, o Societate cu capital bilit, pentruca apoi să le cedeze oraşului Paris, cu un mare câştig. Drepturile, astfel speculate, se ridicau la zeci de milioane de franci.

Contracte realizate de administraţie, cu imprudenţă, au adus mari pagube. La o anchetă s'a dovedit că din 50 milioane de franci plătite la Comună, numai 9 milioane au servit la operaţiile prevăzute în contracte, uneori fiind nevoit oraşul să verse de 2 ori aceeaşi sumă, sau să cumpere cu 2 milioane un imobil cumpărat de «societate» cu 800.000 franci.

Lucrări inutilizabile. In oraşul Toulouse, era nevoie să se construiască un nou local pentru facultatea veterinară. S'a proectat şi început noul local, însă fără a se face o ridicare topografică a întregului teren necesar, care cuprindea de fapt şi loturi neexpropriate, şi fără a se studia complet devizul.

S'a constatat că numai pentru prima parte a lucrării construcţiei s'a cheltuit 36 milioane de franci, adică mai mult decât creditele alocate pentru ansamblul construcţiilor.

Terenul era mlăştinos, arhitectul nu se pricepea în geologie, aşa că o întreagă fundaţie, şi ziduri, au trebuit să fie refăcute.

Planurile sufereau de o «fantezie debordantă», cu părţi inutilizabile. Iar când s'a încercat execuţia părţei a II-a din program, s'a constatat că nu erau expropriate terenurile necesare, şi că planul parcelar era greşit. După ani de întârziere, s'a ajuns la capăt cu milioane de franci suplimentare, care nu figurau în deviz. La fine, cu ocazia inaugurărei, s'a constatat că facultatea nu are stradă de acces, nu are canalizare, nu are conducte de gaz, pentru care nu se mai găseau fonduri. După ani, după ce construcţiile noi se deteriorau, din lipsă de întreţinere, statul a inter-

www.dacoromanica.ro

venit şi a plătit socoteala, adică peste 15 milioane franci francezi pagube. (In România aceste cazuri sunt acum pedepsite prin «legea pentru apărarea patrimoniului public», din 1937. — N. R.).

C. S.

12. COMPOZIŢIA GUNOAELOR MENAJERE LA PARIS. — Cu toate că acestea variază foarte mult, dela oraş la oraş, este totuşi interesant să dăm cifrele referitoare oraşului Paris.

Elemente cu mici dimensiuni, pe alese:

Cu mai puţin de 8 mm.,	părţi 20,5%
Intre 8—20 mm.	părţi 10,1%
Intre 20—35 mm.	părţi 9,1%
adică	părţi 39,7%
Materii vegetale şi putrescibile,	părţi 28,2%
hârtie, părţi	18,1%
metale, părţi	2,1%
cârpe, părţi	2,4%
sticle, părţi	1,8%
oase, părţi	0,6%
Diferite resturi:	
Combustibile, părţi	2,1%
necombustibile, părţi	2,5%

Chiar în acelaş oraş, gunoaele variază cu anotimpul şi cu cartierul, iar compoziţia evoluează cu timpul.

Bena deschisă, pentru transportul gunoaielor, trebue proscrisă în mod absolut.

C. S.

13. IONII GAZOŞI ŞI APLICAŢIILE LOR BIOLOGICE. — Gazele, care sunt bune izolatoare electrice, sub influenţa razelor cosmice, a razelor X, a radioactivităţii, a razelor ultra violete, sau a unui simplu vârf electrizat la un voltaj ridicat, devin mai mult sau mai puţin conductibile.

Cauza este că îşi transformă atomii lor, care pierd unul sau mai mulţi electroni negativi, devenind aceştia ca nişte corpuri neutre, cărora li s'a luat electricitatea pozitivă. Deci gazul cuprinde molecule neutre şi centre electrizate diferit, numite ioni. Aceştia ultimi fac gazul conductibil. Ionii pot fi bine identificaţi.

Intr'un aer care e umed şi se răceşte brusc, şi e fără praf, se formează câte o picătură de apă în jurul fiecărui ion.

Ionii prezenţi în gaze au acţiuni fiziologice asupra fiinţelor şi terapeutice, iar acţiunea lor se chiamă *franklinizare*. Ionii negativi, în doză convenabilă, au acţiune binefăcătoare (excită activitatea vitală); cei pozitivi, în aceleaşi doze, produc acţiuni absolut contrarii. Profesorul *Cijevschi* a stabilit definitiv aceste acţiuni.

Aerul ionizat negativ dă rezultate foarte bune la creşterea animalelor. Şoarecii cresc mai bine, mai frumoşi, îmbatrânesc mai greu. Se tratează cu aer ionizat negativ astmele, ca arcele, nevrozele, hipertensiunea, tulburările endocrinice ş. a.

Sângele pare că e însărcinat şi cu funcţiunea de a regula comportarea electrică a ţesuturilor şi organelor, deci a acţiunilor vitale a celulelor.

(După «*Natura*» Aprilie 1938).

C. S.

14. IDEI SUPERURBANISTICE LA CONGRESUL DE LA PARIS, 1937.—1. *Jonge* (Rotterdam) a arătat principiul amenajărei naţionale: «să stabilea că, pen«tru fiecare element al vieţei economice şi sociale, «a, ezarea exactă şi să vegheze ca fiecare element să «fie în adevar aşezat exact la locul sau şi să formeze «o compoziţie unitară».

2. Sir *R. Unwin:* a) «Nici un om nu poate poseda «toate cunoştinţele necesare pentru un plan regional; «cu atât mai puţin pentru unul naţional. El reclamă «cooperarea a numeroşi experţi».

b) «Noi ne instruim pe cand dela particular la ge«neral. Dar în urbanism trebue să plecăm de la ge«neral spre a ajunge la detalii. Urbanismul naţional «trebue să se mulţumească cu trasarea liniilor care «sunt în adevăr de importanţa naţională, lăsând celui «regional unele detalii, şi acestea, amănuntele, celui «local».

c) «E periculos a face din urbanismul naţional un «simplu mozaic de planuri de amenajare».

d) In Statele Unite «*National Planning and Survey Board*» va fi independent şi va lucra direct cu Preşedintele. 47 din 48 State, au deja un birou de superurbanism = amenajare naţională. (Acum acest oficiu se chiamă: National Resources Committee. — N. R.).

e) «Trebue să ajungem la *urbanistul unic*, cu o «artă nouă, ceeace cere o nouă metodă, care e în curs de preparaţie, şi care nu e uşoară».

3. Sir *Gibbon* (Londra) a) «Câţi urbanişti au nu«meroase cunoştinţe economice? Inţelegerea forţelor «economice care acţionează în Societate, este indis«pensabilă unui bun plan urbanstic».

b) Rezultatul imediat, cel mai important al Urbanismului naţional este localizarea industriei şi agriculturei, dar se pare că nimeni nu a înţeles, în ţara mea proprie, în ce măsură aceasta ar fi de dorit.

c) In ţara mea, s'a realiazt un nou progres în starea poporului, inclusiv locuinţa, în ultimul veac, mai mult de cât în orice alt secol din istorie şi nu trebue ucise forţele care au realizat astfel de înbunătăţiri.

d) Raportul d-lui Unwin este de un tip filosofic, ca un fel de formă oarecare de stat *totalitar*. Statul,

www.dacoromanica.ro

inevitabil trebue să se întindă, dar trebuie să avem o viziune clară asupra limitelor funcţiei lui.

e) «Eu cred până la un oarecare punct în urbanis-«mul naţional, şi nu aş găsi ceva mai bun de opus «acestuia».

4) *Blücher* (Chicago): «Acum avem în Statele Unite «*National Resources Comittee*», care a fost numit de Preşedinte cu un comitet consultativ de urbanişti, şi e ocupat cu *utilizarea terenului*, dar şi cu *industria şi cu populaţia*.

5) Sir *Carlos Contreras* (Mexico): In 1930 guvernul mexican a procedat la fel cu cel din Statele Unite, creind un comitet consultativ pentru urbanismul naţional.

6) *Z. Rudolf* (Varşovia): In Polonia am constatat adesea că urbanismul regional conduce la cel naţional. Creşterea populaţiei impune această legătură.

C. S.

15. NOI DECRETE-LEGI FRANCEZE PENTRU CONSTRUCŢII. Pentru a scoate industria construcţiilor din marasm, o serie de decrete legi au fost promulgate, în Franţa, în intervalul Mai—Iulie 1938. Unele sunt relative la dărâmarea locuinţelor insalubre şi facilitarea construcţiilor industriale; altele se referă la favorizarea împrumuturilor ipotecare pentru reconstrucţii.

Uşurări sau scutiri fiscale au fost legiferate pentru noile construcţii (la noi au fost sporite în acelaş timp, N. R.).

S'a accelerat procedura de expropriere la clădirile insalubre, şi s'a stabilit un nou program pentru locuinţe eftine. In fine, legile se ocupă şi cu locuinţa rurală pentru familiile numeroase, acordând credite până la 100.000 franci francezi de locuinţă, amortibile în 30 ani.

(din «*Urbanisme*», Aug.-Sept. 1938).

C. S.

16. ŞOSELELE NAŢIONALE VOR OCOLI SATELE. Am arătat, de mai mulţi ani, cu ocazia modernizărei unor şosele dela noi, şi cu alte ocazii, că pentru înlesnirea circulaţiei, se impune introducerea de variante de şosele în dreptul satelor, spre a le ocoli. Traversarea satelor dă naştere la multe accidente, la o întreţinere mai grea şi face să se piardă prea mult timp cu parcursul.

Iată că decretul lege francez, din 24 Mai 1938, dă satisfacţie acelor gânduri ale noastre.

In acest decret-lege se prevede că, atunci când şoseaua naţională de mare trafic va fi deviată pentru a ocoli o aglomeraţiune, propietarii riverani nu vor avea dreptul la acces în faţa fiecărui lot, la acea deviaţie (art. 1).

Mai mult,: cu ocazia exproprierei se va stabili un plan parcelar în care se vor indica limitele între cari va fi interzis accesul la loturi dinspre acea deviaţie, cum şi care anume intrări existente vor fi desfiinţate (art. 2).

In general, orice cale publică sau privată, care ar fi proectată să debuşeze sau să tae o cale de mare trafic, va trebui să fie aprobată şi de Ministerul de Lucrări Publice, care va avea dreptul să le subordoneze unor condiţii, care să evite o tăere ce ar aduce impedimente circulaţiei pe mare artere (art. 4).

Altă măsură bine venită este aceea a mutărei, în termen de un an, a oricărui târg sau bâlci, sau cauze de gravă turburare a circulaţiei, pe o arteră de mare trafic, strămutându-le într'un loc unde acea turburare să nu mai producă inconveniente circulaţiei. In viitor astfel de impedimente nu vor mai putea fi admise să ia naştere dealungul marilor trasee (art. 6 şi 7).

Regretăm că la noi nici măcar în Bucureşti, şi nici în Planul de Sistematizare, astfel de măsuri nu au fost luate, mai ales că într'unele puncte au fost propuse mai de mult şi aprobate soluţiuni de îmbunătăţire a circulaţiei pe marele artere dar apoi, acele posibilităţi au fost distruse (de ex. la B-dul Brătianu colţ cu Str. Michelet şi Str. Atena).

Sperăm că asemenea măsuri vor fi luate de urgenţă şi la noi pe marele şosele naţionale, unde situaţia se înrăutăţeşte pe zi ce trece.

C. S.

17. ONORARIILE URBANIŞTILOR IN ANGLIA. In anul 1934, the «Town Planning Institute» din Londra a întocmit următorul tablou de onorarii:

Pentru orice întindere mai mică de 500 acre (circa 200 ha.) se plăteşte 250 Lire sterl. (circa 300.000 lei).

Pentru ceiace trece de 500 acre, şi până la 2000 acre, se va plăti 6 sh. şi 8 pences pe acru (circa 400 lei) în zonele urbane; 5 sh (circa 300 lei) în zonele rurale.

Pentru alte 2500 acre următoare, 3 sh. şi 4 pences în zonele urbane şi 2 sh. 6 pences în cele rurale.

Pentru cele 5000 acre următoare, 1 sh. 6 pences în zonele urbane şi 1 sh. 3 pences în cele rurale.

Pentru alte 500 acre următoare, 1 sh. de acre în zonele urbane şi 9 pences în cele rurale.

Pentru restul de suprafaţă până la 50.000 acre, câte 6 pences în orice zone.

In fine, pentru orice trece de 50.000 acre, 6 pences în zonele urbane şi 4 pences în cele rurale.

In unele cazuri speciale se aduc corectări în plus sau minus acestui tarif.

Pentru lucrări suplimentare, precum planuri cadastrale, se plătesc suplimente.

www.dacoromanica.ro

Pentru consultaţiunile zilnice, acestea sunt plătite cu cel puţin 10 lire st. pe zi (circa 13.000 lei).

Când, după ce un urbanist a început elaborarea proectului, intervine o lege sau o ordonanţă nouă, care îi impune o muncă suplimentară, are dreptul la supliment de plată (acest caz se întâmplă des la noi. — N. R.).

(*«Ladministration Locale»*, Decembrie 1937).

C. S.

18. LEGEA URBANISTICĂ POLONEZĂ, din 14 Iulie 1936, completează pe cea din 1928 şi cuprinde măsurile cele mai moderne pentru o aglomeraţie existentă sau una de creiat, de orice categorie. Legea poloneză detaileazâ ce anume trebue să cuprindă planul urbanistic, şi să ţină seamă de apărarea aeriană şi contra gazelor. *Planurile regionale* vor fi întocmite de o comisie numită de Ministerul de Interne.

Legea se ocupă şi cu parcelările, cu comasările loturilor (benevole sau din oficiu), cu distanţa între clădirile combustibile, şi cu o serie de chestiuni în legătură cu regulamentul de construcţii, din care multe nu există în regulamentele româneşti.

Legea poloneză e o dovadă că noi ne găsim mult în urmă cu legislaţia şi regulamentarea urbanistică.

C. S.

RECENZII

Române.

Introducere în studiul finanţelor locale de Dr. econ. şi Ing. *Ion Mincu* (Roman, 1938, cu 178 pag. lei 120).

D-l Mincu, care nu e la prima sa lucrare laborioasă, căci a mai scris în 1933 şi *«Intreprinderile Comerciale în România»* se dovedeşte a fi un autor nu numai asiduu, talentat, dar şi plin de curaj, de curajul adevărului, chiar când este crud şi trist. Este de rasa intelectualului pasionat, care scriind, ştie că are răspundere faţă de viitor.

Noua lucrare reprezintă prelegerile ce d-sa le-a ţinut, în 1937, la Facultatea de drept din Iaşi. S'ar părea deci că ar interesa numai pe jurişti. Nimic mai greşit.

Lucrarea este de mare importanţă în urbanismul juridico-economic şi administrativ. Citez numai titlurile mari, şi va fi de suficientă demonstrare: Consideraţiuni generale asupra fenomenului financiar; importanţa finanţelor locale; dificultăţi specifice finanţelor locale; problema separărei finanţelor locale; clarificarea finanţelor locale; *impunerea plus valutei.*

Ne bucură apariţia unei astfel de lucrări, care caută a pune ordine, deci claritate în haosul finanţelor locale şi al bugetelor. Ne bucură şi faptul că lucrarea dă o desvoltare meritată, şi mai ales oportună chestiunei plus valutei, cu toate aspectele ei subtile.

Această lature economică a multor lucrări de interes public ne-a izbit de mult, de la primul contact. De aceia, încă din 1915, am publicat studiul unui caz; şi de atunci, sporadic, am revenit, verbal şi în scris. asupra acestei probleme, niciodată considerată la noi în mod serios.

Problema este mai de actualitate ca oricând, acum în epoca investiţiilor unor mari sume în lucrări publice, şi mai ales pentru modernizarea şoselelor şi oraşelor noastre, când statul cheltueşte şi numai unii, foarte puţini, profită direct, rapid şi imens de pe urma acestor lucrări. Astfel de cazuri trebuiau bine delimitate, bine studiate şi just impuse de Stat. Studiul d-lui Mincu va fi un preţios auxiliar la astfel de legiferare.

Autorul ne face cinste unei citări (la pag. 68). Dar indirect, şi o imputare, pentru care totuşi îi mulţumim, fiindcă ne prilejueşte o lămurire şi un nou apel.

Revista *«Urbanismul»* a căutat totdeauna să scoată în relief şi să publice lucrări în legătură cu economia şi finanţele urbanistice, şi a chemat deseori la colaborare pe specialiştii în materie. Dacă aceste colaborări au fost insuficiente, vina nu este numai a conducerei revistei.

Chiar în ultimul număr apărut din «Urbanismul» (pe Mai şi Iunie 1938) se poate vedea, din conferinţa publicată, a autorului acestor rânduri (Bucureştii în lumina ştiinţei urbanistice») că în o importantă măsură, este atinsă şi chestiunea economică şi mai ales cea în raport cu finanţele locale.

Sperăm, şi vom fi foarte mulţumiţi, dacă, pe viitor, vom avea colaborator la rubrica economică pe d. Mincu.

Regretăm că nu putem să scoatem în evidenţă numeroasele concluzii şi calităţile lucrărei d-lui Mincu. Dar ne compensăm cu plăcerea ce simţim de a-l felicita pentru rezultatul muncei sale.

Prof. Ing. *C. Sfinţescu*

www.dacoromanica.ro

Buletinul A. G. I. R. — Anul XVI, No. 10, Octombrie 1934.

2. **Codul civil şi servituţile cerute de urbanistica modernă** de Prof. Ing. Insp. G-l *C. Sfinţescu.*

Fiindcă se lucrează la o revizuire şi unificare a codului civil, publicăm acum o recenzie a unui articol apărut acum 4 ani, dar încă de actualitate, mai ales că relele menţionate în articol, au fost şi mai mult scoase în relief prin recentele construcţiuni din Capitala Ţărei.

Principiile urbanistice moderne, îşi găsesc aplicaţiune la stabilirea raporturilor dintre clădire şi teren. Dar clădirea şi terenul reprezintă bunuri, deci proprietăţi, şi proprietatea este guvernată de legi. Rezultă că, în organizaţia actuală a statelor, nu se pot aplica principiile generale urbanistice fără contingenţe la dreptul de proprietate, şi fără o întreagă legislaţie a acestui drept.

Când interesul public primează, intervine legislaţia restricţiunilor asupra proprietăţei, utilizându-se contra-greutatea despăgubirilor în caz de expropriere.

Unele principii urbanistice, deşi au un caracter mai pronunţat privat, rămân totuşi foarte des de interes social. Raporturile juridice ce intervin între proprietăţile particulare sunt cuprinse la servitudini, în codul civil, dar numărul lor este foarte limitat. Astfel prevederile legale au rămas mult în urmă faţă de nevoile şi progresul realizat în urbanism.

De aci nevoia ca juriştii să formuleze modificările de adus legei, sau să introducă noi articole în codul civil.

Este greu de trasat o delimitare între sfera restricţiunilor administrative asupra proprietăţei private, şi aceea a servituţilor ce cad, sau ar trebui cuprinse, în sfera codului civil. Câteva exemple: legile şi regulamentele administrative impun foarte des restricţiuni la clădirile din oraşe: modul de aşezare faţă de stradă sau vecini, suprafaţa minimală a curţei,, înălţimea construcţiei, etc. Dacă ele se pot justifica, ca fiind de interes general, se poate dovedi însă că aceleaşi restricţiuni pot fi şi numai de interes particular şi ca atare e recomandabil să fie trecute şi în codul civil, la servitudini. Folosul practic şi urbanistic va fi mult mai mare.

Autorul arată, în concluzie, că revizuirea şi completarea titlului servituţilor din codul civil este de urgentă necesitate, şi dă câteva indicaţiuni sau modificări în acest sens.

1. *Vânzările de imobile,* să nu se poată autentifica şi transcrie dacă nu se dovedeşte respectarea restricţiilor cu caracter urbanistic (curţi minimale, retrageri, etc.).

2. *Eşiri din indiviziune sau desmembrări,* să nu se facă fără dovada îndeplinirii restricţiilor cu caracter urbanistic (nu se vor creia loturi neconstruibile, neraţionale, etc).

3. *Reglementarea comassărilor obligatorii* între proprietăţile vecine, pentru a se obţine o raţională utilizare a lor din punct de vedere urbanistic şi economic.

4. Să se desfiinţeze «creaţiunea *zidurilor comune*» la construcţiile cu caracter independent (individuale) ele dând loc la procese, şi nefiind de real folos.

5. Să se revizuiască *servitutea arborilor,* bătrâni şi a noilor plantaţii, faţă de clădirile existente (distanţe minimale).

6. Să se impună *servitudinea canalizărilor,* adică o distanţă minimală de limita unui vecin.

7. Să se legifereze *deschiderea vederilor spre proprietatea vecină,* atât cele directe, cât şi cele piezişe.

8. Să nu se mai admită *servitute de picătură,* decât spre partea unde există ferestre (deci şi o servitute de vedere).

9. Se va modifica *servitutea de trecere,* pentru proprietăţile destinate construcţiilor (să fie de minimum 4 m. pentru o locuinţă şi 8 m. pentru mai multe locuinţe).

10. Să se introducă *obligaţia de comasare a curţilor vecine,* atunci când se execută noi construcţii.

11. *Să nu se poată clădi mai înalte,* în nici un punct al proprietăţii, decât se admite la stradă pentru aceiaş proprietate, eliminându-se aşa zisul gabarit de înălţime.

E. V.

Buletinul A. G. I. R. (Februarie 1938).

3. **Ce este o politechnică?** de Prof. Ing. *M. Manoilescu.* Noua lege de «raţionalizare» a învăţământului superior, a sporit domeniul unei politechnice, cu fosta Academie de Arhitectură din Bucureşti şi cu şcolile superioare de agronomie. Intrebarea pusă de d-l M. şi desvoltată în o conferinţă la Politechnica dela Iaşi este astfel din nou de actualitate, şi deaceia recenzionăm acum publicaţia acelei conferinţe. N. R.).

D-l M. defineşte mai întâiu technica, rolul inginerilor şi apoi politechnica. Iată o definiţie foarte adequată technicei: «arta de a alege şi combina mijloacele în vederea realizărei unui scop anumit»; în sens ingineresc, scopul devine economic, iar mijloacele sunt cele procurate de ştiinţă.

Inginerul este şi deasupra ştiinţei, când alege din ştiinţă numai informaţiile ce corespund scopului lui de creaţie; dar stă şi dedesubtul ei, căci technicianul nu ajunge până la zona de atingere a ştiinţei cu metafizica.

www.dacoromanica.ro

O şcoală superioară technică trebue să promoveze şi să transmită cunoştinţele şi capacităţile technice. Şi în technică există producători (cei cari adaugă la patrimoniul cunoştinţelor) consumatori, şi circulaţie (produsă de profesori, cari vechiculează cultura technică).

Există creatori şi consumatori technici şi deci şcoala are această dublă misiune. Creatorul technic inventează la comandă, pentru nevoile biologice ale omenirei. Economia comandă tecnicei invenţiuni noi. Sunt ingineri inventatori, de lucruri simple, dar cu aplicaţii mari; deaceea mai des inginerul dă soluţii particulare la cazuri speciale. Savantul e un amic al naturei; inginerul un duşman al ei, căci în tot momentul îi smulge din armele ei. Savantul vrea să ştie, inginerul vrea să poată.

Inginerul trebuie să fie capabil a face proecte şi să le execute. Proectul anticipează, prin imaginaţie, creaţia tecnică, este o operă de instinct. Calculul şi bagajul ştiinţific serveşte la verificare în vederea funcţionărei viitoare. Cultura generală formează şi întreţine imaginaţia necesară creaţiunei.

Orice şcoală tecnică trebuie să fie şi o şcoală profesională, dar cu obligaţia de a da un minimum de garanţie, de care se poate dispensa facultatea. Maşina trebue să meargă, construcţia să ţie. Materia nu cunoaşte îngăduinţă şi indulgenţă.

Politecnica e o şcoală care se reazimă pe o bază de cunoştinţe comune tuturor specialiştilor ştiinţifici. Numai într'o politechnică cu un mare număr de studenţi se poate crea o bază serioasă de oameni şi aparate, cu un climat intelectual datorit contactului între secţiuni, se trăeşte într'o atmosferă de emulaţie.

Condiţiile politecnicilor: spirit tecnic, pregătire ştiinţifică şi matematică; arta de a organiza; cultura economică; dragostea profesională.

Matematica dă inginerului încrederea în propria-i gândire şi intreţine spiritul vecinic activ. Este necesar ca ingienrul să ştie bine ce ştie, şi să fie format ca organizator; condiţii care îl face apt pentru orice specialitate tecnică. Un inginer trebuie să fie un calculator în bani al soluţiilor lui, şi să ştie a comanda, fără a dispreţui munca manuală.

C. S.

Buletinul A. G. I. R. (Aprilie 1938).

4. Voinţa omenească în ştiinţa economică de Prof. Ing. *Manoilescu.*

Trăim în spaţiul economic organizat, caracterizat prin voinţă. In spaţiul economic liberal, statul e absent; în cel comunist, nu există voinţă individuală: în cel organizat, este o interferenţă între voinţa statului şi a individului. In teza deterministă, voinţa e aparentă, e ultimul efect al unei serii de cauze: flămândul nu face act de voinţă când mănâncă o pâine. In teza liberului arbitru, voinţa e un factor autonom. Care e adevărul? Sunt 2 feluri distincte de voinţă: una inferioară, biologică, (pentru masse); alta superioară, omenească (pentru individualităţi).

Acele de voinţă superioară fixează ţelurile economiei, extra şi supra economice (Italia, Germania sau America).

Condiţiile, cari definesc spaţiul economic organizat, sunt: un conducător lucid; «o tensiune ideală» (spre eforturi cu eatoare); o nouă etică (cu îngustarea câmpului interesului egoist); noi cadre instituţionale (corporaţiile).

Voinţa suprimă automatismul biologic. Economia liberală are la bază principiul hedonistic: minimum de efort (suferinţă), cu maximum de profit (satisfacţie). Astăzi însă vedem cum se face, în unele ţări, maximum de efort cu maximum de suferinţă. Aceasta face ca şi ştiinţa economiei să-şi schimbe principiile de bază.

Folosul general trece înaintea celui individual. Politicul trece înaintea economicului.

Este o mare asemănare între voinţa autonomă (omenească superioară) şi principiul entropiei. Entropia, principiu al termodinamicei, este un coeficient, care caracterizează stabilitatea condiţiilor unui sistem, dar sistem supus unor forţe interioare. Aceasta entropie creşte către un maximum-limită, limita fiind stabilitatea definitivă, care la univers ar fi zero absolut (—273°) pretutindeni.

In sistemul social minimul entropiei o prezintă sistemul comunist, care evită orice concentrare de energie (de voinţă superioară); pe când personalităţile puternice sunt o entropie minimă, căci concentrează maximum de energie în ţările lor. Aceste personalităţi prelungesc viaţa omenirei.

Economia trebue să servească raţional. Dacă scopul e idealist, mijloacele să fie raţionaliste. Economia matematică e posibilă chiar când voinţa e autonomă.

Ştiinţa economică era concepută biologic ca ştiinţă a naturei; azi este a omului cu voinţă. A devenit teleologică (menită să realizeze un scop). A devenit ştiinţa rezultatelor, ştiinţa succesului. Scopul sau idealul este o realitate socială, un factor de putere, căci influenţează toate acţiile omeneşti.

Tecnicianul o porneşte dela scop şi caută mijloacele imediate cele mai propice, care duc la scop. (metoda teleologică) şi de aceia unii nu mai fac deosebire între economie şi tecnică.

Savantul pleacă de la realităţi şi înaintează prin logică prin intermediul ipotezelor, fără a şti scopul. Tecnicianul pleacă de la scop, şi trecând prin o serie de altele parţiale, stabileşte o serie de linii de acţiune care conduc la scop.

www.dacoromanica.ro

Concepţia modernă a ştiinţei economice apare în legea producţiunei. Orice creştere de producţie este întâi suprapropoţională, apoi proporţională şi în sfârşit subproporţională, faţă de creşterea factorului care o provoacă.

Prin intensificarea unui factor izolat nu se poate ajunge de cât la un optimism unilateral; numai prin ridicarea coordonată a tuturor factorilor se poate atinge optimum-optimorum.

Nu orice creştere a unui factor e raţională, ci numai cea conform reacţiunilor omeneşti pentru optimum optimorum. Ideia de productivitate corespunde principiului totalitar, care proclamă prioritatea întregului asupra părţii.

Orice efort izolat ajunge repede la limitele eficacităţei; numai efortul integral şi solidar cu alte eforturi poate atinge maximum maximorum. Deci solidaritate, disciplină şi erarhie sunt la baza folosirei ştiinţifice a lumei moderne.

Productivitatea e raportul între producţia netă şi numărul muncitorilor (între rezultate şi mijloace), adică un standard operativ.

Voinţa omului superior este deci înregistrată de ştiinţa modernă.

Economia este ştiinţa organizărei voinţei omeneşti.

C. S.

5. **Technica modernă a şoselelor de pământ** de Ing. *I. Andreescu-Cale* (extras din Bulet. Inst. Român pentru betoane, Ian.—Martie 1938).

Activitatea tecnică, teoretică şi practică, multilaterală a autorului, s'a oprit şi asupra neajunsurilor, simţite encam la noi în ţară, din cauza lipsei drumurilor bune.

De aceea dânsul începe cu determinarea *principiilor de modernizare a drumurilor* (6 la număr): 1) automobilul absoarbe traficul local; 2) uniformitatea mediocră a drumurilor este de preferat alternanţei de străzi de valori extreme; 3) construcţia drumurilor să se bazeze pe o elasticitate evolutivă (progresivitate); 4) execuţia drumurilor să fie ştiinţifică, iar nu empirică, pentru a fi şi economică; 5) nu există pavaj standard pentru viitor, în orice împrejurare; 6) de fundaţia unei şosele, care trebue să fie impermeabilă şi stabilă, (de mecanica solului) depinde mai mult buna stare a drumului, de cât de calitatea îmbrăcămintilor.

Trecând la şoselele eftine, d-l Andreescu-Cale arată că în Statele-Unite au fost studiate, în mod special, şoselele de pământ. Inainte se studiau mai mult îmbrăcămintile; apoi s'a trecut la fundaţii; acum la stabilizarea solului ca strat de uzură. Acest studiu se face foarte metodic pe teren.

Inbrăcămintile eftine sunt: macadam, inpietruire, apoi de nisip, ori nisip cu argilă, ori de pământ vegetal, toate stabilizate cu ciment, bitum fierbinte, emulsii de bitum, gudron, lignite, clorură de calciu, de sodiu ori cu leşie de sulfit, îngrediente care servesc «stabilizarea».

Autorul arată că şoselele de pământ pun probleme noi, de resortul mecanicei solului, chimiei şi fizicei solului, ale geologiei, stratigrafiei, ale hidrologiei, pedologiei şi ale hidraulicei aplicate, în raport cu agentii climaterici.

Solul, în contact cu aerul şi apa, cuprinde un spaţiu lacunar de 35—50%. Coloidele şi Humusul sunt substanţele cărora solul datoreşte mai ales puterea lui absorbantă pentru apă. Coloidele, formate din *micele*, cu un diametru de 2 microni, au o suprafaţă considerabilă, care dă naştere la fenomenul absorbţiei. Humusul e format din celuloză de natură coloidală, deci absoarbe apă, iar când se usucă se contractă extraordinar.

Solurile naturale sunt amestecuri de nisip, argilă, humus, care fac ca solurile să se comporte diferit cu apa. Deaceea trebuesc determinate proprietăţile şi constantele solurilor: spaţiul lacunar, schimbarea de volum, porozitatea, permeabilitatea, plasticitatea, umiditatea, cu indicii şi limitele fiecărei proprietăţi.

Biroul federal al drumurilor din Statele Unite au stabilit 8 grupuri de soluri uniforme şi 3 grupe de soluri neuniforme. Stabilizarea se poate obţine din amestecul unor soluri uniforme cu altele neuniforme, fapt care produce schimbări bruşte.

Există soluri expansibile şi neexpansibile, (de ex. nisipurile). Factorii care joacă rol la stabilizare sunt coeziunea şi frecarea interioară (experienţa lui *Terzagi*, cu cocoloaşele de argilă).

Solurile pot fi coerente graţie unui liant, sau nu există liant, dar există o umezeală.

Deformatiile solului sub presiune sunt datorite stabilităţei, fuga în lături (la formarea făgaşelor) compresibilităţei (prin micşorarea spaţiului lacunar) şi elasticităţii (fără modificare a umezelei).

Ameliorarea solurilor este de mare importanţă, căci drumurile trec peste tot felul de soluri. Uniformizarea prin stabilizare a solurilor se impune. Solul plastic poate fi ameliorat cu 40% piatră spartă şi prundiş. Când construcţia e mare, din cauza argilei, se poate adăoga nămol, praf de var stins; dacă e prea pietros sau nămolos, i se adaogă, ca liant, argilă.

Pe măsură ce indicele de plasticitate creşte, creşte şi stabilitatea, dar pe vreme secetoasă apar crăpături. Acest defect poate fi înlăturat cu clorură de calciu sau sodiu sau cu leşie de sulfit, care sunt săruri higroscopice.

In America stratul de uzură la soselele eftine se recomandă a cuprinde: 50% prundiş ordinar, 30% nisip, 10% nămol şi 10% argilă, amestecul fiind cilindrat şi întreţinut umed cu clorură de calciu.

www.dacoromanica.ro

Liantul joacă cel mai mare rol, și prototipul liantului e caloinul, care are limita de lichiditate, indicele de plasticitate, limita de retragere și de saturație favorabilă.

Tratamentul cel mai întrebuințat în Statele Unite a fost cu clorură de calciu, rămas ca sub produs de la fabricarea sodei caustice. Argila procură coeziunea maximă când fiecare porțiune de argilă înfășurată într'o pojghiță de apă, care pojghiță e asigurată de clorură de calciu (1 kgr. apă e reținut de sol de 0,65 kgr. clorură de calciu). Și clorura de sodiu dă bune rezultate.

Costul tratamentului cu clorură de calciu revine în America la 171,3 dolari pe km. de șosea.

Ca încheere d. A. C. arată că trebue mai întâi făcută asanarea și stabilizarea solului zonelor, și apoi sporirea randamentului îmbrăcămintelor de pământ și a împietruirilor, după care se va putea trece la un pavaj mai scump.

C. S.

Străine.

1. **Roadbed stabilisation by Drainage** by H. E. *Cotton,* (o broșură cu 20 pagini în 8° — *Armco,* Avenue Gourgaud 6, Paris 1937) interesează pe inginerii de șosele și de căi ferate, ca și pe specialiștii în aeroporturi sau lucrări municipale, care au de luptat cu marele inamic, ce este «*apa imponderabilă*».

Publicația se ocupă cu principiile drenajului superficial (de subsubfață) și cu aplicația lui la căi ferate, șosele, aeroporturi, agricultură, etc., și în deosebi cu «*stabilizarea patului șoselei prin drenaj*».

Ilustrațiuni convingătoare ajută textul.

Inginerul *Houk* arată pe scurt cauzele crăpăturilor în pavaje și importanța drenajului patului șoselei.

Inginerul *Cotton* se ocupă în special de drenaje, pentru a scurge apele din subsolul patului șoselelor. Apa liberă din subsolul soselei poate fi drenată, pe când apa capilară, nu. Varietatea rocilor complică problema. Urmează a fi făcute cercetări și luate probe, spre a se stabili bine poziția și adâncimea drenului.

Apa liberă se poate prezenta în două feluri. Primul fel este cel obișnuit în 90% din cazuri, în regiunile muntoase, unde nivelul apei nu este paralel cu fața definitivă a șoselei; adică pe o latură a șoselei apa e mai aproape de suprafață (spre debleu) și mai depărtată spre latură opusă (spre rableu). Deci se poate asigura o scurgere transversală.

Cel de al doilea fel, se prezintă la șoselele de câmp, unde nivelul apei e paralel cu fața superioară a șoslei și scurgerea transversală a apei este aproape zero.

Apa de capilaritate poate exista în ambele feluri de apă liberă. Se pune problema ca apa să fie interceptată, mai înainte de a ajunge în zona șoselei. (Secția patului, infrastructurei și învelișului). Experiența a arătat că un dren așezat la 1,50—1,80 m. sub suprafața învelișului șoselei, poate da rezultate.

Actualmente subdrenurile de șosele pot fi împărțite în 3 clase: a) *drenurile de fermă,* de acum 50 ani, o conductă așezată pe fundul unei excavații, care face să scadă nivelul apei așa ca nivelul capilarității coincide cu al conductei; b) *tipul de aeroport,* care se construește așa ca totul să fie mai sus ca fundul șanțului și rezemând pe-o umplutură de un material poros; c) tipul de *dren pentru șosele,* seamănă cu cel de aeroporturi ca așezare a tubului și umpluturei, dar șanțul merge până la stratul impermeabil, și are un capac impermeabil, ca să nu intre în el apa de la suprafață. Fiecare sistem se aplică după caz. Drenul de categoria C. se așează paralel cu șanțurile șoselei, sub nivelul inferior al apei libere. El colectează vinele laterale de apă.

Locul drenurilor și adâncimea lor, se execută după două cazuri: cazul I, când nivelul apei e la 0,60—1,20 m. sub suprafața șoselei, iar fundul tranșei la maximum 2,10 m. sub acea suprafață. Grosimea stratului de apă e cam de 0,15 m., dar poate fi chiar de 0,90 m. și mai mult. In acest caz apa de capilaritate produce pagube mari. Drenul se așează spre partea cu nivelul mai sus al apei, înainte de a ajunge la patul șoselei.

Cazul al doilea este când adâncimea e mai mare ca 2,10 m. și stratul de apă mai gros. Atunci adâncimea drenului este stabilită de capilaritate, în sensul ca acea apă să nu mai ajungă la patul șoselei.

C. S.

L'Administration locale (Decembrie 1937).

2. **Infectarea aerului.** D-l *Baldit,* Șeful secției tehnice din oficiul național meteorologic, studiind «microclimatologia» arată că soluția problemei purificărei atmosferei orașelor nu este încă definitivă, deși progrese importante au fost obținute. Totuși puritatea atmosferei orașelor este departe de aceia de la țară. Purificarea aerului se face numai prin un proces natural meteorologic.

D-l Baldit aplicând «*coeficientul de extincțiune al radiațiunilor solare*» (de slăbire), prin traversarea unei unități de masă, constată că acest coeficient e mai mare în orașe decât la țară.

La țară însă, atmosfera este mai variată, din cauza vaporilor de apă care se schimbă necontenit. Și vaporii de apă sunt un puternic absorbant al razelor solare. Este cazul a se defini *atmosfera standard.*

S'a constatat că la țară, în timpul unei zile calme și înorate, intensitatea unei radiațiuni solare crește

www.dacoromanica.ro

regulat de dimineața până la prânz; iar în orașe ea suferă o descreștere între orele 7—8, și mai ales primăvara și toamna, ceeace ar proveni din un aflux de aer de la periferie spre centru.

O foarte mică depresiune barometrică există în mod normal deasupra unui oraș mare.

La țară cantitatea de radiațiune solară minimă e vara, pe când extincțiunea maximă e iarna în orașe, adică atunci când din cauza oblicității razelor, radiația e minimă. Stațiunile de munte primesc iarna 4/5 din radiația ideală, și de aceia sunt foarte căutate.

Acțiunea fumului și a impurităților atmosferei e dublă: sporesc extincțiunea și favorizează evaporarea picăturilor de apă. Ploaia are un mare rol în purificarea atmosferei. Vântul asemenea. Cantitatea de praf descrește repede, pe măsură ce iuțeala vântului crește. La iuțeli mici, preponderează vânturile verticale, și problema se complică .

3. **Climatul orașelor** a făcut obiectul unei lucrări «*Das Stadtklima*», ale d-lui *Kratzer*. Orașul este ca un vulcan, care asvârlă cantități imense de gaze, lichide și solide în atmosferă. Acestea împânzesc atmosfera, luându-i transparența. Acest clopot de materiale în suspensie absoarbe în medie 10—20% din radiațiile solare, iar noaptea acesta are rolul unei cuverturi. Energia calorică dispersată iarna în orașe, face ca temperatura să fie mai ridicată decât la țară. Norii sunt mai persistenți în oraș decât la țară.

Vara se formează un sistem particular de vânturi în orașe, cari dau naștere la precipitații mai dese decât la țară. O cantitate mai mare de praf, sporește potestialul electric. Stratul vegetal scade din ce în ce spre centrul orașului. Deci temperatura crește, și climatul e mai uscat, cu tot sporul precipitațiilor.

Ca și pădurea, orașul refulează aerul care se precipită spre el. In centru iuțeala aerului e atenuată, deci o nouă îndulcire a climatului.

Deci orașul apare când ca vulcan, când ca un deșert, când ca o pădure mică.

C. S.

L'Administration locale (Nr. 18 și 19 1937 și Nr. 20/1938).

4. **Municipalisme et economie nationale: Le rôle des cités dans la nation** este titlul unui important și documentat raport de 87 pagini, cu planșe și diagrame, etc., prezentat Președintelui *Roosevelt*, de către «*Comitetul de Urbanism*», o secție la «*National Resources Comittee*».

Raportul cuprinde 3 părți, cu mai multe capitole: Partea I, Cap. I se ocupă cu America Urbană, adică comuna, aspectul orașelor, viața în curs, comparație între urbanismul american și cel european; Cap. II este consacrat procesusu-lui de urbanizare și factorilor de bază cu tendințele lor dominante; Capitolul III examinează problemele ce se pun orașelor americane.

Partea II-a cuprinde studiile speciale ale comitetului; în fine, partea III-a, este un expozeu al politicei generale, cu recomandațiuni.

Intreaga lucrare este prima lucrare oficială de acest gen făcută în lume.

Va rămâne un auxiliar clasic al documentărei superurbanistice și va trebui consultat de orice urbanist.

Nu este posibil a face un rezumat cuprinzător al întregei opere, din o singură dată. Vom reveni asupra lucrărei, care dealtfel nu este încă în întregime publicată în L'Administration Locale.

C. S.

Strasse & Verkehr (1938, Nr. 18 și 19).

5. **Organizarea circulației pietonilor** de *H. Thommen*. — In orașe trebuie amenajate zone de protecție pentru pietoni, cu un regim juridic special (în Elveția), și care să țină seama de condițiile locale și psihologia pietonului. Un proect pe hârtie e bine să fie experimentat pe teren, în mod provizoriu, și apoi adoptat.

Zona de protecție pentru pietoni, spre a fi utilizizată, trebue să fie așezată, rațional, anume, pornirea să fie chiar din punctul unde valul de pietoni trece în mod natural la bordura trotuarului spre a traversa strada (de la eșirea din o gară, la unghiul unui trotuar, etc.). La punctul de terminare legătura să fie asemenea logică și pietonul condus fără a avea nevoe să judece. Mici devieri a acestor extremități face adesea ca pietonii să părăsească complet drumul indicat. Uneori mici bariere puse judicios, împiedică pietonul să pornească într'o direcție de nedorit.

Când pista (drumul pietonului) e subdivizată în bucăți de refugii, acestea devin mai mult niște obstacole. In ori ce caz pista să nu fie dubioasă, ci să urmeze un drum drept între punctul de plecare și punctul de sosire.

Trecerile de protecție, față de circulația vehiculelor, nu-și pot îndeplini misiunea, dacă circulația vehiculelor nu este și ea bine ordonată.

Trecerile pietonilor sunt grele prin străzile sinuoase, mai ales în curbele în S. La fel traversările oblice.

Nesiguranța traversărilor mai e sporită și prin opririle tramvaielor și autobuzelor, care micșorează vizibilitatea vehiculelor care sosesc.

www.dacoromanica.ro

Pe străzile cu sens unic nu trebue prevăzute refugii de pietoni la mijloc, căci introduc confuzie.

Pavagiile de pietoni sunt adesea prevăzute cu o semnalizare specială, dar semnalizarea nu e necesară a se face la toate intersecţiile străzilor, ci numai acolo unde acel pasagiu nu apare ca evident.

C. S.

Urbanisme, Iunie 1938.

6. Planul urbanistic trebue extins până la căile unei lotizări? de *R. Danger,* urbanist.

Toţi urbaniştii sunt de acord că un plan de amenajare trebue să înceapă cu studiul marilor linii şi apoi să treacă la detalii. Dar nu sunt toţi de acord cu privire la detaliile unde acel plan trebue să sfârşească Adică să lase pe seama particularilor căile secundare de acces sau totalitatea viitoarelor străzi să fie trecută pe plan ?

Sunt argumente pro şi contra.

Argumentele principale pentru detalii prevăzute în plan sunt: a) planul de amenajare formează un tot, împreună cu detaliile minime, care nerespectate, pot antrena modificări esenţiale; b) dacă planul se limitează numai la trăsăturile largi, acesta va fi util, dar nu va asigura tocmai coordonarea lotizărilor eventuale, care vor putea fi rău orientate, rău aerate, vor tăia defavorabil arterele de circulaţie, vor putea strica zonificarea; c) Oraşul nu va fi prin aceasta antrenat la cheltueli prea mari, căci legea îi permite eşalonarea planului în timp, şi chiar să renunţe, dacă nu are resursele financiare suficiente; d) acesta a fost sistemul utilizat de cele mai multe ori.

Argumentele contra detaliilor în plan sunt: a) avantajele detaliilor prezintă şi inconveniente serioase, care se accentuează mai ales în timpul crizelor economice, odată cu mizeria finanţelor comunale; b) oraşul renunţând prea des la prevederile planului, va termina cu a-l privi ca un tablou fără utilitate practică, şi dacă totuşi îl va executa parţial, nimic nu garantează că se vor executa tocmai prevederile esenţiale, ci dincontră; c) planul cu prea multe prevederi face ca să se treacă în sarcina colectivităţii deschiderea unor străzi care, altfel, ar fi căzut numai în sarcina parcelatorilor, ca beneficiari ai deschiderei acelor străzi; d) un plan cu multe detalii grevează prea multe imobile cu servituţi adesea nesigure, şi care sunt piedici pentru tranzacţii şi pentru construcţii, deci loveşte în o sursă importantă de bogăţie; e) nu e prudent să loveşti cu «ne varietur» un plan care, la momentul când va deveni realizabil, riscă să nu mai fie oportun; f) e bine să se lase loc şi iniţiativei private, care poate da loc la soluţii fericite; g) această concepţie este cea care prevalează actualmente.

Autorul arată unele mijloace de a concilia cele două concepţii, precum declararea de utilitate publică numai a traseelor judecate ca esenţiale (sistem care uneori poate conduce la rezultate tocmai contrarii, unele cazuri fiind menţionate şi de d-l Danger, N. R.); sau întocmirea numai a unui plan director, pentru lucrările de executat în termen lung. Dar juriştii nu sunt de acord asupra valorei juridice a unui astfel de plan director (şi pe drept cuvânt, dacă se ţine seamă de legile în vigoare N. R.).

(După cum am arătat şi în volumele noastre «Urbanistica Generală şi Specială», şi «Pentru Bucureşti» părerea noastră este că cu cât oraşul este mai mare şi evoluează mai repede, planul să cuprindă mai puţine detalii, să fie mai elastic. Există şi mijloace spre a evita unele defecte ale planului prea elastic. In orice caz examenul d-lui Danger, ridică chestiuni foarte importante din punct de vedere practic, care merită a fi discutate. — N. R.).

C. S.

Urbanisme, Iunie 1938.

7. Amenajări şi cosmobiologie de *A. Daniel,* igienist. — Individul nu poate fi desfăcut de mediul natural geografic. Construcţia, zonificarea, planul local şi regional trebuesc să ţină seama de influenţele complexe ale radiaţiilor cosmice, tehnice şi solare. Urbanismul, de suprafaţă şi cel subteran, trebue să fie condiţionat de factorul cosmobiologic, din ştiinţele «paranaturiste», reînţinerite din antichitate.

Un astfel de factor influenţează amplasamentul construcţiei, materialele de construcţie, influenţe ale acţiunei aero-ionizărei pulmonare.

In subsol sunt iradierile radio-active, care acţionează prin falii şi prejudiciază sănătatea celor ce locuesc clădirile construite pe astfel de falii, în terenuri argiloase sau roci cristaline, (bănueli asupra cauzelor unui anumit cancer; acumularea radonului naşte anemia, tuberculoza, arterio-scleroza, etc.).

O armătură metalică poate forma o cuşcă Faraday şi să oprească undele hertziene naturale, precum razele cosmice primesc (grupa moale şi poate o parte din grupa dură) şi mai ales razele ultragama, care produc jerbele corpusculare ,ale căror influenţe nu sunt neglijabile.

Şederea pe radiatori, pe suprafeţe metalice, face imposibilă absorbţiunea ionilor atmosferici prin plămâni, deci se produc turburări pulmonare. De aceea la congresele urbanistice trebue invitaţi şi cosmobiologiştii, care recomandă creaţiunea unor noi zone non-aedificandi, cu aceeaşi etiologie ca zonele insalubre (taudis).

C. S.

www.dacoromanica.ro

Urbanistica, Iulie-August 1938.

8. **Reuniunea urbaniştilor în Sicilia** de *Rigotti*. — «Institutul Naţional Urbanistic Italian» a căutat, în ultimii ani, să afirme în Italia o conştiinţă urbanistică, ceeace a realizat prin reuniuni (pe când Institutul Urbanistic al României, a fost lovit mortal în 1934, şi apoi, din nou, în 1938 — N. R).

Caracteristica reuniunilor este «unitatea unei teme» şi aplicărei ei la un oraş unde tema este mai «de actualitate».

Tema reuniunei Siciliane a fost «Urbanistica centrelor de cură, climatice şi turistice». (La noi nu este de actualitate o temă analoagă ? — vezi volumul «Urbanistica Specială» de autorul recenziei), căci întreaga Sicilie este o staţie de acest fel (Palermo, Siracuza, Catania, Acviale, Voto, Etna şi Taormina).

D-l *Calza Bini*, ca preşedinte al I. N. U. I., a scos, prin acţiunea sa, în relief strânsa legătură între urbanism şi fascism, pentru acordarea interesului colectiv cu cel individual, şi pentru sporirea capacităţei receptive a micilor centre.

In Sicilia, diferitele staţiuni au fost clasate pe specialităţi: de cură de scare (Acviale şi Sciacca); climatică (Taormina); de turism (Palermo, Monreale, Siracuza, Agrigente şi Cefali); de cură: (Terminii şi Castronale). Numai unele au planuri de amenajare.

Câteva principii directoare (în special pentru Palermo):

1) Valorificarea patrimoniului monumental, cu observarea în particular a accesului şi a spaţiilor libere.

2) Sistematizarea căilor ferate.

3) Sistematizarea decorativă a accesului dinspre mare, ca atracţie turistică, şi cu activitate intensă în port.

4) Grijă constantă a dispoziţiei străzilor în genere.

5) Ameliorarea comunicaţiilor pe şosele şi căi ferate.

6) O eficace protecţie antiaeriană.

Pentru Catania au fost puse alte probleme, ca asanarea zonelor centrale, construcţia unui teatru, etc.

S'a mai propus sistematizarea paysagului Etnei, o realizare superbă dorită şi de Duce.

In această reuniune au fost discutate şi alte probleme urbanistice, referitoare şi altor ţinuturi ale Italiei, precum la Napoli, insulei Ischia, ş. a.

In viitoarea reuniune se va discuta problema: «Organizarea regiunilor muntoase şi problema repopulărei lor». (Nu este aceasta o problemă de superurbanism, nu numai de urbanism regional ? Vezi «Urbanistica Generală şi Specială» de autorul recenziei).

C. S.

Habitation et urbanisme (1938, Nr. 2).

9. **Amenajarea urbană şi rurală în raporturile ei cu industria** de *G. L. Peppler*.

O comisiune se ocupă în Anglia acum, cu studiul repartiţiei populaţiei industriale. Studiul se face având în vedere că pe mulţi urbanişti nu îi preocupă în primul rând *agrementul*, ci să ajute pe oameni «să-şi câştige pâinea». Dar şi asta nu are mare valoare, dacă oamenii nu sunt sănătoşi. Profesorul *Geddes*, zicea, acum 30 ani, că «*rolul amenajărei este să asigure raporturi convenabile între popor, muncă şi loc*» (vezi şi definiţia *C. Sfinţescu* în «Urbanistica Generală» — N. R.). Agricultura ţinea un loc de frunte în trinitatea Profesorului Geddes).

Adams a răspândit, în 1923, un chestionar printre industriaşi, dar numai 1/3 au fost restituite cu răspunsurile completate. La alt chestionar, din 1930, au răspuns 76% din industriaşi.

Din studiul acestor răspunsuri s'a putut deduce motivele principale ale industriaşilor, pentru care îşi aleg o aşezare sau alta a industriei lor:

1) Inlesniri de acces pentru materii prime şi târguri de desfacere, (acum primează târgul de desfacere, căci micşorează cheltuelile de distribuţie şi e comod să ai la îndemână un număr mare de intermediari şi de distrbuitori).

2) Inlesnirea de a dispune de servicii publice, dar marea drispensiune a energiei electrice a sporit mobilitatea industriei.

3) Pasibilităţile de expansiune, scurgerea apelor, subsol solid, puritatea atmosferei.

4) Posibilităţile mâinei de lucru, nu numai ca muncă calificată, ci şi un echilibru între munca masculină şi feminină, în o epocă în care adresa manuală a pierdut din importanţă.

5) Industrii conexe sau firme asociate, deoarece nici o industrie nu e complet independentă. Reziduurile şi sub produsele unei industrii poate fi materia primă pentru alta.

6) Taxele locale au pierdut din importanţă, de când industria a fost parţial detaxată.

7) Localuri convenabile, oferite adesea în oraşele-grădini.

8) Locuinţe satisfăcătoare şi împrejurimi agreabile pentru lucrători, care preţuesc din ce în ce mai mult acestea.

Stabilirea dosarului urban. Cum poate urbanismul în special să evite dificultăţile inutile de transport ? Va trebui să înceapă cu o anchetă îngrijită a regiunei. S'a pretins că uneori asanările industriale sunt mai necesare decât asanările locuinţelor.

Oraşul grădină, distribuite la distanţe convenabile în regiune, este un mijloc; alteori oraşele satelite.

www.dacoromanica.ro

Terenurile necesare industriei se consideră ca 10% din suprafaţa oraşului. Acum însă s'a găsit că la 3,5 ha. locuinţe ar fi necesar 1 ha. pentru industrie; la Welwyn procentul este între 16% şi 22%; la Letchworth 6%; la Manchester numai 5,5%, căci o parte din industrii au eşit afară din oraş.

Distincţia între o zonă industrială şi una «industrială specială» este că în ultima se pot instala şi cele insalubre, pe când în prima este nevoie de autorizare de instalare.

Traseul planului domeniilor industriale. Sunt unele industrii cu astfel de planuri bine studiate. E recomandabil ca să fie o perdea separatoare între zona industrială şi cea de locuinţe, iar industriile între ele să fie cât mai distanţate, ceace ajută şi la aşezarea de terenuri de sporturi între ele.

Amenajarea obligatorie constă numai în a stabili limitele zonei industriale, în care nu se autoriză nici o construcţie neindustrială, decât cu autorizare specială; după cum nici o industrie nu este admisă a se stabili în alte zone decât cea industrială.

Cu cât terenul stabilit pentru o zonă industrială e mai mare, cu atât sunt şanse ca planul să fie mai echilibrat.

Urbanistul este un compus de arhitect, inginer şi de geometru, cu oarecare cunoştiinţe de drept, dar care ia şi avizul diferitor specialişti. Pentru zonele industriale inginerul va da avizul său asupra calităţilor solului şi subsolului, serviciilor publice, etc., pentru lucrarea constructivă cu care va fi însărcinat.

C. S.

Urbanisme — Aug. — Sept. 1938.

10. **Desfiinţarea blocurilor insalubre şi decretele-legi** de *H. Sellier,* fost ministru. Coteneţele sunt lipsa societăţei moderne. Inferioritatea demografică a Franţei face ca pentru viitorul rasei să fie luată imperios în consideraţie chestiunea locuinţei.

Care sunt legile actuale pentru desfiinţarea locuinţelor de mizerie în Franţa? Trebue de la început observat că locuinţa mizerabilă nu e numai în oraşele mari, dar şi în cele mici, şi mai ales la ţară, astfel că nu e mirare exodul rural existent.

Sunt condiţii intrinseci şi extrinseci de insalubritate a locuinţelor. Deşi legea din 1902 permitea autorităţei comunale să impună măsuri contra locuinţelor insalubre, ea a rămas fără efect, din motive electorale. Legea din 1924 asupra lotizărilor, care nu permitea construcţii pe lotizări neaprobate, şi legea din 1935, asupra permisului de locuire, au modificat cu ceva situaţia.

La blocurile insalubre numai târnăcopul poate modifica situaţia. Dar ca să dărâmi trebuie să expropriezi, şi urmând legea din 1814 relativă la fixarea indemnităţei, adică pe baza venitului, care era unul rezultat din exploatarea intensă. Legea din 1918 modifica, în sensul că se scădea indemnitatea cu suma necesară spre a face imobilul salubru. Dar această lege a dat un complet fiasco. A intervenit legea din 1935, cu comisiunile arbitrale, dar şi acestea au arătat inconveniente, şi de aceia, în Mai şi Julie 1938, s'a pus capăt acestei situaţii, dând posibilitatea unor condiţii financiare posibile.

Punerea în folosinţă a locuinţei insalubre e lovită de aceleaşi sancţiuni ca punerea în vânzare a alimentelor falsificate.

Rămân locuinţele insalubre, dar acele provenite din *vina ocupanţilor.* Sunt indivizi care transformă în mizerie, de îndată, locuinţa cea mai salubră. In acest caz trebuie urmărită o educaţie progresivă.

O altă cauză e suprapopularea locuinţelor, ceeace în Anglia constitue un delict pentru cel ce închiriază (comis deci de proprietar), dar cu complicitatea locatarului.

Autorul arată ce s'a făcut în alte ţări pentru locuinţe, şi dificultăţile din Franţa, unde oamenii politici dă puţină importanţă chestiunei.

C. S.

www.dacoromanica.ro

ORAŞELE NOASTRE

BUCUREŞTI:

1) **Distrugerea gunoaielor.** — In programul de inovaţii, în materie de salubritate, al Uzinelor Comunale Bucureşti, care au preluat, conform unei noi legi, acest serviciu municipal, se adoptă sistemul englez *Call*, pentru distrugerea gunoaielor, în loc de uzini-crematorii, de vreun sistem oarecare. Ne bucurăm că studiul asupra Distrugerea Gunoaielor, publicat de d-l Prof. Ing. *C. Sfinţescu*, în revista «Urbanismul» Nr. 2, pe anul 1932, şi-a găsit, chiar cu o întârziere de 6 ani, o aplicaţiune în Bucureşti.

2) **Autobuze deficitare?** Societatea Comunală de Tramvaie, a cerut sporirea tarifului la autobuze, de oarece, în urma unor mari investiţii ce ar fi făcut pentru acestea, (cam 830 milioane lei), exploatarea cu tarifele actuale ar fi deficitară. Societatea ar pierde acum 1,17—1,50 la fiecare călător. In «*Urbanismul*» pe anul 1932, am arătat o comparaţie între rentabilitatea tramvaielor, trolleybuzelor şi autobuzelor, în Franţa, comparaţie care, în anumite limite, ar fi valabilă şi la Bucureşti. Noi credem că mai curând ar fi de revizuit reţeaua de tramvoie şi de autobuze, considerate simultan, şi frecvenţa vehiculelor pe diferite traseuri. Incepând de aci cu raţionalizarea, s'ar putea produce importante economii.

In «Urbanismul» deasemeni am arătat, în anul 1933, (Economia Urbanistică) că nu este just, economiceşte, ca să se lungească liniile peste măsură, în afara oraşului, punând în valoare terenurile particulare, iar cetăţenii, prin sporuri de tarife la centru, să plătească plusvaluta terenurilor exterioare oraşelor. Nu putem să trecem cu vederea că S. T. B., nu ştiu din ce motive, a perseverat în această eroare, care este un dublu păcat urbanistic.

Incă o distincţiune ce mai trebue făcută în examinarea deficitelor, este şi aceia între amortizările, ce urmează a fi făcute din tarifele prelevate călătorilor, şi capitalul de investiţie, format chiar din tarifele prelevate.

Cu toate perfecţionările aduse de S. T. B. autobuzelor, şi pe care le recunoaştem ca reale, trebue să relevăm că acestea au încă mari incoveniente: vibraţiuni puternice, ce se resimt foarte neplăcut la imobilele de pe străzile unde acestea circulă; apoi atmosfera sufocantă din interior (lipsă de ventilaţie suficientă); eşapamente de gaze irespirabile pe străzi; admiterea, pe unele trasee, a unor călători cu mărfuri ancombrante, şi uneori desgustătoare (de ex. lăptărese, instalatori, zidari etc., şi *cu bagajele lor*), chiar pe trasee în cuprinsul oraşului propriu zis, etc.

Suntem convinşi că S. T. B. va remedia şi aceste lipsuri, mai ales că remedierea lor va spori veniturile, nu le micşora.

3) **Refacerea Pavajelor.** — De curând s'a adjudecat concesiunea întreţinerii pavajelor unei Societăţi «*Rutiera Română*». Se observa o mare febrilitate, mai ales în desfacerea şi refacerea de borduri la trotuarele de pe străzile centrale. Cum aproape pe nici o stradă, cu toate cheltuelile făcute în trecut nu există, nici un pavaj complet bun, această Societate va avea mult de lucru. Dorim ca serviciile publice să lucreze coordonat, cel puţin de acum încolo, ca să nu se spargă din nou ce s'a lucrat în ajun, spre desnădejdea cetăţenilor.

4) **Taxe noi de salubritate.** — Pe baza art. 2,91—94 din «Legea pentru organizarea exploatărilor comunale» din 7 Mai 1938, Uzinele Comunale Bucureşti au stabilit noi taxe, plus sporuri la cele vechi, pentru gunoae, şi altele pentru «Salubritate».

a) Taxe lunare pe m. de proprietate: (perimetrul terenului construit):

la cele situate pe străzi de categoria I şi II, lei 1 pe m. p.;

la cele situate pe străzile de categoria III, lei 0,70 pe m. p.;

la cele situate pe străzile de categoria IV, lei 0,50 pe m. p.;

la cele situate pe străzile de categoria V lei 0,30 pe m. p.;

(Nu se arată cari sunt criteriile de clasare a străzilor în 5 categorii).

Pentru orice etaj construit, peste parter, etaj şi mansardă, până la etajul 5 inclusiv, se mai adaogă taxa, calculată asupra parterului.

La imobilele în coproprietate, taxele vor fi plătite de Asociaţia Propritarilor imobilului, dar magazinele şi birourile de comerţ vor plăti taxa dublă.

b) Taxa lunară de salubritate (pentru curăţatul străzilor)·

www.dacoromanica.ro

pe m. c. de apă consumată indiferent provinienţa, lei 0,50 (această taxă reprezintă de fapt scumpirea apei).

pe fiecare m. l. de faţadă, după categoria de stradă, adică: lei 6 la categoria I şi II; lei 4 la categoria III; lei 2 la categoria IV şi lei 1 la categoria V, impunându-se şi a doua sau a treia faţadă, cu reducere de 50%, când totalul e mai mic de 30 m. l.

Aceste taxe se aplică şi la terenuri virane, iar la imobile construite în coproprietate se aplică principiul dela taxele pe m. p.

Taxele au intrat în vigoare dela 1 Mai 1938.

INVĂŢĂMÂNTUL URBANISTIC

ÎNVAŢAMANTUL URBANISTIC DE VARA IN ANGLIA. — Urmând unei tradiţii stabilite de decenii în Anglia, şi anul acesta s'au ţinut la *Manchester* cursul de vară, mai propriu, reuniuni de vară urbanistice. Acolo au fost discutate, chestiuni urbanistice de către specialişti urbanişti, sub direcţia d-lor *R. Unwin* şi *P. Abercrombie*, în şcoala numită «Town Planning Summer School», creiată în 1933 (T. P. S. S.). Durata cursurilor o săptămână, cu discuţii, conferinţe, conversaţii şi vizite, în un mediu câmpenesc, cu mese comune, care strâng camaraderia.

E. Simon a făcut o comparaţie între urbanismul oraşelor Manchester şi al Moscovei, unde condiţiile politice sunt cu totul altele; D. Chapman, a expus planurile regionale pentru Cheshire; Cameron a arătat tendinţele desvoltărei marilor oraşe engleze, de pildă Leeds; Hudson, Hick şi Manzoni au studiat locul urbanismului în administraţia locală şi naţională; S. Pilcher, a examinat unele aspecte ale problemei transporturilor.

Ca probleme de doctrină au fost expuse:

Prof. P. Abercrombie: stabilirea dosarului urbanismului naţional (superurbanism);

Fosborn: Bazele practice ale unei politici de descrentralizare;

A. Rowse: Organizarea agriculturei şi noile probleme ce se pun;

J. Dower: O politică naţională a parcurilor de odihnă şi de rezervă;

J. Forshaw: Cum se împacă desvoltarea industriilor şi protecţia peisagiilor;

De Casseres, urbanist olandez, a explicat înţelesul «planologiei».

Romancierul R. Sinclair a pus problema socială: oraşele secolului al XX, pentru oamenii secolului al XX.

J. Clarke, jurist-urbanist, a discutat regimul îndemnizaţiilor şi al plus valutei, în legea din 1932 (Town Planning Art).

Discuţiile erau conduse sub arbitrajul unor persoane de competenţă recunoscută, iar presa a publicat dări de seamă pe larg.

Th. Adams, cunoscutul urbanist, a radiodifuzat şi o conferinţă, spre a stârni interesul public.

In anul viitor şcoala va funcţiona între 2 şi 9 Septembrie la Exter (Devon).

Străinii sunt admişi.

Conferinţele au apărut în «Report of the Town and Country Planning Summer School», Harrison et Sons, 44—47 St. Martin's Lane W. C. 2, London.

din «Urbanisme» — Iunie 1938)

C. S.

www.dacoromanica.ro

LEGI ŞI JURISPRUDENŢE

LEGEA ORGANIZĂRII EXPLOATĂRILOR COMERCIALE, publicata în Monitorul Oficial din ..... 1938, se ocupă cu exploatarea curentului electric, a gazului, energiei calorice, cu apă, cu exploatarea transporturilor în comun şi cu salubritatea (gunoaiele).

Intreprinderile de acest gen se vor exploata în regii publice comerciale, (în oraşele cu peste 50.000 locuitori), regie directă (întreprindere comercială) sau cu servicii comerciale (în comune cu mai puţin de 14.000 locuitori); prin concesiuni sau regii mixte sau intercomunale.

Consiliul comunal, cu aprobarea Ministerului de Interne, vor hotărî felul exploatărei.

Pe teritoriul Municipiului Bucureşti, astfel de exploatări, vor fi atribuite Uzinelor Comunale Bucureşti, inlusiv lacurile din Valea Colentinei şi chestiunile în legătură cu asanarea terenurilor insalubre.

In termen de 6 luni, toate comunele cu o populaţie, între 14.000 şi 80.000 locuitori sunt obligate a-şi organiza serviciile în felul de mai sus, întreprinderile urmând a fi conduse de un consiliu de administraţie special, care va fixa şi tarifele.

Comunele cu populaţie sub 40.000 locuitori, în anumite condiţii îşi vor concentra exploatările în regii mixte intercomunale, pe baza unui jurnal al Consiliului de Miniştri.

Statul, prin Ministerul de Interne, va ajuta prin finanţare aceste regii, numite intercomunale, cu 4% dobândă şi capitalul amortizabil în 20 ani, statul primind în schimb obligaţiuni.

Legea se ocupă apoi, cu taxele pentru energie şi cu formarea Consiliului de administraţie (superior) al exploatărilor comunale (11 membrii pe o durată de 4 ani) şi cu Direcţia exploatărilor comunale.

In fine, prin aceiaş lege, se întinde pe 40 Km. în jurul Capitalei, drepturile Uzinelor Comunale Bucureşti, şi se fixează taxele maximale în legătură cu gunoaiele din Bucureşti, (care de fapt sunt sporite simţitor faţă de trecut).

Menţionăm că «Monitorul Uniunei Oraşelor din România» din 1929, într'un articol «*Studii asupra organizării lucrărilor edilitare ale ţării*» al d-lui Prof. Ing. *C. Sfinţescu*, s'a arătat detailat nevoia unei astfel de concentrări edilitare.

Suntem în faţa unui netăgăduit progres de concepţie edilitară. Urăm şi un progres de practică edilitară.

C. S.

INFORMAŢII

REVISTA MUNICIPAL Y DE INTERESES ECONOMICOS, pe Mai-Iunie 1938, se ocupă pe larg cu lucrările de Urbanistică ale d-lui Prof. Ing. *C. Sfinţescu*, reproducând şi port etul D-sale (La Urbanistica Especial), iar în alt articol, cu publicaţiile revistei «*Urbanismul*» (La revista «Urbanismul»).

Revista, printre multele cuvinte elogioase exprimate asupra operilor d-lui Sfinţescu, adogă: «graţie marelui prestigiu al d-lui Sfinţescu, cultura română, în manifestările sale ştiinţifice asupra urbanismului, poate fi invidiate, căci puţine ţări civilizate din Europa Occidentală şi din Statele Unite, posedă opere ca ale d-lui Sfinţescu, care este la înălţimea renumiţilor urbanişti, ca *Ingo Triggs* (Town Planning-Post, Present and Possible»); ca a profesorului *Patrick Gedes* («City Development»); ca a lui *Thomas Mawcon* («Civic Art. studies in Town Planning»); ca a lui *Raymond Unwin* («Town Planning in Practice»); ca celebrele cărţi publicate de marii urbanişti nordamericani, precum ale lui *H. Hubbard*, profesorul univ. Harvard («An introduction to the Study of Landscape Design»); ale lui *F. Koester* (Modern City Planning and Maintenance»); ale lui *John Nollen* (The City Scientific»); ca a lui *G. Ford* («The Planning of the Modern City»); ca ale lui *Nelson P. Lewis*, sau ca marile opere ale francezilor: *Le Corbusier, Marcel Poëte;* ori ale germanilor *Stübben, Baumeiter* ori *Camilo Sitte;* ori ale belgianului *L. von der Saelmen* («Preliminaires d'Art Civique).

Privitor la revista «Urbanismul», aceiaşi publicaţie se exprimă: «..... este acreditată ca una din cele mai bune publicaţii dedicate aceste ştiinţe.....

www.dacoromanica.ro

Aprecierile unor Profesori urbaniști de talia d-lui *F. Carrera Justiz,* care are la activul său atâtea merite pentru progresul urbanismului cuban, și perfect cunoscător a tuturor lucrărilor și studiilor urbanistice din întreaga lume, ne măgulește. Dar mai ales ne dă o nouă râvnă să ne continuăm calea, oricât de grea ar fi.

«Urbanismul»

CONGRESE — EXPOZIȚII

CONGRESUL DE URBANISM DIN MEXICO 1938. — După cum am anunțat la timp, în congresul de urbanism din Mexico au fost examinate următoarele chestiuni:

1) Locuințe în țările tropicale și subtropicale.
2) Organizarea recreațiilor în urbanism.
3) Amenajarea subterană.

La prima chestiune au prezentate rapoarte pentru următoarele țări: Malaesia Britanică, Colonia Kenia, India Meridională, Burma, Singapore, Africa de Sud, Palestina, Indiile Olandeze, Japonia, Congo Belgian, Africa orientală italiană.

Acele rapoarte prezentând informații care ar putea să intereseze și România, vom face o expunere asupra acestui subiect în numărul viitor, într'un raport general asupra acestui congres.

Asupra celei de a doua chestiune au prezentat rapoarte Belgia, Polonia, Italia, Marea Britanie, Norvegia, Cehoslovacia, Olanda, Elveția, Danemarca, Palestina, Germania.

Și această chestiune interesează România, care actualmente se ocupă intens de recreații.

Cât privește ultima chestiune, la care am fi așteptat contribuții noi, rapoartele au fost destul de sobre, și au prezentat: Marea Britanie, Norvegia, Franța, Polonia, Italia, Germania, Palestina.

Vom examina amănunțit urbanismul subteran în un studiu, ce vom publica în curând. C. S.

CONGRESUL DE URBANISM ȘI LOCUINȚE DIN STOCKHOLM, 1939. — Deja în congresul dela Paris, din 1937, a fost stabilit ca în 1939 congresul urbanistic va avea loc la Stockholm.

Chestiunile care vor fi discutate, și pentru care deja au fost întocmite și concentrate rapoartele *«Uniunea Internațională pentru locuințe și urbanism» dela Bruxelles,* sunt următoarele:

1) Locuințe pentru categorii speciale.
2) Urbanismul și traficul local.
3) Bazele administrative ale superurbanismului (amenajerei naționale).

Compunerea chestionarelor dovedește că Uniunea Internațională din ce în ce pune în studiu mai aprofundat chestiunele de bază al urbanismului modern, spre a ajunge la adevărata doctrină urbanistică.

Pentru chestiunea a treia, cum era și de așteptat, raportul pentru România a fost deja expediat. In prezentul număr se poate vedea, în oarecare măsură, cum această chestiune este privită la noi, de cei care stabilesc doctrine.

Vom publica la timp data și programul acestui congres. C. S.

BIBLIOGRAFIE

1. — *Wendepunkt im Städtebau* de Dr. *Krohn,* cuvântare la adunarea «Academiei Germane de Urbanism», — 1937.

2. — *Town and County Planning in Scotland,* imprimat de Departamentul Sănătății din Scoția, — 1937.

3. — *Städtebau und Enteigaung* de Prof. *Hettlage* Berlin, (Revista Academiei pentru dreptul ger, man, 1938, Ianuarie).

4. — *Arhitectural Association School of Planning and Research for National Development* (Conferința R. I. B. A., din 21 Decembrie 1937, Goodhart-Rendel.

5. — *Problems of rural practice* — 1938,, de *E.* Gunn.

6. — *Die Siedlung im national sozialistischen Stüdttebau* de *M. Dötsch.*

7. — *New Herizons in Planning* — Conferința din Detroitt, 1937, American Society of Planning Officials, Chicago 1937, 178 pag.

8. — *Teerstrassenbau in Siedlungen* de *Simon,* London 1937, cu 252 pag.

9. — *Taschenbuch der Stadtentwässerung,* Oldenburg-München, 1936, 193 pag.

10. — *Der Radwegebau in Deutschland* de Ing. *Schacht,* Berlin, 1937, 63 pag. C. S.

www.dacoromanica.ro

LA „INSTITUTUL URBANISTIC AL ROMÂNIEI"

Se mai găsesc de vânzare în număr limitat, şi în folosul acestui institut, următoarele lucrări ce pot fi comandate la sediul „Institutului" sau la librăria „Cartea Românească", Bucureşti, trimiţând costul respectiv şi porto prin mandat poştal.

1. **„SISTEMATIZAREA ORAŞULUI BAZARGIC"** (Documentarea şi Programul) de **Prof. C. Sfinţescu,** poate servi de călăuză oricărei administraţii şi oricărui inginer sau arhitect urbanist. Lei 150 + porto 10 lei, total 160 lei.

2. **„ALIMENTAREA LACURILOR COLENTINEI CU APĂ DIN IALOMIŢA"** de **Prof. C. Sfinţescu,** cuprinde indicaţiuni şi metoda de urmat pentru orice lucrare similară care se pune adesea comunelor. O recomandăm inginerlor, conductorilor de lucrări publice şi în genere oricărei administraţii interesate la asemenea lucrări. Lei 150+porto lei 10; total lei 160.

3. **„CONGRESUL INTERNAŢIONAL PENTRU LOCUINŢE ŞI AMENAJAREA ORAŞELOR"** (Roma 1929) de **Prof. C. Sfinţescu,** o dare de seamă a lucrărilor acelui congres şi mersul desbaterilor asupra sistematizărei şi expansiunei oraşelor vechi şi istorice cum şi asupra finanţărei locuinţelor populare sau amenajărei grupurilor de locuinţe colective în oraşele mari. Lei 40 + porto lei 5; total lei 45.

4. **„AL XIII CONGRES INTERNAŢIONAL DE URBANISM"** (Berlin — 1931) de **Prof. C. Sfinţescu,** cuprinde, ca şi lucrarea de mai sus, Nr. 3, rezultatele desbaterilor asupra problemei traficului în planurile de sistematizare şi aceia a locuinţelor inslubre, precum şi o dare de seamă asupra Expoziţiei Internaţionale Urbanistice deschisă în acelaş timp şi loc. Lei 40 + porto lei 5; total lei 45.

5. **„CUM SĂ SISTEMATIZĂM BUCUREŞTII"** de **Prof. C. Sfinţescu,** o expunere în linii mari a motivelor pentru un plan de sistematizare regională, pentru documentarea prealabilă şi pentru programul întocmirei planului. Lei 40+porto lei 5; total lei 45.

6. **„EDILITATE" (alimentări cu apă, canalizări, înlăturarea gunoaielor, pavaje)** cu o introducere şi cu biografia Inginerului **Elie Radu,** de **Prof. C. Sfinţescu,** formează un manual practic pentru inginerii şi arhitecţii cari voesc a se iniţia în asemenea lucrări şi este indispensabil oricărui edil ori cetăţean chemat a avea o părere în lucrările comunale. Un volum legat cu 478 pagini şi 189 figuri, Lei 430 + porto lei 10, total lei 440. (Pentru studenţi, pe baza cărţei de student, 25% reducere, la „Institut").

7. **„PENTRU BUCUREŞTI"** (noi studii urbanistice — delimitări, zonificare, transporturi, estetică) de **Prof. C. Sfinţescu,** un volum legat, cuprinzând 362 pagini, 157 figuri şi 46 planşe, formează documentarea programului şi indicaţiuni de detalii la soluţiile ce trebuiesc date diferitelor probleme urbanistice ce se pun oraşului Bucureşti (ediţia 1932). Lei 500 + porto 10 lei; total 510 lei. (Pentru studenţi, pe baza cărţei de student, 25% reducere la „Institut").

8. **„TRATAT DE EXPROPRIERE"** de d-ri în drept **A. Cruţescu** şi **I. Vântu,** cuprinzând 568 pag., este necesar oricărei Administraţii Comunale sau conducător de serviciu comunal. Lei 500 + porto 10 lei; total 510 lei.

9. **„CODUL LEGILOR ŞI REGULAMENTELOR",** aplicate la Administraţia Comunală a Municipiului Bucureşti, o colecţiune coordonată de **Ioan Roban,** Secretarul General al Municipiului şi **Isidor Christea,** Director Financiar al Municipiului, cuprnzând 595 pagini, este necesar nu numai oricărui funcţionar comunal, dar şi oricărui cetătean conştient de datoria şi drepturile lui. Preţul 250 lei + porto 10 lei; total 260 lei.

10. **„URBANISTICA GENERALĂ" (evoluţie, igienă, economie — circulaţie, estetică, legislaţie)** cu un rezumat în limba franceză, index alfabetic şi o prefaţă, de **Prof. C. Sfinţescu,** formează un **manual** voluminos, unic în felul lui, necesar oricărui inginer, arhitect şi chiar culturei generale cetăţeneşti. Cuprinde peste 800 pagini, 450 figuri şi formează partea I-a a unei lucrări complete. Preţul volumului legat lei 550 + porto 10 lei; total 560 lei. Broşat reducere 50 lei.

11. **„URBANISTICA SPECIALĂ (technologia, urbanohistologia şi urbanotherapeutica)** cu un rezumat în limba franceză, index alfabetic şi o prefaţă, de **Prof. C. Sfinţescu,** formează al doilea volum, de urbanistică practică, al lucrărei dela No. 10, ambele cuprinzând peste 1450 pagini şi 912 figuri. Preţul vol. II legat lei 550+porto 10 lei, total 560 lei. Ambele volume legate, lei 1000+porto 20 lei, total 1020. Broşat reducere 50 lei volum.

NOTA. — Cine comandă întreaga colecţie (afară de Nr. 8 şi 9) are dreptul la o reducere de 30% asupra totalului

---

Numere vechi 100 lei exemplarul.

Colecţii broşate pe ani întregi, anii: 1928, 1929, 1930 şi 1931 cu lei 250 colecţia unui an. Toate colecţiile afară de 1932 şi 1933 lei 1500. Colecţii „Urbanismul" pe 1932 şi 1933 broşate 300 lei, legate lei 350.

Tabla de materii a cuprinsului tuturor numerelor din Monitorul Uniunei Oraşelor, începând cu anul 1923, se găseşte **la finele numărului 11—12 pe anul 1931.** Pentru 1932, la finele numărului 11—12 din „Urbanismul" 1932; pentru 1933, la finele numărului 11 — 12 din „Urbanismul" 1933, idem pe 1934, 1935, 1936 şi 1937.

www.dacoromanica.ro

AU APĂRUT IN

„BIBLIOTECA URBANISTICĂ“:

Nr. 1. **Proectarea şi construcţia străzilor** . . . de Prof. C. Sfinţescu
Nr. 2. **Curăţ. străzilor şi înlătur. gunoaielor** . de Prof. C. Sfinţescu
Nr. 3. **Parcuri şi grădini** . . . . . de Ing. T. Rădulescu
Nr. 4.—5. **Alimentări cu apă** (partea I a) . . . de Prof. C. Sfinţescu
Nr. 6.—7. **Alimentări cu apă** (partea II-a) . . . de Prof. C. Sfinţescu
Nr. 8.—9. **Canalizări** . . . . . de Prof. C. Sfinţescu
Nr. 10-11-12 **Urbanistica Generală** (I. Evoluţia) . de Prof. C. Sfinţescu
Nr. 13—14. **Urbanistica Generală** (II. Igiena) . . de Prof C. Sfinţescu
Nr. 15—16. **Locuinţa în România** . . . . . de . * .
Nr. 17—18. **Urbanistica Generală** (III. Economia — Circulaţia) . . . . . de Prof. C. Sfinţescu
Nr. 19—20. **Urbanistica Generală** (IV. Estetica) . de Prof. C. Sfinţescu
Nr. 21. **Urbanistica Generală** (V. Legislaţia) . . de Prof. C. Sfinţescu
Nr. 22. **Urbanistica Specială** (VI. Technologia) . . de Prof. C. Sfinţescu
Nr. 23-25. **Urbanistica Specială** (VII. Urbanohistologia partea I) . . . . . de Prof. C. Sfinţescu
Nr. 26—29 **Urbanistica Specială** (VII Urbanohistologia, partea II) . . . . . de Prof. C. Sfinţescu
Nr. 30—32 **Urbanistica Specială** (VIII. Urbanotherapeutica) . . . . . de Prof. C. Sfinţescu
Nr. 33. **Planul de sistematizare al Bucureştiului** Intocmit de: Arh. Duiliu Marcu, Arh. G. M. Cantacuzino, Arh. R. Bolomey, Arh. Davidescu şi Ing. T. Rădulescu.
Nr. 34. **Un vechiu proect de Sistematizarea Bucureştilor** . . . . . de Ing. Gh. Vîrtosu
Nr. 35. **Studiu asupra necesităţii executării planului Cadastral al Municipiului Bucureşti şi introducerii cărţilor funduare** . . . . . de Ing. Ioan Cristea
Nr. 36—37. **Studiul Cadastrului Elveţian şi propuneri pentru Cadastrarea Municipiului Bucureşti** de Ing. Ioan Cristea
Nr. 38—48. **Noţiuni de Urbanism** . . . . . de Arh. Ion Al. Davidescu

Fiecare număr poate fi comandat trimiţând pe adresa „Institutului“ prin mandat poştal, costul de lei 50 plus porto 5 lei. Un număr dublu costă lei 100 plus 10 lei porto; un număr triplu 150 plus porto 10 lei ş. a. m. d.

Articolele publicate ale colaboratorilor se plătesc după aprecierea comitetului Institutului Urbanistic în care caz devin proprietatea revistei „Urbanismul“.
Manuscrisele nu se înapoiază, chiar cele nepublicate.
Reproduceri din revistă sunt permise numai indicând origina.
Revista lasă libertate autorului în părerile sale technice.
Cine primeşte două numere se consideră abonat şi deci obligat a achita costul.

«Bucovina» I. E. Torouţiu, Bucureşti III.

Redactor responsabil, **Dumitru Radu.**

www.dacoromanica.ro